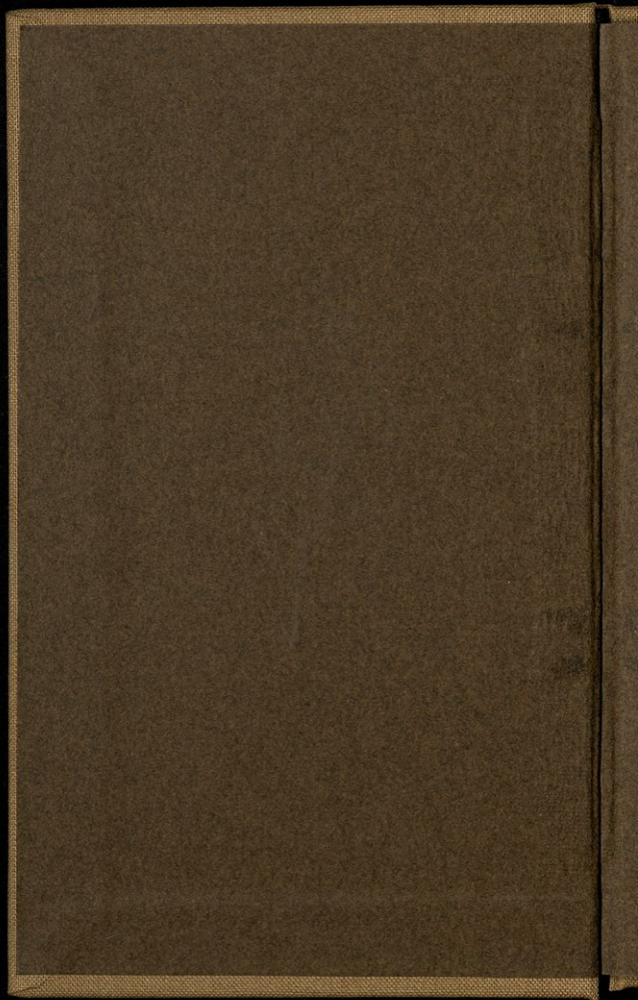

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

DS 96 282

COBISS *

[Christoph Schmidt]

EVSTAHIJ.

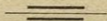
Povest iz pisem Krištofa Šmida.

Poslovenil

Jožef Burger,

duhovnik v ljubljanski škofiji.

(Četrta natis).

V Ljubljani.

Natisnili, založili in na prodaj jih imajo J. Blasnikovi nasledniki.

1894.

96282

② 5197/1948

4

Predgovor.

Kdor iše blagosti ali večne sreče v nebesih, jo bo v nadlogah našel. Kdor jo v resnici iše, mu ni nobena nadloga pretežavna, se prizadeva, se trudi, se upira, se potí in pretrpi rad vse težave, da bi le dosegel, po čemur naša duša hrepení.

Tako prizadevanje se najde v življenji svetega Evstahija, ki je popisano v tej knjižici po večem tako, kakor so ga učeni in sloveči pisavci, na priliko, Konbesizi, Baroni, Papebrohi, Tillemont, Baillet in še drugi nam izročili. Njegovo življenje je polno pravega kršanskega duhá, pravičnosti, usmiljenja, pohlevnosti, ponižnosti, potrpežljivosti, strahú Božjega in Božje ljubezni; duhá, ki svet in njegove slepotije zaničuje, in imenitni človekov poklic v sebi in v družih čisla in časti; ki uživa časno blagó, kakor da bi ga ne vžival; je vesel, če ga ima; je vesel, če ga nima; ga lahko pogreši, če mu je odvzeto; ki raji vse pretrpi, raji celó umrje, kakor da bi Bogá razžalil. Njegovo življenje je tudi lep zgled neskončno modre in dobrotljive previdnosti Božje; zgled, kakó Bog svoje zveste slušabnike po prečudnih nam neznanih potih k sebi vodi; kakó jih s trpljenjem očiščuje, v dobrem utrjuje, in za večí blagost v nebesih pripravlja; kakó jim na zadnje vse trpljenje le v njih prid obrne.

Zavoljo tega priporočim vsakemu, da naj bere življenje svetega Evstahija. Spoznali bodo, kateri ga beró, da je kršanska katoliška vera luč pravega razsvitljenja, in da je tam tema, kjer ni te luči; in videli bodo, kakošna je pobožnost pravega kristjana, kako se v mnogih okolščinah našega življenja razodeva, koliko resnična ljubezen Božja v gorečih kršanskih srcih premore. Potlej bodo Boga tudi vedno hvalili, da jim je dal v katoliški veri rojenim biti, in ga bodo presrčno prosili, da naj jim dá tudi rasti v njegovem spoznanji, trdneje nanj upati, in ga bolj in bolj ljubiti, da ga bodo kedaj iz obličja v obličje gledali in vživali, kakor ga sv. Evstahij že gleda in vživa.

J. B.

Prvo poglavje.

V križi je zveličanje.

Sto let po Kristusovem rojstvu pod Rimskim cesarjem Trajanom, je živel vojvoda Placid, po imenu Evstahij znan vsemu kršanskemu svetu. Partjane, sovražnike Rimljanov, je bil v več bojih premagal, in je zelo slovil po cesarstvu. Ko je bil mir storjen, je šel daleč od cesarjevega dvora, na svoj grad, pri katerem je bila bogata pristava. Tukaj, v hiši svojega očeta, med vrti in vinogradi, med travniki in njivami, ga je bolj veselilo, kakor pa v Rimu, tisti čas velikem mestu sveta. Prevezetnosti in zapravljivosti, ki ste takrat v Rimu gospodovali, in ki ste bili pozneje tega mesta grob, ni mogli trpeti. Ponižno le in po starem, ko njegovi dedje, se je nosil. Akoravno je bil silno bogat; vendar nič nečimurnega in nepotrebnege ni bilo v njegovi hiši, tudi požrešnosti ni bilo znati. Le v red pospravljeno in čedno je moglo vse biti. In kar je še bolje, bil je dobrega srca. Njegova žena je bila lepa in razumna, in mu v vsem popolnoma enaka. V edinosti in ljubezni sta živela, in pod širokim nebesom ga skoraj

ni bilo srečnejšega zakona. V svojih dveh ljubeznjivih sinovih sta imela posebno veselje. Stareji je bil ves očetu podoben; mlaji je bil ves matrnega obličja. Lepo sta se vedla, in veliko dobrega obetala.

Kakor je bil Evstahij v vojski srčen in močen korenjak, tako je bil ob času miru dobrotljiv in usmiljen. Da so mu njegovo obilno polje obdelovali, in njegovo živino oskrbeli, je imel veliko hlapcev in dekel, kateri so bili po šegi tistega časa njegovi sužnji. Pa Evstahij jim je bil dober gospod; je častil v njih človeško natoro, in si je vse prizadjal jih poučiti, jim trdo službo polajšati, in jih osrečiti. Jih ni tepel in klel, še zmerjal jih ni, ampak z ljubeznijo jih je svaril, in tudi ko je mogel oster biti, je bilo nekaj ljubeznjivega v vsem njegovem djanji, Kedar so imeli težji dela, postavim ob setvi, košnji, žetvi, trgatvi in mlatvi, jim je dal vselej tudi kaj boljšega in krepkejšega jesti. Nikoli ni bil boljše volje, kakor če je svoje podložne zadovoljne in vesele okoli sebe videl. Vse je imel rad, ko svojo lastno družino, in ko dober oče v sredi svojih otrok se je srečnega štel. Več jih je iz trde sužnosti izpustil, da so bili svobodni, ako jih je za toliko srečo godne spoznal, in jim je dal še kaj kakošne dobrove, da so jo na svojo roko obdelovali, in mu le kaj malo davka od nje opravljali. Marsikteremu srčnemu vojaku, ki je pod njim služil, je kakošen kos polja zročil, in mu še hišo postavil, da je po dokončani krvavi vojski doma dobrote miru vžival. Tudi ubogi tujci so se k njemu zatekali, in nobeden ni šel brez pomoči od njega. Svo-

jega bogastva je bil le za to vesel, ker je z njim drugim lahko pomagal, in v veliko čast si je štel, da je z roko, ktera je poprej meč tolikanj srečno nosila, zdaj mogel revežem dobrote deliti. Enega leta mu je o njegovem godu nekaj kmetov, ktere je bil iz velike nadloge otel, v znamenje hvaležnosti venec iz mnogih cvetlic spletlo, in med dve omajene smreke pred njegovo hišo prepreglo. To videti je vesel svoji ženi rekel: „Lorbarjevi venci, ki so mi jih po dobljeni vojski sple-tali, so sicer častitljivi, pa veliko ljubši in prijetnejši še mi je ta-le venec iz cvetlic; v njem, glej, se svetijo solze hvaležnih src!“

Lastnina dobrega vojvoda se je iztegala med Tiburam in Prenestam, starima mestoma na Laškem, in na eni strani jo je mejil gost gojzd, v katerem je bilo veliko divje zverine. Evstahij je rad vanj na lov hodil. Nekaj časa že, bi bil lahko kdo mislil, ga lov posebno mika. Cele dni je v gojzdu prebil, in pa še celo prenočil je ondi ali v kaki gošči, ali pod kako pečjo v jami. Pa ravno zdaj ni kaj maral za lov. Vse kaj družega ga v gojzd žene, v njem se nekaj spreminja. Evstahij je zdaj, ko je mir, in bolj utegne, začel pre-mišljevat, zakaj da je človek na svetu. Temota in tihota v gojzdu mu je bila v to zlasti pri-pravna, nihče ga tu v njegovem premišljevanju ni motil in begal. Njegovi tovarši so večkrat menili, da je le kako zver podé se od njih zgubil; on pa je v senci na kakošnem štoru sedel, in globoke reči premišljeval. Zdavno že so se bili prepiri zavoljo malikovalstva in kršanstva začeli, in so ves svet omajali. Malikovalci so kristjane kolikor je bilo v njih

moči, pregnali; z ognjem in mečem so jih zatirali. Kristjani jim niso družega imeli v bran postaviti, kakor pametno pogovarjanje in voljno potrpljenje, živo vero v Boga in svojega Zveličarja, trdno upanje boljšega življenja in ljubezen do vseh ljudij, tudi do svojih sovražnikov in preganjavcev. Neizrečeno veliko kristjanov je bilo pomorjenih, grozovitno neusmiljeno so jih tezali in mučili. Vendar je število kristjanov nekako prečudno veči in veči prihajalo. Ne le po mestih, ampak tudi po vaseh in samotnih pristavah se je kršanska vera razširjala. V veliko krajih so bili tempeljni malikovalcev vsi prazni, na njih oltarjih se ni več darovalo. Tudi že na cesarjevem dvoru in med vojsko je bilo veliko kristjanov.

Evstahij je nespamet in slepotijo malikovalstva bolj in bolj spoznaval. Hudo mu je djalo, da so kristjane tako neusmiljeno preganjali in morili. Marsikaj kristjanov je ali prikril, ali se za nje pognal, in jim s svojo veljavo življenje otel. Je vedel, da so tudi nekteri njihovih podložnih kristjani, in jim je bil iz srca dober. Ali on sam takrat še ni bil kristjan. Premalo je še kršansko vero poznal, da bi jo bil po vredno častil in sprejel.

Enega dne tedaj se je spet napravil na lov. Več tovaršev gre z njim, in velika množica služabnikov ga spremlja. V gozdu se razidejo po svojih straneh in pobijejo veliko zverine. Proti večeru spodi Evstahij še grozno velikega jelena iz ležišča, ga goni, in se zelo oddalji od svojih tovaršev. Gošča in debele korenine, ki se po gozdu naskrižem razprostirajo, so ga zadržavale; na zadnje pride

do strmega skalovja, in ne more dalje. Posebno prijeten se mu zdi ta kraj, in za samotno premišljevanje je ko nalašč. Skopo le posije solnce skozi gosto cerovje in smrečje, in kratkočasno šumlja bistra vodica izmed skalovja po pesku in kamnjih, Evstahij, ves spehan, sede na utrgano skalo, se nasloni na roko in začne spet premišljevati, kar mu je že več časa pri srci.

„Resnično“, reče sam pri sebi, „modrega stvarnika mora svet imeti. Vse vidne stvari nam ga oznanjujejo. Svitlo sonce na nebu in temna gošča po gozdu, strmo pečevje in bistra vodica, ki izmed njega izvira, visoka smreka in vsak mahek, ki se ob nji ovija, vse stvari spričujejo svojega stvarnika modrost, dobrotljivost in mogočnost, vsi ga poveličujejo, vsaka po svoje“.

„I zakaj je le človek, ki je vendar veliko imenitnejši od drugih stvari, v marsičem najnepopolnejši stvar? Kako je to, da je on, ki s svojim umom toliko reči znajde in do konca dožene, v naj potrebnejši reči v spoznanji svojega stvarnika, tako grozno neveden? Kaj je toliko narodov, in celo nas, mogočne in prebrisane Rimljane, tako premotilo, da kamnje in les po božje častimo in molimo? Kako je to, da od njega, ki je vse vstvaril, tako malo vemo? Zakaj se nam ne da bolje spoznati? Oh, kaka žalostna prigodba je mogla človeški um tako otemniti in razdžati, da se je tako daleč od pravega spoznanja zgubil, in da je na zadnje v tako strašno slepotijo zabredel!“

„S človeško krepostjo in pobožnostjo ni nič bolje, ko s človeškim spoznanjem. Zakaj

mi je zgled človeške popolnosti pred očmi, in jo ne morem doseči? Kako je to, da spoznamo, kaj je prav in dobro, in da nam to tudi dopade; storimo pa le vendar, kar je hudobno, in kar studimo? Od kod je to razprtje v človeku? Kako je to, da so ljudje tako spačeni in razuzdani, tako zakopani v pregrehe, vsi drugačni, kakor bi mogli biti? Oh, kako se mi dostikrat gnjusi, ko slišim od hudobij, ktere so ljudje že počeli! Pa kaj tožim čez druge hudobije? Le sam v sebe naj pogledam. Svet me ima sicer poštenega in dobrega moža, pa koliko si moram očitati! Kolikokrat sem se vdal svojemu hudemu nagnjenju in hudobnim strastim! Koliko dobrega sem opustil, kar bi bil lahko storil! Kolikokrat sem pri svojih dobrih delih le človeške hvale iskal! In kaj me hoče zavoljo preteklega umiriti, kaj me storiti tako popolnega, kakoršnemu mi nekaj v meni biti veleva! Pač res, človek je slaba, grešna stvar, ki si sama ne ve pomagati!“

„In oh, v koliki revii je človek na zemlji! V joku in ves nezmožen pride na svet, v britkosti in težavah gre iz sveta. In njegovo življenje — oh, kako je polno nadlog, bolezen in skrbi! In če je tudi vse svoje dni zdrav, v veselji in obilnosti, kako kmali ga vse to mine! Kako mu že spomin v smrt vse sladkosti tega sveta ogreni! Koliko srečnejša je ptica tam na drevesu, ki veselo poje, nič ne ve od svoje prihodnje smrti! — In kakošna je potlej po smrti z nami? Kar z očmi vidimo pri človeku, njegovo trnpljo; to je potlej prah in pepel. Kaj pa se z dušo zgodi, o kateri mi Rimljani pravimo, da je le

senca? Oh, v tisto neznano deželo, ki morajo vsi van-jo, in nobeden iz nje nazaj ne pride, ne moremo drugače ko s strahom in grozo misliti!“

„Kristjani sicer menijo, da se je stvarnik sveta njim bolj razodel. Pravijo, da ga bolje poznajo; da vedo pomoči tako živeti, kakor bi živeti mogli. In dasiravno so zaničevani in pregnani, se štejejo le vendar naj srečnejši ljudi na zemlji. In zdi se mi, da je res to. Se ljubijo po bratovsko, in si niso nevošljivi, so krotki in ponižni iz srca, in ne vedo, kaj je jeza in maščevanje, ne poznajo napuha; so brez vse lakomnosti, so vsi dobrotljivi in usmiljeni, so stanovitni in pokojni v naj strašnejših mukah. Se ne boje celo smrti; šele veseli so je, in jo sprejmejo ko prijatlico, ktera jih pelje v boljše življenje. — Pa veliko, kar sem od njih vere slišal, se mi zdi grozno neumno. Verujejo, da je sin vsegamogočnega Boga iz nebes na zemljo prišel, in jih je s svojo smrtjo na križu odrešil. Kdo more to umeti, Kaj, da Sin Božji bi bil na križu umrl, in ljudem pomagal! Ali pa more drugim pomagati, kateri sam sebi ne more pomagati? In ali ni smrt na križu po Rimski za naj hujši hudodelnike in razbojnike, naj bolj zaničljiva in zasramljiva?“

Evstahij je še dalje premišljeval, in se vtopi v globoke reči, iz katerih si ni vedel pomagati. Po tem zdihne, povzdigne oči in roke proti nebu, in reče: „O Bog, meni neznano bitje, ki si človeka stvaril, v njegovo srce usmiljenje vdihnil, in se gotovo z milim očesom vanj oziraš, poglej mene nevednega in grešnega reveža, in usmili se me!“

Saj jelenu, ki po vodi hrepeni, žejo ugasiš, in vse stvari si modro in ljubeznjivo preskrbel; boš li samo človeka, ki ga po resnici, kreposti in blagosti žeja, žejnega pustil? Oh, pokaži mi tedaj, kam da naj se obrnem? Slepotij malikovalstva sem sit do grla; vera v Odrešenika pa, ktereга so naši vojšaki brez pomoči na križu videli umreti, se mi nespametna zdi.“

Ko je to izrekel, zašumi nekaj pred njim na skalovji. Se ozre, in glej, velik jelen je na skalovji, ktereга je pred toliko časa gonil. Vstane in seže po samostrel, kar vidi med njegovima rogama svetel križ, kateri je temni gozd okrog njega ko solnce obsvetlil. In ljubeznjiv glas z neba ga pokliče po imenu, ktero je doslej imel in reče: „Placid, Placid!“ Evstahij se prestraši, se vrže na kolena, in reče: „Gospod! kdo si?“ Glas odgovori: „Jaz sem Kristus, ki sem na križu umrl, odrešiti tebe in vse ljudi.“ Evstahij reče: „Oh, Gospod! kaj bočeš, da naj storim, da bom zveličan?“ Glas odgovori: „Pojdi v bližnje mesto h kršanskemu škofu; tam se ti bo povedalo, kaj da stori.“

Na to je prikazen zginila, ko blisk v črni noči, in okoli Evstahija je spet temno ko poprej. Ali v njegovi duši se je razsvetlilo. Ves je v veselji in hvali, ko misli, da Bog z ljudmi tolikanj ljubeznjivo ravna, in da tudi njega ni pozabil; zdi se mu, kakor da bi bil v svetem raji. Tisti večer še bi se bil rad vrnil do svojih tovaršev, in brž poiskal imenovanega škofa, in ž njim govoril. Pa bilo je že prepozno. Torej je ondi v samoti prenočil, in tisti kraj mu je svet in veža ne-

beška, ravno kakor očaku Jakobu kraj, kjer je v spanji tudi Božjo prikazen imel, in vidil visoko gred, po kateri so angelji gori in doli hodili.

Drugo poglavje.

Evstahij in njegovi se dajo krstiti.

Ko se je dan napočil, se obrne proti domu. Grede zasliši lovce, svoje tovarše, v rog trobiti in sklicevati se. Vso noč ga niso bili pogrešili; ker jih je več množic bilo, je slednja mënila, da je pri kateri drugi. Ko so se pa zjutraj sošli, in ga ni bilo med njimi, jih je zelo zaskrbelo. Zadnjič pride, in vse se ga obvesele, in ga domu pospremijo.

Trajana, njegova žena ga je veselo sprejela, in vse bolj prijazna mu je, ko drugekrat. Tedaj reče Evstahij: „Trajana! kaj je, da si tako vesela? Mi imaš menda kako novico povedati?“

„Res“, reče Trajana, „nekaj prav veseliga ti imam povedati. Le poslušaj! To noč nisem mogla zaspiti; le reči, ktere si mi zdaj nekaj časa pravil, so mi po mislih hodile. Kar Rimljani od Boga in njegovih lastnosti mislijo, se mi je že delj časa prazno, neumno in ostudno dozdevalo; vendar sem se bala vero, ki sem v njej na kviško zrastla, koj zapustiti, in odreči se daritvam, katerih se naš cesar in naj imenitnejši možje še zmiraj drže. In pa kam bi se potlej le djala? sem si mislila. Tedaj zdihnem in rečem na glas: Oh, kdo mi da luč, da me bo razsvetlila; kdo

mi razodene resnico, v kateri edini je zveličanje? V teh mislih sem zaspala, in glej, v spanji vidim nekoga vsega častitljivega iz svitlega oblaka stopiti, in mi prijazno reče: Jutri bote ti, tvoj mož in tvoji otroci k meni prišli, in spoznali, da jih jaz zveličam, kateri me ljubijo. V tem sem se zbudila. Kaj, ljubi moj! rečeš od teh sanj, kaj pomenijo?

Evstahij je ves v veselju zavpil: „Češen bodi Bog kristjanov, on pravi edini Bog, ki je vstvaril nebo in zemljo, da si je tudi tebi prikazal. Tisti, ktere ga si v sanjah videla, je sam Gospod Jezus. Tudi meni je milost storil in se mi je razodel“. Zdaj ji pove od prikazni, katero je v gozdu imel, in ko Evstahij od nje pripoveduje, se ji zdi, ravno kakor da bi njegovo obličje še zdaj tistega križa svetloba obdajala.

Trajana je zvesto poslušala, in reče s povzdignjenimi rokami: „O, kako lepo se vjemajo nebeška prikazen, ki si jo ti videl in sanje, ki sem jih jaz imela! Res, Jezus Kristus, ki ga kristjani Odrešenika sveta imenujejo, hoče nama in najnim otrokom večo srečo pripraviti, kakor jo svet premore. Nikar tedaj ljubi moj, več ne odkladajva vdeležiti se sreče, ktera nam je na ponudbo! Še danes se napraviva k škofu, da zveva, kaj nama Gospod Jezus zapoveduje“.

„Ravno ta“, reče Evstahij, „je tudi moja misel. V hišo, ki jo imava v mestu, se bova preselila; potlej bova lahko večkrat s škofom govorila“. Na to je dva svojih služabnikov, ki sta mu bila posebno zvesta, pred se poklical. Enemu je bilo ime Akacij, enemu Antijoh: Bila sta oba pravična moža, in iz

vsega srca kršanski veri vdana. In Evstahij jima pove, kako se mu je Kristus v gozdu prečudno razodel.

To slišati povzdigne Akacij roke in reče na glas: „Hvaljen bodi Bog nebeški Oče, in naš gospod in Zveličar, Jezus Kristus, da ste tudi vi, častiti vojvoda, k spoznanju prave vere poklicani! Sem rekel večkrat Antijohu in drugim kristjanom, da ste v usmiljenji do ubogih enaki Korneliju stotniku, ki si je zavoljo svoje dobrotljivosti Božje usmiljenje pridobil, in ki ga je angelj na aposteljna Petra nasvetoval. Ravno tako je Kristus sam vas na svetega škofa Joana nasvetoval. Bog bodi zahvaljen in njegov preljubi Sin Jezus Kristus!

„Je prav!“ reče Evstahij; „danes še pojdemo v mesto. Izberita jih še nekaj iz med moje družine, kateri so že kristjani, ali pa žele kristjani biti, da pojdejo z menoj. Ko pa v mesto pridemo, pojdetata vidva k škofu, in mu bota povedala, da nisem bil kristjanom nikoli sovražnik, in da mi ga je nebeška prikazen nasvetovala, in prosita ga, da naj pove, kedaj bi jaz, moja žena in moja sinova predenj smeli“. Tedaj se brž napravijo in se vzdignejo v mesto, Evstahij, njegova žena in njegova sinova in več zvestih služabnikov in služabnic.

Akacij in Antijoh gresta naravnost k škofu. Dobro sta ga poznala, in tudi on jih je že zdavnej kot zvesta Gospodova učenca poznal. Povesta mu, kar jima je bilo naročeno. In škof je silno vesel, zahvali Boga in Jezusa Kristusa, in potlej reče: „Kristjani v tem mestu smo grozno pregnani. Smrt bi jaz

utegnil nakopati vama in vajnemu gospodu in njegovi družini. Ne le priprosti ko golob, ampak tudi razumni ko kača moramo biti. Drevi o mraku bom sam prišel v hišo vajnega gospoda“.

Služabnika povesta svojemu gospodu, kako sta opravila. Postrežljivost svetega škofa ga je v srce ginila. Ko se je solnce skrilo in se je jelo mračiti, zbere Evstahij vse svoje v veliki obednici, in reče veliko sveč prižgati. Kar pride škof z dvema duhovnoma. Evstahij jim gre nekoliko naproti, in se vrže pred škofa na kolena. Pa škof ga prime za roko, in mu reče, kakor nekdej Peter Korneliju: „Vstanite, jaz sem tudi le človek kakor vi!“ Škof stopi v obednico. Vsih oči so va-nj obrnjene. Bil je častitljiv starček, Joan po imenu, poln modrosti, ljubezni in ponižnosti, in še učenec aposteljnov, blizo celo svetega Joana, tistega, kterega je Jezus posebno prisrčno ljubil. S častjo, ljubeznijo in prisrčnim zaupanjem so vsi do njepa napolnjena.

Tedaj mu Evstahij odpre svoje srce. Mu pripoveduje od svojih dvomov, od svojega slabega življenja, od svojega notranjega nepokoja, in kako se je Gospod Jezus njemu in njegovi ženi prikazal in kam jima je rekel iti. Nazadnje reče: „Tako milostljivi škof! me doslej ni bilo družega ko nevednost, greh in reve; povejte mi tedaj, kako bi se mi pomagalo?“

Škof reče: „Nevednost, greh in reve so del vsih ljudi. Kdor sam v se gre, in se nekoliko prevdari, spozna veliko pomanjkanje v sebi, iz kterega si sam ne more pomagati. Pri tem si misli: Kaj posebnega se je moglo

s človekom zgoditi, da je njegov um tako otemnen, njegova volja tako k hudemu nagnjena, in da je tolikanj revam podvržen; hudo se je mogel v Boga pregrešiti, da je ob njegovo ljubezen in prijaznost prišel, in si le njegovo jezo nakopal. In res, greh naših prvrh staršev, ki se od njih na nas vse izvira, je toliko zmotnjavo v nas storil; ta je vse oslepil, popačil, časno in večno nesrečne storil.

„Ali usmiljeni Bog nas ni brez pomoči zapustil. Poslal je svojega edinorojenega Sinú, Jezusa Kristusa, v naše odrešenje na svet, kateri je naš temni um razsvetlil, našo popačeno voljo k dobremu prenagnil, za nas trpel in umrl na križu. Kristus sam je tedaj luč, po kateri moremo Boga prav spoznati; on sam more greh v nas zatreti, in vezi, ki nas vežejo, raztrgati, nas k vsemu dobremu oživetiti, in z Bogom spraviti; on sam nas more že tukaj na zemlji osrečiti, in nas navdati s tako močjo, da vse reve in nadloge tega sveta voljno pretrpimo, in se celo smrti ne bojimo, temuč se je le veselimo, ker nam je le prestop v večno življenje. Ravno česar smo pogrešali, nam je Kristus pridobil. Česar človeška natora potrebuje in naše srce želi, to najdemo v kršanski veri. To vam je že nekoliko neumevno; pa bolj ko bote Kristusov nauk spoznavali in spolnovali, boljše bote umeli. Kdor njegov nauk vé in spolnuje, spozna da je iz Boga“.

„Vem dobro“, reče škof še dalje, „kako ste bili do ubožcev usmiljeni, kako ste se za preganjane kristjane ponašali, in jih veliko od smrti oteli. Tako ste Kristusu služili, še

preden ste ga spoznali; zdaj bote zvedeli, komu ste služili“.

„Dozdaj vam je bil križ, kaj pa da, kakor pred Rimljanu zaničljiv les, na kterege hudodelnike in razbojnike za velike hudobije obešajo, le znamenje prekletstva. Ali kar je Jezus Kristus, on neskončno nedolžni in sveti, in zgolj ljubezni do nas na križu umrl, nam je križ podoba naj večji ljubezni, ki si jo misliti moremo, in sveto znamenje našega odrešenja, katero nas opominja, da svojemu ljubeznjivemu Odrešeniku za ljubezen tudi ljubezen povračujemo, in da bodemo po njegovo ponižni in krotki. On, ki se je do smrti na križu ponižal, je zdaj v nebeškem veličastvu, in je vsem ljudem, ki va-nj verujejo, v večno zveličanje. In toraj ima tudi križ, ki se vam je v nebeški svitlobi prikazal, ta lepi pomen: V križu je zveličanje“.

Po Jezusovih besedah: „Pred jih učite, potlej jih krstite!“ je prišel škof odslej vsak večer v Evstahijevo hišo. Vsi v hiši so se veselili te ure, in se v obednici zbrali okrog njega. Pred ukom so vselej na glas in iz srca molili. Potlej jih je prijazno in ljubeznjivo učil. Po uku so spet molili, in opomnil jih je, da naj se tudi postijo, in ubogajme dajo. To so tudi storili in so željno pričakovali dneva, ko bodo kršeni, od grehov očišeni, in s svetim Duhom napolnjeni. Ko je ta dan prišel, se je zbralo več kristjanov, da jim bodo botri in botre. Bilo je nekaj častitljivega, ko so Evstahij, njegova žena in njegova sinova vero v Jezusa Kristusa sprejeli, se vsem zmotam in grehom odpovedali, in obljubili čisto in sveto živeti. Skof jih je

krstil v imenu Boga Očeta, Sina in svetega Duha. Tudi služabniki in služabnice, ki jih je seboj v mesto pripeljal, in ki še niso bili kristjani, so se dali krstiti. Škof jim je dal pri svetem krstu nove, kršanske imena. Evstahij je dobil še le zdaj pri krstu to ime, prej namreč se je Placid imenoval; njegova žena Trajana je dobila ime Teopista, stareji sin Agapid, mlaji sin Teopist.

Drugo nedeljo je škof te nove kršenike v zbirališče kristjanov peljal, in jih kršanski občini skazal. Vsi obhajajo veselje viditi blazega moža in pobožno ženo, od katerih so že veliko dobrega slišali, in jih ljubeznjivo pogledujejo. Iz vsega srca hvalijo Boga in njegovega Sinu Jezusa Kristusa, da je njih število spet pomnožil. Potlej pristopijo s častjo k Gospodovi mizi, in sklenjeni s svojim Odrešenikom store sveto obljubo živeti le Njemu, ki je zanje umrl. Lepo tiho je bilo tačas po zbirališči; na zadnje zapojo na glas hvalno pesem, in se razidejo.

Ker se je Evstahij s svojimi koj drugi dan na svoj grad mislil vrniti, je škof rekel: „Smo v časih hudega preganjanja; nobeno uro si nismo svesti, da bi nas ne zgrabili, ne djali na natezavnico, ne obglavili, ne vrgli divjim zverinam v jed, ne sežgali. Bog ve, ali se bomo še kedaj na tem svetu videli ali ne! Toraj vas priporočim, ko nekdej sveti Pavel Efežane in njih starašine, Bogu in njegovi milosti“. Na to je škof v srce ganjen pokleknil, in z njim ves zbor s solzami v očeh, ter molil: „O Bog! usmili se nas, in daj, da smo, kar nas je tukaj zbranih, s teboj in tvojim sinom in med seboj vedno

zedinjeni; da smo stanovitni v veri in ljubezni, in se po nobenem preganjanji od pota resnice ne damo odvrniti; da se nas nobeden ne pogubi, temuč da se po kratkem trpljenji tega sveta vsi tam v kraljestvu tvoje časti spet snidemo. To, ljubeznjivi Oče! te prosimo po Jezusu Kristusu, tvojem Sinu in Gospodu našem. Amen“.

Škof vstane, in reče v duhu prerokovanja Evstahiju in njegovi ženi še to posebno „Dozdaj sta imela vse, kar ljudje časno srečo imenujejo, bogastvo, čast, zale otroke; pa skušiti tudi bota mogla, kaj ima še grencega človeško življenje. Toda nikar ne obupajta v trpljenji. Bog jih skuša, ktere ljubi. Trpljenje, katero vam bo Bog poslal, se bo sicer že na svetu častitljivo izšlo; pa še huji bo prišlo. Spolnilo se bo nad vama: Blagor mu, kdor skušnjo prebo; doskušen bo venec življenja prejel, kterega je Bog tistim obljubil, ki ga ljubijo“.

Potlej je škof spustil Evstahija in njegovo ženo in vse, ki so bili z njima prišli in reče: „Pojdite v miru, in Gospod bodi z vami!“

Tretje poglavje.

Evstahij in Teopista ubežna.

Evstahij in njegova žena Teopista sta bila tedaj spet na svojem gradu. Vnovič, tako rekoč, sta jela živeti; kakor da bi bila prerojena, se jima je zdelo. Vse stvari na zemlji so se jima zdaj, lepše dozdevale; karkoli sta pogledala, solnce na nebu in rosa po tleh,

sadje na drevji in zelí in cvetlice na polji, vse jima je bilo zdaj dar dobrotljivega Boga. Vesela sta bila, da sta se po Jezusu z Bogom spravila, in da smeta Boga po otročje Očeta imenovati. Bilo jima je, kakor komu, ki se je od svojega ljubega doma zgubil, in v nepokoji dolgo po ptujem klatil, kedar spet domu pride. Vsak dan sta brala sveti evangelij, in našla v njem veliko tolažbe in pokoja. Nikoli nista mogla Boga prehvaliti; vsako jutro sta v veselji pričela, vsak večer v veselji in Božji hvali končala. Večkrat sta si rekla: „Človek, ki boga ne pozna in ne ljubi, je ko riba na suhem; v spoznanji Božjem in v ljubezni Božji še le resnično živi. Jezus sam je djal, da je le to večno življenje, če spoznamo Boga in njegovega edinorojenega Sinù, kterega je poslal“.

Ali pri tem ni zmiraj ostalo; godilo se jima je, ravno kakor svetemu Petru pri Jezusovem spreminji na gori. Tam je bilo dobro prebivati; pa mogel je spet iz gore v dolino solz, kjer ga je čakalo bitko trpljenje. Tako so prišli tudi nad Evstahija in Teopisto dnevi skušnje. Najprej sta trpela na premoženju. Živinska kuga je vstala v tistem kraji, in tudi po Evstahijevih hlevih zdeluje hudo. Crkajo mu konji, govedina in drobnica; na zadnje mu ne živinče ne ostane živo, vse je poginilo. Pa Evstahij je rekel, ko nekđaj Job: „Gospod je dal, Gospod je vzel; češeno bodi Gospodovo ime!“ Teopista pa je rekla: „To je le časna zguba. Naj manjši greh stori človeka bolj nesrečnega, kakor ko bi še toliko čed ali ves svet zgubil“.

Pa kmalo je prišlo nad nji še huji trpljenje. Nalezna bolezen se je med ljudmi začela, in velika morija je po soseski; tudi v Evstahijevi hiši je en dan nekaj poslov zbolelo. Akacij in Antijoh pritečeta v eni sapi, in trepetaje reče Akacij: „Gospod, bežite z gospo in otroci, in pa le brž! Ta bolezen je kuga!“ „Kaj kuga?“ zavpije Teopista vsa blede. „Oh, če je pa kuga, Bog se usmili! I, kaj nam je storiti? Hočemo li bežati ali ostati?“ Antijoh pravi: „Ako ostanete, ste vsi mrtvi. Usमितe se vsaj svojih otročičev, in bežite! Ali Evstahij reče: „Vso svojo družino sem imel do zdaj zmirom ko svoje otroke; kako bi jih neki zdaj v naj večji potrebi mogel zapustiti? Ostaniva raji pri njih ljuba moja! To je tolikanj lepa priložnost dobro storiti, nikar je v nemar ne pušajva. Zdaj je prišel čas, da pokaževa, ali sva prava Jezusova učenca. Saj je Jezus rekel: Ljubite se med seboj, kakor sem Vas jaz ljubil; iz tega bodo vsi spoznali, da ste moji učenci, ako se ljubite med seboj. In kakošna ljubezen bi bila to, ko bi svojim v njih potrebi ne pomagala? Storiva, ljuba Teopista! kar ljubezen od naju hoče, in vse drugo zročiva Bogu. On naji in najne otroke tudi tukaj lahko obvaruje, in nas najde kamor koli bi bežali. Toraj bova ostala, in stori naj z nama po svoji sveti volji“. Sta ostala. Več njunih služabnikov je zbežalo. Akacij, Antijoh, in kar jih je bilo kristjanov, pa še mislili niso v beg; rekli so: „Mi vas ne zapustimo, zvesti vam bomo do smrti“.

Bolezen je zmiraj dalje okoli sebe segala; tudi Akacij in Antijoh in skoraj vsi Evstahi-

jevi posli so jo dobili. V gradu in okoli gradu je bilo polno bolnikov; pa nikogar skoro ni bilo, da bi jim bil stregel. Tedaj sta se jih Evstahij in Teopista podstopila, in jim pomagala po svoji moči. On je stregel možem in mladenčem, ona ženam in deklicam. Od jutra do večera, cele noči celo sta prehodila okrog bolnih, umirajočih in mrtvih. Vendar nista našla bolezni; tudi njuna sinova ne. Vsi so popolnoma zdravi ostali, in večkrat so si rekli besede svetega pisma: „Kdor v zavetji Najvišega prebiva, in stanuje pod slemenom vsegamogočnega Boga, se ne boj pšice, ki šviga po dnevi; ne zlega, ki lazi v temi; ne kuge, ki opoldne mori. Naj tisuč jih pade na strani njegovi, in tema na njegovi desnici, do njega se ne približa“.

Počasi je bolezen vendar prešla. Veliko ljudi je bilo za-njo pomrlo; kar jih je ozdravelo, so slabi lazili ko senca, in ko mrlič so bili blede. Evstahij in Teopista sta Boga hvalila, da je nji in njuna sinova tako prečudno pri zdravji ohranil, in da jima je Akacija in Antijoha in še več drugih zvestih služabnikov in služabnic od smrti otel.

Zdaj vendar sta se boljih časov nadjala; toda njunega trpljenja še ni bilo konec. Malikovalci bližnjih krajev, nič boljši po tolikih nadlogah, ampak le še huji, kolnejo Evstahija, da je od malikovalstva odstopil, in storé hudobni naklep na-nj iti, in ga oropati. „Kdo drugi“ pravijo, „je bogove razdražil, kakor Evstahij in kristjani, s katerimi on drži, da so nam take nadloge poslali, in da moramo vsi šibo njegovega ustopa čutiti? Ko bi se on ne bil pokristjanil, bi ne bili

kuge imeli. Pojdimo in znosimo se nad njim! Hrabri vojaki, ki jih je zmiraj pri sebi imel, in njegovi sužnji so ubežali, ali pomrli, ali so še prebolehni, da bi se njim mogli v bran postaviti. Grozno je bogat, lep rop bomo storili“. In res, jih pride divja drhal pri belem dnevu, planejo v grad, poropajo zlatnino, srebrnino, in vse mnoge jedila; naložé, kar se da, na vozove, in kar ne morejo seboj vzeti, potarejo, pobijejo in pokončajo. In grede spred grada vrskajo in divjajo. Evstahij ni skoraj družega otel ko življenje. Pa voljno je trpel to zgubo: „Naj bo“, je djal; „saj je to le časno blago, katero mine. Lepše ga je utrpeti, ko imeti. Blagor mu kdor išče zakladov, ki tatje ne pridejo do njih, in ki jih molji ne snedo!“

Evstahij in njegova žena sta svoje nadloge bolj in bolj čutila. Prišel je čas setve; pa ni bilo ne pluga, ne rateja, ne semena, ne živine. Evstahij se je v tej potrebi obrnil k bogatejim Rimljanom, ki jih kuga ni bila tolikanj poškodovala, in ki jih tudi niso bili oropali. Dobri prijatelji so mu bili poprej, so ga večkrat obiskali, in ž njim na lov hodili; ali ko so zaslišali, da je kristjan, so vso družbo z njim odrezali. Dobremu Evstahiju je bilo to težko. Rad bi bil videl, da bi tudi oni kršansko vero sprejeli; ker je pa niso hotli, je tudi njih družbo lahko pogrešil. Pa ko je bil poprej njih nekaterim velike dobrote storil, mu bodo, si je mislil, vsaj tisti z naj potrebnjšimi rečmi tako dolgo pomagali, da jim jih bo mogel povrniti. Ali malikovavci niso umeli Jezusovih besedi: „bolje je dati, ko vzeti“. Drugi za drugim se lažnjivo izgo-

varjajo. Kdo pravi, da nima kaj dati, ker sam komaj izhaja, in se zaklinja, da je taka; kdo drugi, kateri se mu je pred hinavsko prilizoval, ga zdaj zaničuje, in z grdo odpravi; še kdo drugi mu svetuje, da naj iz dežele gre. „Glej, tvoji sovražniki“, mu reče, „te mislijo zavoljo tvoje vere zatožiti, in umreti bi mogli potlej ti, tvoja žena in tvoja sinova“.

Še k cesarju se je Evstahij obrnil. Imel je v Rimu dobrega prijatla, kateri je pri cesarju veliko veljal. Do tega je pisal, in ga prosil, da naj pri cesarju za-nj govori. Ali cesar, ki je bil malikovalec, reče: „Placida vojvoda sem zmiraj v časti imel; kristjana Evstahija pa, kakor se zdaj imenuje, ne poznam. Mi je prav žal, da se je mož tolike časti veri vdal, na katero je pri nas smrt postavljena. Mu pomagati v njegovi edinščini, ktere je sam naj bolj kriv, bi bilo mu potuho dajati, in ga v nepokorščini utrjevati. Zagovarjati, in od smrti otevat ga pa tudi ne smem, to bi bilo našim postavam nasproti. Vendar ker je cesarstvu že veliko dobrega storil, in bi me težko stalo ga v smrt obsoditi; bi on naj bolje storil, ko bi se iz Laškega utegnil, in kje na pokrajnah cesarstva poskril. Če se pa, kar bi še najraje videl, svoji novi veri odpove; me bo našel milostljivega cesarja“.

Ko je Evstahij ta odgovor prebral, reče svoji ženi: „Teopista! v tej deželi nama več ni ostati, pojdiva v Egipt. Tam upam, bova že kakošen kotiček dobila, kjer bova mogla v m miru in pokoji Bogu služiti. Še danes se napraviva s svojimi otroci na pot; toda zvečer, ko se zmračí, da od nevernega ljud-

stva tod okrog ne bova trpela“. Teopista reče: „Teško mi je zapustiti prelepi kraj, kjer sem luč sveta zagledala, in svoje mlade leta v veselji preživela; vendar sem pripravljena iti. Mislim si: Ti je že Božja volja to. Angelj varh naj nas spremi!“

To slišati se Akacij in Antijoh zelo ustrašita. „Za Božjo voljo!“ zavpije Akacij; „kaj brez vse postrežbe pojdete na ptuje? Preslaba sva še po bolezni, da bi vas mogla spremiti; oh, vsaj toliko še počakajte, da se nekoliko okrepčava; potlej pojdeva z vami, če je treba, tudi na križem svet“. Antijoh pa reče: „Moj Bog! ali ni že to dosti hudo, da morate ko ubežni svoj grad in svojo pristavo popustiti? Kaj hočete zapustiti tudi še svoja služabnika, ktera vas do smrti ljubita? Oh, le malo še potrpite! Kmali bova trdna, in pojdeva z vami, in vam bova polajševala vse težave na poti; noč in dan, če bo treba, vam bova delala v ptuji deželi, in služila vsakdanji kruh“.

Evstahij je žalosten rekel: „Vem hvalo za vajno ljubezen in zvestobo; da bi pa zdaj z menoj šla, v to ne morem dovoliti. Jaz smem iti, kamor hočem, ker sem slovo dobil od cesarja, vaji pa vojaščina še veže cesarju; kamor sta postavljena, ondi morata ostati in streči na cesarjevo povelje, Bog vaji obvari, in vama povrni, kar sta mi dobrega storila!“

Vojščaka sta šla, in z žalostjo povesta drugi družini, da pojde dobri gospod z gospo in sinoma še danes od tod po daljnem svetu. Pri tej priči je ta govorica po vsi soseski zašumela. In iz vseh hiš se ljudje shajajo pred grad, da bi še enkrat videli svojo dobro gospodo, ki jim je o kužni bolezni tolike do-

brote storila, in da bi se od nje poslovili. Bili so še blede in bolehní, veliko jih je komaj ob palici prikrevljalo. Vsi plakajo in zdihujejo, ko bodo zgubili tolike dobrotnike. Pa Evstahij jih tolaži, in reče med drugim: „Ostanite le trdni v veri, v upanji in v ljubezni: potem se bomo, če ne na zemlji, pa gotovo v nebesih zopet videli“.

Ko je luna iz za gorja prisijala, reče Evstahij svoji ženi: „I, zdaj pa pojdiva v Gospodovem imenu!“ Tedaj zaženo družina, in kar jih je prišlo, velik jok, in na glas tarnajo. Evstahij in Teopista sta še vsakemu v roko segla, tudi njuna sinka pomolita slehernemu svoje ročice. In dobri posli in podložni jokajo in tarnajo še glasneje, pospremijo gospodo, in vsi bi radi ž njo šli. Evstahiju se milo stori, in ne more besedice spregovoriti; miga njim, da naj ostanejo. In ostanejo in gledajo z britkimi solzami za dobrim gospodom, pobožno gospo in ljubeznjivima dečkoma.

Ah, pač je bilo žalostno videti jih tako iti! Iz njih obleke je bilo videti, da so imenitnega stanu, in da so bili kedaj bogati; sicer pa vse razodeva, da so zdaj ubogi in ubežni. Evstahij, z mečem okoli ledja in s sulico v roki, nese na hrbtu culo naj potrebnjših oblačil, ktere so jim bili hudobni tolovaji še pustili. Teopista, oblečena ko rimske gospe, nese velik jerbas brešna ali jedil, ker se je bilo bati, da bi se pri ljudeh na poti, ki so kristjane črteli, ne sprosila potrebnega kruha ne sebi ne svojim otročičem. Dečka pa tekata, se ve, neskrbna zraven svojih staršev, ker nista poznala nesreče, in ju je veselilo vedno kaj novega videti. Tako so

šli po trdi cesti, po kateri so se pred v kočiji vozili.

Teopista se ozira z milimi solzami v očeh nazaj proti gradu ki se je od lune, ob-sijan, zmed temnega drevja vidil. Pa Evstahij pravi: „Teopista, nikar ne jokaj! Pred ali pozneje bi ga bila mogla tako zapustiti. Tukaj na zemlji smo le popotniki, in nimamo stanovitnega doma. Le z voljo trpiva, kar nama je Bog poslal; kdaj se bova veselila pri njem v nebesih, in najnega veselja nam nihče ne bo odvzel“.

Četrto poglavje.

Evstahijevi na morji in zamorci.

Med gojzdi in gorami gre Evstahij z ženo in sinoma počasi pred seboj, mest in trgov se skrbno ogibaje. Čez nekaj dni pridejo do morja. Velika barka ondi je ravno v Egipt namenjena. Mornarji jo že nakladajo in vale težke sode in skrinje va-njo. Lastnik barke, bogato oblečen zamorec, ves koraldast po vratu in ušesih, je med njimi, in jim uka-zuje. Evstahij ga ogovori: „Ali bi nas hotli v Egipt prepeljati, mene, mojo ženo in moja sinova?“ „Zakaj ne?“ reče lastnik prijazno, in premeri vse kmali s svojimi očmi; „prav rad vas peljem!“ „Koliko pa“, vpraša Evstahij, „vam bom plačal voznine, in koliko za hrano po poti?“ Lastnik reče: „Ne veliko, kaj ma-lega. Pa bova že potlej naredila, ko se tje pripeljemo; zato ni treba skrbeti“. Stopili

so v barko. Mornarji vzdignejo sidro, ter od-rinejo. Veter je ko nalašč, in ročno plava barka po morji. Dečkama se zdi, kakor da bi zemlja in drevesa prek nju bežale, barka pa stala, in sta vesela, ali v obličji njune matere je britka žalost, ko ji ljuba Laška dežela spred oči zginja.

Evstahij jo tolaži, rekoč: „En Bog je na vodi, kakor na suhem, in bo za nas skrbel; on, ki je vsa zemlja njegova, nam bo dal najti drugo deželo, dokler nas ne vzame v deželo, kjer bo večni mir“. Teopista se umiri v spre-vidnosti modrega Boga, in čuda Božje, vsega-mogožnega na morji, katerih doslej še ni videla, jo skozi bolj zvedrujejo. Zjutraj ogleduje z možem in sinoma vzhajajoče solnce, in nje-govo zarjo na nebu, ki se v morji utrinja, kakor da bi bilo dvoje solnce. Po dnevi za-gledajo večkrat kak otok visoko iz morja moleti, in ko se ob njem peljejo, jim je, ravno kakor da bi otok s svojimi sinimi skalami in zelenimi drevesi mimo njih plaval. Sem-tertje vidijo grozne morske ribe zraven barke plavati, in cele trume morskih ptičev nad vodo letati. Zdaj jim veter prijetno pihlja, zdaj grozno buči; kmali igra z valovi, kmali goni valove, da se strašno kopičijo. Zvečer se jim solnce spet lepo na nebu in v vodi žari, preden v morji utone. Tudi v noči osta-nejo dolgo po konci, in gledajo prijazno luno in tolikanj zvezd, ki na nebu blesketajo, in se v morji utrinjajo. Tako se peljejo enomirno po morji. Čez nekaj dni se pokaže suha zemlja, in ondi, si mislijo, bodo vsaj kako ostrešje in toliko zemlje dobili, kojikor jim je bo treba v njih živež in kedaj v njih grob.

Ali nekaj žalostnega — kdo bi mislil! — se zgodi. Lastnik barke je poželel Evstahijeve žene. Koj, ko jo je bil prvič zagledal, se je zavzel nad njeno lepoto in priljudnostjo, in že takrat je sam pri sebi storil pregrešni naklep, jo možu vzeti. Za tega voljo ne vozi proti mestu, kamor so se namenili, ampak se drži proti puščavi, kjer ni bilo skoraj družega videti, ko gole skale in puščote. To zapelje v kraj, in reče: „To je dežela, v katero ste hotli; zdaj plačajte, in potlej idite na suho“. Evstahij se začudi, ter reče: „Tu ni dežela, kamor ste nas obljubili peljati!“ Lastnik pa reče: „To bom jaz vendar bolje vedel ko vi! Le plačajte, in nikar se nič ne obotavljajte!“ In hoče toliko plačila, da je bila desetkrat veči od navadne voznine. Evstahij ostrmi nad strašno krivico, in pravi, da vse njegovo premoženje ni dovolj polovice plačati. Lastnik barke, kateri ni družega želel ko skregati se, začne srdito govoriti. „Kaj“, zavpije, kakor da bi bil obdivjal, „kaj da še polovice mi ne bote plačali! To ste me pa napravili! Sodil sem po vaši obleki, in menil, da ste kaj prida ljudje; zdaj pa vidim, da sem beračijo vozil! Kako se predrznete brez potrebnega denarja tak daljen pot storiti in druge objedati! Kratko in malo, jaz hočem plačan biti do zadnjega vinarja. Eden vaju jo mora za to predrznost skupiti. Na moje besede je žena odslej moja sužinja! Ona mi ostane tu na barki, vi drugi pa se mi spravite na suho! Na sejmu bom ženo prodal, in s skupljenimi denarji se splečal“.

To slišati je Teopista strahu in groze obledela ko mrlič. Evstahij se je na vso

moč premagoval, da bi svoje jeze nad toliko krivico ne izpustil. Dečka sta padla na kolena pred lastnika barke, in ga jokaje prosila, da naj jima matere ne odvzame. Ali lastnik iztegne roko, in reče Evstahiju: „Vi z dečkoma se mi kar brž poberite z moje barke; vi pa“, reče Teopisti, „ostanete na barki!“ Teopista plane z razpetimi rokami do svojega moža, se ga oklene, in vpije: „Oh, Evstahij, jaz te ne izpustim! Pomagaj mi za Božjo voljo!“ Evstahij seže po svoj meč, prime z levico svojo ženo, z desnico pa zavrti svoj meč nakviško, in reče: „Presneti zamorec, jenjaj ukljubovati; če ne, bom z zmečem udaril!“ Pa lastnik barke, ki se je bil z mornarji že zgovoril, kar migne, in trije močni korenjaki popadejo Evstahija od zadej, mu meč iz rok potegnejo, in ga trdo drže; lastnik pa zgrabi Teopisto, in jo Evstahiju z vso silo iz rok iztrga. V tem pade v omedlevico, in se nič ne zave. Ko sta dečka svojega očeta v rokah mornarjev, svojo mater pa v omedlevici videla, in si mater mrtvo mislila, začneta tako milo jokati in tarnati, da bi se ju kamnje usmililo. Ali neverniki so brez usmiljenja. Sunejo očeta iz barke na suho, zaženo še njegova sinova za njim, odrinejo z ženo, in se peljejo dalje in vriskajo.

Evstahij, pravični mož, kateri bi se kaj tacega nikoli ne bil domislil, stoji, kakor bi bil okamnjen, na bregu ob morji, sliši komaj jok svojih sinov, ktera se mu kolen oklepata, izteguje roke proti morju, in ne izpusti barke iz oči, dokler se v noči in megli popolnoma ne zgubi.

Peto poglavje.

Evstahij pride tudi ob sinova.

Ko je barka, na kateri je bila Teopista, Evstahiju in njegovima sinoma spred oči izgnila, sede Evstahij pod strmo pečjo, da bo ondi prenočil. Njegova sinova ležeta k njemu, vsak na eno plat njega, in jokata tako dolgo po ljubi materi, da zaspita. Ali v oči žalostnega očeta ni spanja. Zgubo vsega časnega premoženja je voljno pretrpel, komaj mu je bila v čisli. Da mu je pa Teopista, s katero je bil v svetem zakonu in le enega duha in enega srca, iz rok iztrgana, in da je ona, ljubeznjiva žena, v oblasti divjega nevernika, kateri nima nobenega strahu Božjega, to ga neizrečeno žali; srce mu hoče žalosti počiti. Toda trden v veri se tolaži; pogleduje proti zvezdam, ki se bolj na nebu prikazujejo, in pravi: „Zmiraj še, o Bog, si ti, naš ljubeznjivi Oče! Kar ti storiš, je vse prav in nam dobro, še tako hudo naj se tudi dozdeva. Brez tvoje vesti in zoper tvojo voljo bi mi tudi ljube Teopiste ne bili mogli vzeti. Pa če je ravno v oblasti tolovajevi, čuješ ti nad njo, ter jo boš varoval in ohranil. In vem, še le bolj se bo v tej skušnji njena krepkost zasvetila, ravno ko ta le temna noč v svitlobi prečistih zvezd. In kakor koli je zdaj daleč od mene in svojih ljubih otrok, in trpi kakor koli dolgo ta ločitev; nekdam upam, se bomo spet združili, če ne že tukaj na zemlji, pa tam nad zvezdami“.

Počasi se je storila trda noč in vstane hud vihar, in močno pluskajo valovi po morji. Po pečevji kriče ponočne ptice. Od daleč sliši Evstahij leva rjuti, in blizu njega se vali neznana kača proti morju. Pa Evstahiju ne upade srce. „Kdor v te, o Bog zaupa“, je djal, „se ne boji levovega žrela, in je tudi med kačami in gadi srčen! Kakor otročiča zraven mene mirno spita, in ne čutita celo nobene nevarnosti, tako imam jaz, ki poznam vso nevarnost, v te, Gospod, vse zaupanje!“ In res, kakor je bila koli strašna ta noč, jo je Evstahij z Božjo pomočjo vendar srečno prebil.

Ko se je dan zaznal, začne solnce pregrevati, in zbudi dečka iz spanja. Brž pogledata po svojem očetu, se ozreta in vprašata po materi. In vnovič, ko ni matere, se zjokata. Oče jih hoče tolažiti; pa komaj jih pogleda, ljubeznjiva dečka brez matere, se mu srce podere. „Oh, ljuba otročiča“, pravi sam pri sebi, „pač sta veliko zgubila! Kako le vama bom jaz nadomestil dobro mater!“ Kmali utihneta dečka, in bi rada kosila. Oče je gledal, kje bi kaj dobil, da bi jima dal; pa nikjer ne rodnega drevesa, nikjer grmiča z jagodami. Šel je na vrh skale, da bi bolje okoli sebe videl, pa vse po dolgem in širokem je golo in pusto, nikoli nikjer ne pohištva, ne obdelanega polja. Zelo daleč se mu zdi, da vidi nekaj dreves in grmovja v vrsti, ravno kakor da bi ob kraju velike reke rastle, in reče dečkama: „Tje pojdimo, tam blizo se razširja rodovitna planjava! Tam zadej menda je Egiptovska dežela; tam morebiti bomo tudi vajino mater spet našli!“ Vzdignili so se, in gredo tod tje. Ker dečka težko stane po

pesku hoditi, prime z vsako roko enega, in jih pelje. Ob eni strani imajo strmo skalovje ob eni pa morje. Solnce prihaja zmiraj više in bolj in bolj jih pripeka. Uboga dečka sta žejna, čuda, da ne skoprnita. „Oče!“ pravi Agapit, „peljite naji vsaj k morju, da bova pila; saj je tam dovolj vode“. „Ta voda, ljuba otročiča!“ reče oče, „ni za pijačo; bolj ko bi jo pila, bolj bi vaji žejalo, in pa še zbolela bi po njej“. „Oh“, zdihne Teopist, „to je pa vendar hudo! Toliko vode imamo pred očmi, in bova še žeje umrla!“ Dečka že ne moreta več hoditi. Oče vzame kmalu tega, kmalu unega v naročje; na zadnje mora oba nesti. In tudi sam se je že komaj po konci držal“.

Opoldne še le, ko je bila vročina narhuji, pridejo do nekaj košatih dreves, in blizo slišijo vodo šumeti. Dečka padeta koj pod prvo drevo v senco; oče prisede k njima, in reče: „O, kako je tukaj hladno in prijetno! Kako dobro dé očem to zelenje! Kolikošna dobrotta božja je senca, ki je nekateri nič ne čislajo! Morebiti da za senco Boga še nikoli nista zahvalila v svojem življenji! O ljuba otročiča, vsaj zdaj ga zahvalita!“ Ko sta se dečka malo spočila in ohladila, začneta spet tožiti, da sta žejna in lačna. Tudi očetu se je žeje že skoraj jezik nebesa prilipnil. Vstal je, rekel dečkoma tam sedeti, in gre k reki po vode.

Ko je k reki prišel, zleti velik povodenj ptič zmed trstja pred njim nakviško. Evstahij pogleda med trstje, in najde gnjezdo polno jajc; ko račja jajca so debele in še popolnoma čiste in dobre za jed. Vzame ruto iz žepa, in jih lepo vanjo zloži in poveže; potlej vzame

železno čelado z glave, (po vojaški namreč se je nosil), zajme vode vanjo, in jo sam pije; in je še zajme, in se vrne k dečkoma. Dene ruto z jajci pred njima na zeleno tratico, in zraven nje vodo v čeladi, ter veselo reče: „Vidita, ljuba otročiča, kako nam je dobrotljivi Bog tudi v tej puščavi obed pripravil! Brez teh jajc in brez te vode bi bili mogli lakote in žeje umreti. O, povzdignimo, preden zavžijemo njegove dari, k njemu srce in oči!“ Oba sta vstala, povzdigneta mlade ročice, in molita tako pobožno, da naj srečnejši, ko se k bogati mizi usede, velikokrat ne tako. Na to še le njima da oče piti vode iz čelade, in srkati najdene jajca, in kar jih njima ostane, jih sam poje. Dečkoma so se jajca, dasiravno so bile sirove, in voda tako prilegle, da še nobena jed in pijača njune dni ne tako. Tudi po jedi sta molila, in za-njo Boga zahvalila tako prisrčno, da še nikoli za noben dar ne tako.

„Zdaj pa“, jima reče Evstahij, „se vlezita tu le na travo, in se malo naspita. Jaz pa grem gledat, kje bi se moglo čez reko priti. Čez njo moramo iti, ako hočemo v Egipt priti, in ne poginiti v ti puščavi“. Odkrehne od drevesa debelo vejo, si naredi palico, s katero se bo branil, če bo treba, in gre na ogled. Reka je zelo dereča, na sredi globoka in na dnu polna gladkih in spolznih kamničkov, po katerih bi si človek ne bil svest trdne stopinje. Više gori za reko iti, kjer bi se morebiti lože čez njo prišlo, pa gošča in skalovje ni pripustilo. Se vrne k svojima sinoma, jih zbudi in pravi: „Pojdita, ljuba moja! vaji bom z Božjo pomočjo skusil čez

reko prenesti“. Jih pelje k reki in reče: „Ker vaju ne morem obeh kmalu prenesti, bom pa vsacega posebej. Ti, Agapit! se usedi tu le na bregu pod to vrbo v senco; ti pa, Teopist, mi pojdi v naročje“. Ga poprime z levico v naročje; z desnico drži močno palico, nekaj da se na-njo opira, nekaj pa da ž njo vodo pred seboj poskuša, kako je globoka. Srčno jo brede skozi reko; na sredi mu je voda do prs, in pri vsaki stopinji ga hoče spodnesti in vzeti. Po velikem trudu pride z dečkom vendar srečno na uni kraj reke; zahvali Boga, si otre pot s čela, se malo počije, in potlej reče: „Teopist! sedi tukaj na tla, zdaj grem še po tvojega brata“. Spustil se je spet v reko; pa komaj pribrede na sredo, sliši Agapita, ki gre ravno ponj, zakričati: „Oh, oče, pomagajte! Divja zver me hoče snesti, pomagajte!“ Evstahij pogleda in vidi velicega leva že prav blizo otroka. Oče upije na vse grlo nad zverjo, in ji preti; pa kakor bi mignil, zgrabi lev otroka in pobegne ž njim. Kako se je mogel pri tej priči ljubeznjivi oče prestrašiti! Vpije, in se žene na vso moč, da bi pred na breg prišel; pa ko pride, že ni več videti leva, ne slišati ubovega otroka. Z gostim grmovjem, robidjem in trnjem je ondi gozd preprežen, kamor se je lev z otrokom obrnil, in Evstahij ne more za njim. Opraskan od trnja in zasopen obstoji, glasno mu srce tolče, kolena se mu gibljejo, po vseh udih se trese; le samo palica ga še po konci drži. In izdihuje: „Oh, zastonj je ves moj trud! Leva več ne morem doiti, več ne otroka živega iz žrela iztrgati! Oh, morebiti, da je mojega ljubega Agapita že

požrl, in ga ni družega ko še kakošna koščica! O ljubeznjivi otrok, tedaj si mi tudi ti odvzet! Ah, tako zgodaj in tako strašno, v zobeh ljute zveri, si mogel svoje mlado življenje končati, o ljubček moje duše!“ Žalosten opre svoje oči v nebo, in gleda, in ni besede iz njega. Potlej reče: „Je že tvoja volja, Oče nebeški! da se je tako zgodilo. Že veš, zakaj si to pripustil! Neizvedni sicer, pa gotovo modri in dobrotljivi so tvoji sklepi! Morebiti, da bi bilo dobrega dečka še kaj strašnejega zadelo! oh, morebiti bi bil še v huji žrelo pregrehe in hudobijo zašel! Moj Bog! kakor ti je bil Abraham pripravljen svojega Izaka darovati, tako tudi jaz podarim svojega ljubega Agapita“.

Teopist na uni strani je videl, kako je lev njegovega brateca zgrabil in nesel, in je začel britko plakati in upiti. In ko je tudi očeta, kateri se je bil tudi od reke oddalil, iz oči zgubil, vpije še glasneje: „Oče, oče moj!“ kje ste? Oh, pridite, nikar me ne zapustite!“ Oče se žalosten vrne k reki in se dečku od daleč oglasi rekoč: „Bodi tiho, ljubi Teopist, in pri miru! Glej, saj sem tukaj, in grem že k tebi!“ Pa, ah, strašna reč! Komaj je oče do reke prišel, vidi unkraj reke volka, ki ga je vpitje priklicalo, po Teopista hiteti. Ubogi deček poskoči od tal, in beži, kolikor more po bregu pred volkom. Oče vpije na vso moč, in maha in pretí s palico. Ali grozoviti volk je kar planil za dečkom, in ga zgrabil in vlekel v gozd. Kako je pri tej priči dobrega očeta v srce zbolelo, ni izreči. V krvavih bojih v vojski, ki je bilo tisuč mečev in sulic vanj namerjenih, je stal neprestrašen,

in se ni genil; zdaj pa mu utrpnejo skoraj vsi udje. Se je sicer spustil v reko, da bi revčetu pomagal; pa preden jo prebrede, je bil volk že daleč v gošči, in dečka ni bilo nič več videti.

Ves zbehan se oče na bregu vsede. To-liko neprevidenih nadlog ga je vsega pobilo in iz uma spravilo. „Oh“, je djal, ko se je spet zavedel, „tedaj mi je tudi zadnje upanje ugasnilo, zadnja podpora se podrla, vse veselje, kterega sem svoje stare dni pričakoval, zginilo! V malo dneh sem zgubil svojo ljubo očetnjava, svoje prijatelje, svojo ženo in svoja sina. Oklesteno drevo sem, ktero nima ne vej, ne mladik. Oh, moja žalost je pač še večji, ko je bila očaka Jakoba, ko je svojo ljubo Rahelo pokopal, in mu je bilo povedano, da je Jožefa, najljubšega njegovih sinov, divja zver raztrgala. Saj je on vendar še več sinov imel, ostal mu je še ljubeznjivi Benjamin; meni pa je tudi ljubeznjivi Benjamin vzet. Jaz ga zdaj nimam več, kateri bi me tolažil! Po vsi pravici zdaj z Jakobam lahko rečem. Oh, mene družega ne čaka, ko od žalosti in britkosti iti za sinoma v grob!“

Na to je malo potihnil, in čez nekaj časa reče: „Ah, ko bi ne spoznal tebe, moj Božji Odrešenik, in bi v tebi ne imel tolikanj lepega izgleda potrpežljivosti v najstrašnejših težavah, bi jo po Rimski naredil s svojim življenjem; bi si meč nastavil, in se vanj zaletel — pa saj ga tudi več nimam — ali bi pa v to-le vodo skočil! Pa Kristus nas drugaže uči. Moramo piti kozarec trpljenja, ki nam ga nebeski Oče poda. Moramo reči s Kristusom: Oče, tvoja volja naj se zgodi, ne

moja! To je že tako sklenjeno. Tukaj trpljenju ne moremo ubežati; tam pa, če z voljo in stanovitno trpimo, nas čaka po zmagi venec veselja, ki ne bo nikoli zvenil.“

Tako se je Evstahij nekoliko umiril; pa ko pomišlja, kaj se je zadnja dva strašna dneva zgodilo, ga je v novič srce jelo peči. Zakaj ne le z vnanjim trpljenjem, bolj še z notranjimi težavami ga je Bog hotel skusiti in očistiti. „Kaj“, pravi spet, in se zgane, kakor da bi ga bila strela zadela, „kaj nisem vsega tega sam kriv? Kaj sem vendar mislil, da sem Teopisto, svojo ljubo ženo, zaupal neznanemu človeku, unemu hudobnemu zamorcu, ki mu je več nisem mogel iz rok iztrgati! Ali mu je nisem tako rekoč, sam izdal? Oh, strašna, strašna reč! In kako nespametno, kako neusmiljeno je bilo od mene, da sem svoja otročiča v tej puščavi, tam Agapita, tukaj Teopista, sama pustil sedeti! Oh, da me ni strašna rjutev in tuljenje divjih zverin nocojšnjo noč zmodrilo! Ali nisem po tem takem ubozih otročičev sam podvrgel divjim zverinam? Ali nisem neusmiljen oče, ali nisem morivec, morivec svojih otrok? Oh, kako krvavo se utaplja solnce v morje, in mi menda očita: Ti sam si kriv prelite krvi svojih otrok!“

„Ne, ne!“ reče zdaj pokojniši, „iz neusmiljenja tega nisem storil. Se bom britko kesal vse svoje dni, da sem svoji ženi v sužnost, svojima otročičema v smrt pripomogel; pa iz neusmiljenja do njih, vedoma in radovoljno se to ni zgodilo, ampak le zato, ker sem premalo pomislil. In vendar, kako hudo me to peče! O, kako hudo mora še le človeku pri

srcu biti, ki vedoma in radovoljno hudo stori, ki premišljeno bližnjega v nesrečo pripravi! Oh, koga je vendar človek, ko se pri najboljši volji ne more hudega obvarovati! Kako mu je treba Boga vsak dan prositi, da bi ga razsvetlil in vodil!“

„Pa“, je kmalu spet rekel, „ali ne kri- vično brez premisleka delati! — Ali bode si kakor koli; ti, o Bog usmiljenja, si moje edino prebivališče! Prizanesi mi milostljivo, kar sem v tem zadolžil. Popravi spet, kar sem pokazil; obrni to v dobro. Saj si vsegamogočen in neskončno dobrotljiv, in saj si po svojem aposteljni rekel: Kteri Boga ljubijo, se jim vse v dobro izide; toraj tudi njih zmote in njih grehi, če se jih resnično kesajo in pokoré. Oh, ko bi te tolažbe ne imel, bi mogel obupati!“

Utolažil se je, pa le za malo časa. Zmiraj ga z novega vest toži in peče. Sčasoma se začne te zmotnjave iz spomina izbijati in sklene ne več premišljevati in si k srcu gnati, kar se je zgodilo, ker je to prazno in mu nič ne pomaga, ampak le k Bogu moliti, in njega polajšanje in tolažbe prositi: „Oče“, je djal, „ki si svojemu ljubemu Sina v smrtnih težavah angela z nebes poslal, in ga v trpljenji potolažil in pokrepčal, glej, tudi moja duša je žalostna do smrti! Oh, ne pusti me brez tolažbe in pomoči!“ Angelja z nebes sicer ni bilo k njemu; pa Bog mu pošlje drug polajšljeje, kateri je že marsikomu naj večji britkosti ali pregnal ali pa zmanjšal. Bog mu pošlje sladko spanje, in prečudne sanje razveselé njegovo dušo. Sanjalo se mu je, da hodi po temnem gozdu; pa

kakor bi trenil, posije solnce po vsem gozdu ter ga razsvetli, in ljubi Agapit sedi ves zdrav in pokojen na tratici, in se mu ljubeznjivo nasmehljava, in lev beži ves plašen spred njega; deček prek njega pa stoji Teopist, njegov bratec, in gleda hvaležno proti nebesom, ter kaže s prstom volka, ki leži mrtev zraven njega na tleh. V tem se je Evstahij zbudil; pa je kmali spet zaspal, in vnovič vidi svoja sinova ko lepa čvrsta mladenčca, oblečena ko Rimski vojšaki, in na njih svetlih čeladah zelene lorbarjeve vejice zatakne. Spet se je prebudil in še enkrat zaspal, in glej, zdaj vidi še svojo ženo, ktera njegova sinova preden pelje, in Evstahij je neizrečeno vesel.

Šesto poglavje.

Dobri kmetje!

Ko je jutranja zarja napočila, in je oblake in morje, skalovje in drevje obsijala se Evstahij zbudí. Precej pogreši svoja sinova in njuno ljubo mater. Vidil jih je v sanjah; zdaj jih nikjer ne vidi, in je žalosten. Pa proti nebesom je povzdignil oči, roke in srce, in nebeškemu Očetu v skrb izročil vse, kar ga teži. Častitljivo je solnce vzhajalo, in lepo prijazno razsvitljevalo nebo in zemljo. Toraj reče Evstahij: „Sinoči se je solnce nekako krvavo in mračno za morje nagnilo, in danes vstaja tako svetlo in častitljivo! Tudi naših dragih prijateljev zmanjka, ko solnca, ki se je skrilo za morje, za črne oblake; več jih

ne vidimo na tem svetu, kedar jih temna noč zakrije: pa prišlo bo kedaj jutro, ko jih bomo ko vzhajajoče solnce v svetlobi in časti zopet videli“.

Evstahij si je zdaj vse prizadjal, da bi prišel v primorsko mesto, kamor se je imel zamorec z barko ustanoviti, in ker je upal najti svojo ženo, in s pomočjo više gosposke jo oteti iz rok grdega tolovaja. Vzdignil se je in je šel žalosten po pesku. Ni videl drugega ko morje in visoko skalovje, in grozno težko ga pot stane. Skoraj je zgorel, tako ga je solnce peklo. Z nekoliko ribicami, ki jih je pri kraji morja vjel, si je tolažil lakoto, žejo pa z obilno roso, ki je po širokopernatem zelju stala. Tako je storil dan hodá. Zdaj pa je skalovje, ktero je doslej vstric sebe imel, daleč v morje segalo, in ni mogel več dalje. Pri strani le se mu odpre tokava v gorje, Po nji se je spustil; in na še večo pušavo je prišel! Nikjer ne najde sledú človekovega; stopinje divjih zveri le so se v pesku poznale. Ko se je noč storila, se splazi na strmo skalo v jamo, in se stisne v kot, da bi čez noč kaka zver ne prišla do njega in ga ne raztrgala. Ko se je bil pa dan zaznal, je šel spet dalje. Pušava je prihajala vedno strašnejši. Spet je bilo solnce že nizko, in še ni iz tokave. Malo pustih jagod in malo vode iz solzečega studenca je njegova edina jed in pijača. Že je menil, da ga bo konec v tej strašni pušavi; kar pride k ozki, nekoliko obhojeni stezi. Ko je šel nekaj časa po nji, glej, se mu zmed goljave dolina odpre, in kmali zagleda visoke drevesca z začrnelem perjem, potlej zelene travnike z rumenimi in

rudečimi rastlinami, potlej široke njive s strnjo, nazadnje čedno vas, ki se je komaj zmed drevja videla. Zahajočega solnca žari obsijajo dolino, in prav lepo jo je videti.

Evstahij hvali Boga, da mu je dal spet videti pohoščeno in polje, in gre vesel navzdol, in pride v vas. Pred eno prvih hiš, ki je šel memo njih, sedi star mož. Dva ljubeznjiva otročiča, na videz njegova vnuka, igrata pri njegovih nogah. Evstahij stopi k njemu in reče: „Ljubi oče! ali bi mogel kje v tej vasi popotnik prenočiti?“ Starček odgovori: „Ostanite, če vam je ljubo, koj pri meni; me bote prav razveselili. Malo je, kar premorem, pa iz srca bom postregel.“

Evstahiju je ponudba dopadla, in gre ž njim v hišo. Mož mu prinese kruha, sadja in vina, ter reče: „Ponudite se s tem-le, da pride moja hči s polja in večerjo napravi. Jejte in pite, Gospod vam pomoz!“ Po teh besedah je Evstahij spoznal, da je ta mož kristjan, in se od veselja ne ve kam djati. „Bog ga bode zahvaljen“, je rekel, „kteri me je sem pripeljal; tudi jaz verujem v Gospoda Krištusa, našega Odrešenika!“ Starček se je ravno tako obveselil, da je kristjana pod streho dobil. Ko sta oba med divjimi in neusmiljenimi neverniki mogla živeti, je zdaj tudi obema, kakor ljubeznjivima bratoma, ktera se v ptuji deželi in med sovražnim ljudem neprevidoma snideta in spoznata. Oba, Evstahij in starček, ki mu je bilo Klemen ime, sta se po bratovsko objela. Da imata eno vero, eno upanje, eno nebeško ljubezen, da sta si po duhu v rodu, to jima je več, ko vsa rodovina po krvi. Bila sta si

tako dobra, ravno kakor bi bila že deset let skupaj živela.

Na to je hči s svojim možem s polja domu prišla. „Vidita“, jima reče prijazno starček, „v tem dobrem možu nam je Gospod enega svojih učencev in prijateljev poslal!“ Oba sta ga zeló vesela in ga ljubeznjivo pozdravita. Evstahij jim zdaj pripoveduje, kako je mogel zavoljo kršanske vere iz svoje domovine pobegniti, in kako so mu hudobni ljudje in ljute zveri vzele ženo in sinova. Vsi ga zvesto poslušajo in milujejo; mlado gospodinjo so solze posilile; pobožni starček pa je na zadnje rekel: „Le zaupajte! Meni se vse tako zdi, da tiste sanje, s katerimi vas je Bog prvo noč po zgubi vaših sinov potolažil, niso brez pomena. Saj vendar niste vidili, da bi bile ljuba dečka zveri raztrgale; morebiti, da še živita!“ „Kako bi bilo to mogoče?“ Starček pa reče: „Bogu ni nič nemoogoče; Božji vsegamogočnosti ne smemo meje staviti. In ko bi tiste sanje tudi le prihodnji svet zadele, in bi bila vaša sina za ta svet res že mrtva; sta zdaj ljubeznjiva angeljca pred sedežem Božjim, in tam jih bote gotovo spet vidili. Vašo ženo pa bo že Bog varoval. Jaz celó upam, da jo bote v Egiptu spet našli, in iz oblasti hudobnega nevernika oteli. Ko bi jaz že ne bil tako star, bi vas tje spremil. Pa moj zet tu le, Klit, pojde rad z vami; on je že enkrat tam bil, in vse pota so mu znane“. Te besede so žalostnega Evstahija zelô oveselile. Večerjal je z dobrimi dušami, in gre hvaležen in zaupljiv k pokoju.

Drugo jutro se s Klitom, mladim kmetom, preden se je še dan storil, napravi na

pot. Kolikor moreta, hodita urno, in le opoldne, ko je najhuj vročina, se nekoliko odahneti. Ko sta prišla zmed hribov na ravnoto, najme Evstahij za denarje, ki jih je imel še pri sebi, velbljuda ali kamelo, in na-nj sedeta, da se jima pot še bolj speši. Tedaj prideta v primorsko mesto, in barko celo vrsto je ondi v kraji stalo. Evstahij gre in začne po barkah gledati. Dobro še se vé Evstahij spomniti, kakošna je bila tista, na kateri sta se on in njegova žena vozila, in brž jo ima v očeh! prav brega se je tišala. Stopi blizo nje in jo pregleduje.

Delavec, ki je v nji na skrinji sedel, ga vpraša: „Zakaj ogledujete barko od vseh strani tako skrbno; bi jo mar radi kupili?“ Evstahij meni, da je delavec iz šale tako rekel, in ga z milim pa bistrim očesom pogleda. Mož pa reče: „Ne, ne! je resnica! Barka je na prodaj! Gospodar, ktereja je bila, bogat zamorec, je mrtev“. Evstahij poprašuje bolj natanko. Delavec pa pravi: „Vrjemite mi, da ni nič drugače. Še ni dolgo, kar je barka v kraji; ali njen gospodar ni bil tako srečen, da bi bil živ na suho prišel. Sem videl, ko so ga mrtvega z barke prinesli. Nagle smrti, pravijo, da je umrl“. „To je pač čudno!“ reče Evstahij; „ali pa veste, kje je gospa, ki se je na barki pripeljala?“ „Gospa?“ reče delavec; „saj ni bilo nobene gospe na barki!“ „Pač“, reče Evstahij bolj rezno, „je mogla biti. O, povejte mi, ljubi moj, kje bi jo dobil! Veliko ljubezen bote skazali njenemu žalostnemu možu“. Delavec je pa le trdil, da ni nobene gospe videl, ktera bi bila z barko prišla.

Dva kupca, ki sta ravno memo šla, postojita in slišita to. „Je, je res tako, kakor mož pravi!“ reče mu eden. „Jaz sem imel tudi blago na tej barki, in sem je vsak dan hodil čakati. Sem videl s svojimi očmi, ko je v kraj prišla, in nisem od nje šel, da je bila vsa izložena. Ali žene vam povem, ni bilo nobene videti na barki. Ni bilo drugega na nji, ko mornarji in lastnikovo truplo.“ Evstahij pove nekoliko, kaj da se mu je prigodilo, in prosi kupca, kterima se je prav užalilo, da naj mu pomagata mornarjev kteremu na sled priti, da bi ga izprašal, kam je koli njegova žena prišla. Kupca pravita: „Bo težko še kterega dobiti! Po lastnikovi smrti so pred ko ne na drugih barkah službo vzeli, in morebiti so že vsi spet od tod odrinili; kupčija namreč teče zdaj dobro, in blago gre spod rok. Vendar greva koj sama, in bova popraševala. Kmali sta spet prišla, in rečeta: „Sva našla dva mornarja, pa nočeta nič vedeti, da bi bila kaka ženska na barki“.

Na Evstahijevo prošnjo sta mornarja pred sodno gosposko poklicana. Zeló se ustrašita, ko stopita v sodnišnico in zagledata moža, kterega sta pred nekterimi dnevi z barke na samotno pustino pomagala pehniti. Tudi Evstahij je oba koj zpoznal, in ju trdo prime. Zdaj se udasta, da se je Evstahij res s ženo in sinoma na barki vozil. „Ko pa Evstahij“, pravita, „ni imel s čim voznine plačati, je lastnik barke njega in njegova sinova ukazal na suho vreči; ženo pa si je sužno pridržal, in se ji je prav prijaznega delal. Ker pa žena ni marala za-nj, in ni

storila po njegovih željah, jo je v svoji togoti z mečem prebodel in njeno mrtvo truplo v morje vrgel. Potem pa je bil ves nepokojen; ko iz plavža je vročina iz njegovega obraza puhtela, in ni bilo dolgo, se je sesedel in je umrl. Tako življenje in taka smrt, smo djali, je gospodarju zeló v nečast, in smo sklenili, od vsega trdo molčati. Pa poklicana pred sodbo morava, kakor koli naju to težko stane, vse po pravici povedati“. To sta s prisego potrdila, in potlej sta izpušena.

Kako je bilo pa žalostnemu Evstahiju pri srcu, se ne dá nikakor izreči. Ves pobit je šel iz sodnišnice, in hodi pri morji na bregu semtertje, in molči. V njegove oči še ni bilo solz. Potlej obstoji, in potok solz se mu udere po licih, in se vzre proti nebu in reče: „Ti, ljubi Bog, si pripustil, da sem zgubil svojo ženo! Tvoji volji se ponižno podvržem in jo molim Ti, ljubi Oče, si jo k sebi vzeli! Oh, bolje je vendar, da je krvavo smrt storila, kakor da bi bila v greh in sramotenje privolila! — O ljuba moja Teopista“, je rekel dalje, „več tedaj na tem svetu ne bom videl tvojih ljubeznjivih oči! Blagor tvojemu zveličanemu duhu! Pa prosim zame Boga, da te bom z najnimi otročiči pri sedežu Božjem spet videl“.

Ko je Evstahij okoli gosposke hodil, je bil Klit, njegov tovariš, velbljuda v hlev djali in ga je opravljal. Pa je kmali zaslišal žalostno novico: „Ženo, ki se je na barki vozila, so umorili in v morje vrgli“. Groza je dobrega kmeta spreletela. Žalosten in s solznimi očmi gre po Evstahija, ki je ves objokan po morji gledal. „Oh, moj Bog!“ mu

reče Klit, „se ne čudim, da morja brez solz ne morete gledati, ker je grob vaše ljube žene. Pa raji, Evstahij, se vzrite proti nebesom! Če tudi njeno truplo na dnu morja leži, je le vendar njena duša v nebesih. Najlepši smrt je storila, ker je raji umrla, kakor grešila. Nič tedaj ne jokajte; še le veselite se in Boga hvalite!“ — „Imate prav, ljubi prijatelj“, reče Evstahij, in mu roko stisne; „bodi ga Bog zahvaljen! Ona je, kakor koli je bilo strašno, vse prebila, in je srečno končala. Bog daj, da bi tudi mi svoje življenje, naj bo tudi polno rev in težav, na zadnje le srečno sklenili!“

Sedmo poglavje.

Evstahij služi pri kmetu.

Evstahij in mladi kmet Klit se sprehajata nekaj časa molče ob morji, le v svojih žalostnih srcih govoreta z Bogom. Potlej reče Klit: „Noč se je storila. Ali bi ne šla na krčmo ali gostilnico, kjer sem nama večerjo in ležišče rekel napraviti?“ In šla sta. Pa Evstahij ne more ne jesti ne spati; tudi Klitu se nič ne poljubi. Vsa poparjena sedeta v stanici, ktero so jima dali, in se menita od žalostne prigodbe. Na zadnje reče Klit: „Tukaj v Egiptu nimate kaj več pričakovati; kam se bote zdaj obrnili?“ Evstahij pravi: „To mi še ni bilo v mislih; pa kaj čem družega, kakot poiskati kacega kota na zemlji, kjer bom žaloval in umrl, če Bog še kaj družega z menoj ne sklene?“ — „Če je taka“, reče

Klit, „vas prosim, pojdite z menoj. Moja hiša in vse, kar premorem, vam bo v postrežbo. Oh, bolje bi mojega starega očeta, moje žene in mojih otrok ne mogli razveseliti, kakor če se z menoj vrnete in pri nas ostanete!“ Evstahij je pomislil, in reče: „I, pa pojdem! Toda nadleže vam ne bom delal in kruha ne bom lenuh jedel. Sveti apostel je djal: „Kdor ne dela, naj tudi ne je.“ Prijel se bom poljskega dela, in vam pomagal pri kmetiji. Roka, katera je bila dovolj krepka za meč in sulico, vsaj ne bo tako slaba, da bi za plug ne držala.“ To Klita zelo razveseli. „Oh,“ reče poln hvale, „tako veselo bomo skupaj živeli, kakor angeljci v nebesih!“

Drugo jutro sta sedla na velbljuda in se vrneta. Srečno dojdeta v vas, in dobri starček, gospodinja in otroci ji sprejmejo z velikim veseljem; pa tudi žalost jih obide, ko sta povedala, kako sta slabo opravila. Slišati, da se hoče Evstahij kmetije lotiti, je dobri starček s svojo sivo glavo zmajal; Evstahij pa je le ostal pri svojem sklepu. Le ene reči je prosil. Za Klitovo hišo je bila višava, in lepo drevje je na njej rastlo. „Tam,“ reče Evstahij, in pokaže na višavo, „tam med onimi drevesi bi rad hišico sam zase, kjer bi o praznih urah lepo tiho v molitvi in pre-mišljevanju prebil.“ Dobri ljudje mu obljubijo te želje spolniti. Koj drugi dan se podstopijo dela. Evstahij očrta hišico po njeni širjavi in dolgosti, ter pridno pomaga. In kmalu je bila dodelana. Streha je bila s slamo pokrita, in slonela je na malo obtesanih panjeh. Stene so bile s protjem gosto opletene in z mahom opažene. Hišica, kaj pa da, je bila

na videz prav slaba; vendar je ne le dežja dobro branila, ampak tudi mraza in vetra obvarovala, snega namreč v tisti deželi nikoli ne vidijo. Znotraj je imela le dva predela. V prvem, ki se je precej skozi duri vanj prišlo, je stanoval, v drugem je spal.

V tej revni mahnati koči s slamnato streho je zdaj Evstahij prebival, on, ki je imel nekdanj lep grad. Trdo se je kmetije prijel; kmalu se je navadil in je veliko veselja v nji našel. Mislil je, kakor tisti rimski pevec, ki blagruje moža, kateri nima posvetnih homatij in prepirov, ampak zadovoljen in vesel za plug drži in ni lakomen in skop. Bil je kakor sloveči vojvoda Cincinjat, kateri, ko so Rimljani do njega poslali, in mu vojvodstvo ponudili, je ravno na njivi oral, in je od pluga šel na vojno, in se je po dobljeni zmagi spet vrnil k plugu, in se na očetovem domu pri slabotni noši in kmečki hrani celo nič ni zmenil za bogastvo in lesk sveta.

Ko je bilo na polju podelano, je imel Evstahij z vrtom ob svoji hišici opraviti. Ga je z brajdami in smokvami nasadil, ga je okopaval, in boba, graha in dinj vanj nasadil in mnogo zelenjave nasejal. Opoldne je večidel pri kmetih južinal, velikokrat kar zunaj na polji; na trato v kakšno senco je sedel zraven njih, ter vesel ž njimi iz ene sklede zajemal, in si ni želel boljših jedi. Večerjal je pa le bolj sam pri levi ali v kakem drugem koticu svoje bajtice, in med tem zmiraj kaj bral, na primer iz svetega evangelija ali z djanja listov aposteljnov, ali iz psalmov.

Po večerji je še rad na leseno klop sedel, ktero je bil pod košatim drevesom naredil.

Velikokrat so kmetje, pobožni in dobri ljudje, k njemu prisedli, in ko je bila večerna zarja utonila, in so že zvezde na nebu migljale, se je pogovarjal ž. njimi od vere v Boga in Jezusa Kristusa in od dobrot, ktere nas, kadar se svet okrog nas v večno noč pogrezne, tam gori nad zvezdami čakajo. S prisrčnim veseljem je pravil od nebeške prikazni, ki jo je tam v gozdu imel; večkrat je rekel, da le kršanska vera dušo umiri in upokoji, in se le v nji more upati večno življenje. Tudi jim je še marsikaj povedal, kar je že svoje dni skusil, in je bilo podučljivo zanje. Iz njegovih povest so lahko sklenili, da je bil nekdan bogat mož, in da je imel pri vojski imenitno službo; pa da je on po vsem svetu sloveči vojvoda Placid, tega jim iz ponižnosti ni povedal. Poznali so ga le po kršanskem imenu Evstahij.

Drugi ljudje v vasi so bili še skoraj vsi neverniki. Pa Evstahij jim je vsim brez razločka pri vsaki priložnosti rad dobro storil. Ker je bil modrejši, v dobrem trden in srčen, jim je lahko z besedo in djanjem pomagal. Med drugim so njih polja ne le jeleni, ampak tudi strašni divji prešiči, zdelovali, ljute zveri so iz bližnjih gozdov nad čede hodile, in zdaj je lev kako govedo raztrgal, zdaj volk kako ovco odnesel. Takrat namreč še niso znali z ognjem streljati, in mirni kmetje zlasti so se težko divjini ubranili. Jaki Evstahij brani zverim na njih polja in v njih čede, in prebiva marsikako črno noč pod milim nebom. Sam dober samostrelec, uči tudi može, kako da naj orožje napravijo, in zverino streljajo in pobijajo; in veliko zverine, levov

in volkov je padlo, človeku pa se ni nobenemu nič hudega zgodilo.

Ljudje so imefi veliko zaupanje do dobrega Evstahija, in so ga zelo častili. S svojo ponižnostjo in priljudnostjo si je vseh srca pridobil. Ko je zvečer pri svoji hišici pod drevjem sedel, se jih je zmiraj več okrog njega zbiralo mož, žen in otrok, in so ga zvesto poslušali, vsako besedo so mu iz ust prestregli. Naj raji je tistikrat govoril od sreče pravega kristjana. Spolnile so se pri njem, kakor pri vsih, kateri Jezusa Kristusa prav spoznajo, besede: „Verujem, zato govorim.“ Ker so njegove besede iz srca prišle, so se tudi src prijele. Skozi jih je več v Kristusa verovalo. Kršanski mašnik, ki je od nevernikov pregnan v to dolino prišel, jih je krstil, in jim kruha življenja podelil. Evstahijeva hišica je bila namesti cerkve. Ko je pa mašnik čez nekaj let v drugič prišel, so mogli sveto Gospodovo večerjo zunaj Evstahijeve koče obhajati. Evstahij namreč je doživel veselje, da so vsi, kar jih je bilo v tej vasi, kršansko vero sprejeli, da so bili vsi enega srca in enega duha, in pa lepa podoba kršanske občine v djanji.

Osmo poglavje.

Vojaka prideta po Evstahija.

Petnajst let je že Evstahij v sredi med dobrimi kmeti ves zadovoljen preživel. Kaj se je ta čas po sveti godilo, je malo vedel, ali pa nič. En večer, ko je hribov senca

že daleč v dolino segala, in je trudna vola z zvrnjenim plugom proti domu gnal, je zagledal dva ptujca, ki se proti vasi držeta. Po njunih svetlih čeladah, ki ste ko solnce blisketale, je že od daleč poznal, da sta vojaka. Evstahij, nekdanj junak in vojvoda v vojski, se ju obveseli, in postoji. Vojaka prideta do njega, in Evstahij spozna z velikim zavzetjem, da sta njegova nekdanja služabnika, Akacij in Antijoh. Ona pa njega nista spoznala; v obraz namreč je bil zelo ogorel, in njegova odrgnena kmečka obleka ga je še bolj neznanega delala. In pa kako bi bila mogla poštena vojaka tudi le misliti, da je revno oblečeni mož, ki pred njima stoji, njun nekdanji gospod in vojvoda!

Evstahij jima poda poln veselja roko, ter reče prijazno: „Bog vaji sprejmi, prijatelja! Kaj vaji je koli v to dolino prineslo, kjer že veliko let nobena Rimska sulica ni blisketala?“ Akacij pravi: „Pozdravljeni tudi vi, dobri mož! Vojvoda Placida iševa po cesarjevem povelju po križem svetu, pa ga ne moreva dobiti. Kakor kaže, se bova menda z manjo častjo mogla vrniti, ko ga ni moč nikjer najti.“ Evstahij vidi, da ga ne poznata, in toraj jima tudi on noče precej povedati, da ju pozna. Hotel je popred zvedeti, ali sta še njegova poprejšnja zvesta prijatelja, in zakaj ga cesar, ki je njegovo milost zgubil, zdaj iskati vелеva. Reče jima le: „No, no, morebiti da ga pa pred najdeta, kakor menita! Kolikokrat se kaj neprevidoma zgodi! Pa solnce se že skriva, in vidva sta trudna pojdita z menoj, in ostanita nocoj pri meni; vama bom z veseljem postregel.“

Vojaka si tega nista dala dvakrat reči; kaj celo posebnega jima je to, da ju Evstahij k sebi vabi. Šla sta ž njim v vas. „Pojdita zdaj tje le v hišo,“ jima reče, ter pokaže z bičem na svojo bajtico; „jaz bom koj za vama prišel, da le trudna vola opravim.“ „Kaj v tole kočo?“ reče Akacij pomišljevaje; „niste le gospodar te domačije?“ „Gospodar ne,“ reče Evstahij, „ampak prav za prav le njegov hlapec. Pa le vrjemita, da bosta zadovoljna postrežbe.“ „No, no, se bo videlo!“ reče Akacij glavo zmajevaje, ter gre gori v hišico, in za njim gre Antijoh.

Evstahij pa je med tem vola vgnal, in jima poklade; potlej teče k gospodarju in gospodinji in pravi: „Dva jaka vojaka, ki sta tod šla, sem dobil, in ju prosil, da bosta pri meni prenočila. Spodobi se vendar, da jima kaj bolje večerje pripravim, in kak kozarec vina pred nji postavim. Prosim, pomozite mi nekoliko; dvakrat bolj pridno vam bom delal, da bom pridelal, kar snesta.“ „Kaj pridelali!“ reče kmet; „to ste že zdavnej stoterno pridelali. In pa saj je naša dolžnost, popotnike pod streho jemati.“ Kmetica pa reče: „Ravno prav, da imam še četrť jelena, ki ste ga oni dan ustrelili; koj bo napravljena pečenka! Vina pa vam dam, kolikor ga potrebujete, in pa najboljšega, ki ga imam.“ Obrne se in prinese kruha in vrč vina.

Ko je Evstahij s prstenim vrčem in s kruhom v hišico stopil, sta bila ptujca meč in čelado že odložila, vsak svojo sulico v kotiček postavila in se za mizo vsedla. Evstahij jima vina v kupico natoči, in reče prijazno: „Poživita se nekoliko s kruhom in

vinom, da bo večerja napravljena!“ Akacij prime za kupico, pije in reče: „Tako dobrega vina bi ne bil iskal v tej bajti, in po pravici reči, tudi tako dobrega moža ne!“ Obema se vino prileže, in sta prav dobre volje. Od Placida, svojega nekdanjega vojvoda, začneta govoriti. Akacij pravi: „Placid je bil mož, da mu ga na zemlji ni enakega. Pri njem sva služila. Ne bom pravil, kako je vedel vojsko voditi, kako jo v red staviti in gospodovati, kako nas je že njegov pogled s srčnostjo navdajal, kako se je spreumel na zmago, in kako je bil zmagancem mil in dober, kako je ostro ravnal z vojaki, in vendar ljubeznjivo ko prijatelj in oče. Tega, ljubi moj, vam ne bom pravil; v kaj tacega bi se vi ne zvedeli dosti. Pa da bi ga bili vi le v njegovi hiši videli, kako je bil ves ljubeznjiv in dobrotljiv in vendar zmiraj v časti! Njegove oči so bile povsod. O njem se sme reči: Oko gospodarjevo njivo gnoji, kravam mleko priboljša. Lepšega polja in zaljše živine ni bilo nikjer. Vendar to je še kaj malega. Za svojo družino je še le kaj lepo skrbel! Pravimo v pregovoru: Kakoršen gospodar, tak hlapec. In res, Evstahij je vedno le dobre posle imel. Verjemite ali ne verjemite, mi dva sva bila s tem dobrim možem pod eno streho, sva bila njegova služabnika in sva imela vse njegovo zaupanje. Sva bila sicer le izmed najmanjših vojakov; pa je vendar z nama ravnal, kakor oče s svojimi otroci, kakor brat s svojimi brati. Oh, jok me sili, kolikokrat se domislím tistih srečnih časov! Pa zdavnej že so pretekli, in odslej je več nimam vesele ure! Najno srce ga želi še videti. Boljega moža, ko je bil, svet ne premore!“

„To prijatelj,“ reče Evstahij posmehljuje se, „se pravi pa vendar nezmerno hvaliti. Obljubim, da ni za en las bolji od mene!“

„Za en las ne bolji od vas?“ poprime Akacij vnet za besedo. „Se ravno ne bom čudil vaši odkritosrčnosti, ste res pošten in dober mož tudi v mojih očeh; toda pred našim vojvodom, pred slovečim Placidom, se pa vendar le skrite! Če ne, bom mislil, da ste ga v glavo dobili.“

„Tudi njegova žena,“ seže Antijoh v besedo, „je bila prava gospa, vsa vredna takega moža. In sinka, ki sta ji imela, o kako sta bila zala in živa, kako ljubeznjiva dečka! Eden, z gostimi in črnkastimi lasci, je bil očetu podoben; eden z rumenkastimi lasci je bil ves materin. Rad bi jih videl, kakšna junaka sta zdaj. Večkrat smo vojaki med seboj rekli: To bosta prava vojščaka; ko bi bilo mogoče, še bi očeta prekosila.“

Viditi svoja nekdanja služabnika in njuno zvestobo in ljubezen do njega, je Evstahij že zelo ganjen; ko ga pa še opomnita preteklih srečnih dni, njegove predrage žene in njegovih preljubih sinov je ves pretresen. Velika žalost ga obide po dobri ženi in po tolikanj ljubeznjivih otročičih. Premaguje se, da joka na glas ne izpusti; komaj že ga udružuje. Tedaj vstane, pogleda skozi okno, in reče s pobitim glasom: „V kremli se je noč storila. Grem po luč, in bom zvedel, ali bo skoraj večerja.“ Prav za prav je pa le šel, da se je zunaj neviden zjokal.

Ko je odšel, reče Antijoh: „Kaj se ti zdi, ljubi moj! ali ni ta mož našemu češenemu vojvodu podoben? Dalej ko sem ga

ogledoval, bolj se mi je dozdevalo, da mu je podoben. Tudi njegova beseda se mi zdi Placidova. Veš, da mi ni bilo nič drugači, kakor da bi videl najnega nekdanjega ljubega gospoda? Poglej ga vendar prav pazno, ko spet v hišo pride, ali ni on tisti, ki ga iševa.“

Akacij pravi: „Kaj ti še v misel ne pride? Ali si iz uma? Kje si to vzel, da bi naš imenitni vojvoda pri kmetu za hlapca služil? Kaj, da bi on zdaj volar bil; da bi roka, ktera je nekdej celo Rimsko vojsko vodila, zdaj bič vrtila! Ne rečem, da bi v obrazu tega kmeta ne bilo nekaj blazega in častitljivega, in da ne bi bil Placidu podoben. Pa jaz menim, da le bolj žele Placida videti, in morebiti tudi vino, ki nama je že v glavo stopilo, ga podobnega delajo. Pa vem znamenje, po katerem ga lahko spoznava. V boji je bil nekdej ti le za vratom, kjer se čelada in oklep stikata, s sulico vboden; ostro železo mu je naredilo precej hudo rano. Ta rana se mu je sicer zacelila, pa znamenje rane se še zmiraj pozna, in menda ga ponese tudi seboj v grob. Če tedaj to znamenje, kadar spet v hišo pride, pri njem zagledava, ni drugače misliti, kakor da je res Placid.“

Evstahij je prinesel svetilo, ga je na mizo postavil in se prikloni, da bi bič v njem popravil. Tedaj vpreta vojaka brž oči na njegov vrat, ugledata znamenje rane, in skočita, od strmenja in veselja vsa omotena, iz za mize, kakor da bi bila iz uma prišla. Več ne vesta, kaj da delata. Vriskata od veselja, se okleneta njegovega vratu in ga objemata in poljubita, da bi ga kmalu zadušila. Na to se mu vržeta k nogam in ga ponižno

prosita, da naj jima zanese, da sta se v veselji svojega srca spozabila spodobne časti do njega. Potlej ga spet za roke poprimeta, ravno kakor da bi se bala, da bi bilo le sanja. kar vidita z očmi. „O, vi srčni vojak,“ pravita, „vi, naš vojvoda Placid, ali kakor vas raje imenujeva, naš prečastiti Evstahij! vi najin prijatelj, najin dobrotnik, najin oče! pogledjte svoja nevredna služabnika na kolenih. Pa v kakošnem stanu vas najdeva! Oh, kako se je z vami spremenilo, kar smo z vami zadnjo vojsko dobili, kar vas ni več na vašem gradu! Oh, toliko ste jih kedaj osrečili, in zdaj ga ni, kateri bi se vas usmilil! In kje je Teopista, vaša pr. blaga, pobožna gospá? Kje sta vaša sina, obetni Agapit in ljubeznjivi Teopist? Kako, da ste sami in zapuščeni v ti revni bajti? Kaj vam od vse vaše sreče, od vseh vaših častnih svetinj ni družega ostalo, kakor to-le znamenje na vratu? Oh. povejte nama, ali prav vidiva, ali naji oči motijo, in ga še nisva našla, kterega tako željno iščeva?“

Evstahiju, občutljivemu in usmiljenemu možu, so že dolgo solze v očeh igrale; zdaj pa, ko je slišal svojo predrago ženo, in svoja preljuba sina po imenu imenovati, in bi mogel starima prijateljema dopovedati, kaj se je strašnega ž njimi zgodilo, ga jok premaga. Toli-kanj milo je jel jokati, da si je vse lice in pa še oblačilo zmočil. „Oh. prijatelja moja,“ je rekel, „žalostne reči vama moram povedati! Moja sina sta že zdavnej mrtva; oba so zveri požrle. Mojo ženo mi je hudoben človek, še neusmiljenejši ko divja zverina, iz rok iztrgal, in ko ni hotela privoliti v greh

in osramotenje, jo je umoril. Pač res tedaj, da sem sam in zapuščen, in bitko žalujem! Nič ne potožim zavoljo zgube časnega blaga. Naj bom svetu tudi žalosten zgled nekdanje velikosti; naj mu bom tudi živa priča, kako nestanovitna je vsa časna sreča: za vse to se nič ne zmenim. Ali da sem ob svojo ljubo ženo, ob svoja ljuba sina prišel, to rani globoko moje srce, in ta rana se ni tako naglo zacelila, kakor rana, ktero me je takrat tista sulica vbodla; ona še zdaj krvavi. Pa je že volja Božja tako. Ime Gospodovo bodi češćeno! Trdno zaupam v besede svetega pisma, da trpljenje tega sveta ni nič proti veselju, ktero nas tam čaka. Tam se bomo s svojimi ljubimi zopet videli.“

Grozovita prigodba z blago ženo in z ljubeznjivima dečkoma silno prestraši zvesta služabnika in ko vidita solze v Evstahijevih očeh, začneta tako na glas tarnati in jokati, kakor da bi dobro ženo mrtvo v krvi pred seboj videla in kakor da bi ljubeznjiva otročiča ravno pri tej priči divje zveri razmesarjale.

Kmetje v bližnji hiši so slišali prej vriškati, zdaj tarnati in jokati pri Evstahiju; vsi prihrumé, da bi videli in slišali, kaj da je. Pa Evstahij je rekel: „Ta-le jaka moža, glejte, sta moja stara znanca! Ravnokar sta me spoznala in se zelo razveselila; ko sem jima pa od smrti svoje drage žene in svojih ljubih sinov povedal, sta zagnala tolikošen jok.“

To je kmete do solz ganilo. Ko je pa Akacij videl, da z Evstahijem kakor s svojim blapcem ravnajo, in da še ne vedo, kak imeniten gospod je bil on nekdanj na svetu, jim reče: „Menda še ne veste, kolicnega gospoda

ste doslej v ti revni koči imeli. On, ki si zdaj pri vas s svojimi rokami živež služi, je kedaj brez števila ljudem kruh dajal; on, ki je zdaj delavec, je nekdam cele vojske vodil, in le migniti mu je bilo treba, in tisoč in tisoč junakov mu je bilo pokornih. Vaša mala vas, ki jo, kakor slišim, Badis imenujete, bo slovela, ko bo vekov in vekov preteklo, ker je on tako dolgo v nji prebival. On namreč, ki pred vami stoji, je sloveči rimski vojvoda Placid.“

Ko so kmetje to slišali, so vsi ostrmeli; omotni in polni časti so pred Evstahija odskočili. Zakaj rimski vojvoda je bil tisti čas v večji časti ko knezi. Pa Evstahij je rekel: „Nič ne marajte, ljubi prijatelji! Na tem svetu je že po Božji naredbi tako, da morajo eni zapovedovati, eni pa slušati. Tudi je le Božja volja, da so nekteri bogati, nekteri pa ubogi. Ali bodi si kdo gospod ali kmet, prednik ali podložen, bogat ali ubog; pri Bogu je to vse eno. Ne oblast in čast pri ljudeh, ne posvetno bogastvo, ampak le pobožnost in krepost nas dela Bogu prijetne. Berač, ki lepo živi, je v Božjih očeh večji ko oblastnik, kateri deželam zapoveduje, pa je hudoben. O, da bi bili le, kedar Gospod pride nas sodit, v svojem poklicu zvesti najdeni!“

Antijoh je rekel: „Vi prečastiti vojvoda! ste bili zmiraj zvesti svojemu poklicu, kar ste bili v kršanstvo poklicani, in pa kar vas pozna. Ko ste bili še bogati, in ste še oblast imeli, ste s svojim bogastvom le revežem pomagali in s svojo oblastjo le stiskance otevali. Ko je skušnja nad vas prišla, ste raje zgubili cesarjevo prijaznost in svoje vojvodstvo, raje ob vse svoje premoženje prišli,

kakor pa od Kristusa odstopili. In kako ste vse voljno trpeli, ko so neusmiljeni neverniki v vaši hiši ropali, vam po življenji stregli, in vas primorali iz dežele pobegniti! Jezusa Kristusa spoznati je pri vas več veljalo, ko vsa prijaznost, vsa čast, vse bogastvo svetá; iz ljubezni do Kristusa, in da bi njegov zvesti učenec ostali, ste tukaj s potom v obrazu svoj kruh jedli in tiho in skrito živeli.“

Dobrim ljudem je v srce seglo, kar sta vojaka rekla. Stari kmet pa, častiti sivček, je Evstahija za roko prijel in s solzami v očeh rekel: „Preblagi mož, toliko let že ste pri nas, in niste zinili o svoji velikosti in o svojem vojaštvu, ne stvarice potožili zoper svoje preganjavce! Ponižnost in ljubezen Jezusa Kristusa je resnično v vašem srcu. Radujte in veselite se, da ste bili pregnani in da ste mogli toliko pretrpeti; glejte, vaše plačilo bo obilno v nebesih!“

Deveto poglavje.

Evstahij gre od pluga v vojno.

Ko je bil Evstahij spet sam z vojakoma, se ž njima spet za mizo usede. Med tem je kmetica jelenovo pečenko z drugimi jedmi na mizo prinesla. „Jejta zdaj, prijatelja, in razveselita z vinom svoje srce!“ reče Evstahij prijazno in njima spet natoči. Ali Antijoh zdihne in reče: „O, najno srce je že tako nasiteno veselja in žalosti, da se hoče razpočiti! Kako bi mogla zdaj jesti in piti!“ Akacij

mu to potrdi. „I no,“ reče Evstahij, „morebiti bosta pa pozneje kaj vžila. Pa pred vsem drugim mi zdaj povejta, kako se godi kristjanom, našim preljubim bratom in sestram? Ali jih še zmiraj tako močno preganjajo?“ „Ne več tako,“ odgovori Akacij. „Cesar jih nič več tako ne črti, kakor pred; deželski poglavarji in sodniki so pa tudi spoznali, da mu s preganjanjem kristjanov nič ne ustrežejo. Toraj odjenjuje preganjanje in v nekterih krajih je že popolnoma odjenjalo.

„Bodi ga Bog zahvaljen!“ reče Evstahij. „Da bi že skoraj njegova cerkev popolnoma mir vživala! Pa še nekaj bi zdaj vedel. Sta govorila prej o povelju, ki ga imata, me poiskati; kako pa je to?“

„Pač prav,“ reče Akacij, „da me spomnite. Glejte, od veselja vas spet videti, in od žalosti po vaši ženi in vaših sinovih bi bil skoraj vse drugo, celo cesarjevo povelje do vas pozabil. Poslušajte tedaj! Kar ste vi tukaj le med temi gorami in skalami, se je po svetu veliko spreobrnilo, česar niste zvedeli. Partjani, katere ste kedaj s toliko častjo premagali, so prelomili vse obete, in z veliko vojsko stopili čez reko, katera rimsko cesarstvo meji, čez Hidaspo, in odganjali povsod rimske straže in požigali in morili po vsi deželi. Sporočniki za -sporočniki so pridirjavali v Rim s silnimi prošnjami, da naj jim pošljejo kaj pomoči; če ne, bo vse zgubljeno. Cesar je mogel v hudi zadregi biti. Predaleč že je svoje cesarstvo razširil, in zdaj ga težko stane ohraniti, kar je pridobil. Več polkov, in tudi polk, v katerem sva midva, je sklicač na noge. Sam je prišel pred zbrano vojsko in je rekel

vojakom, da naj pomnijo staro slavo, in naj vnovič razslavijo rimsko ime. Pa veliko stotnikov in manjih vojakov je na glas zaupilo: Svitli cesar, le našega vojvoda Placida nam spet dajte, in Partjani bodo padali ko muhe! To je cesarja zelo ginilo. Rekel je: Sem že ukazal vsim poglavarjem in oblastnikom po rimskih državah, da naj po njem poprašujejo. Ako ga vas kdo upa dobiti, naj stopi iz vrste, in naj ga gre iskat; čestito ga bom obdaril, če mi pripelje jakega vojvoda. Več vojakov je iz vrste stopilo in se ponudilo. Med njimi sva bila tudi midva; vedela sva namreč, da ste mislili v Egipt iti, in sva vas upala najti tam v tistih krajih. — Pri tej priči sva dobila od cesarja pisane povelja do vseh deželnih in vojnih poglavarjev, da naj naji na vso moč podpirajo v opravilu, ki zadeva srečo vsega cesarstva, in naj častitega vojvoda Placida, če ga je Rimljanom še dano najti, z vso spodobno častjo nategama v Rim dajo pripeljati. Leti za nedrijem hranim te pisma, cesar je s svojo roko v njih podpisan; nate, berite jih sami.“ Potegnil jih je izza nedrija in jih da Evstahiju v roko.

„Pozabite tedaj,“ reče Antijoh, „pozabite, vas prosim, krivice, katere so vam storili na rimski zemlji, in pojdite z nama! Srca veliko tisočev pogumnih vojakov gore za vas. Cesar sam vas bo z velikem veseljem sprejel. Če boste spet našo vojsko vodili, bomo sovražnika ukrotili, svetu ljubi mir dodelili, in z zelenim lavorjem ovenčani prišli iz vojske.“

Evstahij reče: „Božja previdnost, se vidi, je tako obrnila, da sta našla moje preskrito prebivališče, in da sta me, preden sta še v

vas prišla, izmed vseh prebivalcev prvega dobila. Bog je vajne stopinje semkaj napeljal, in dolžan sem služiti svoji domovini, in jo rešiti, če je treba, tudi s svojo krvjo in svojim življenjem. Nič ne marajta; jutri zjutraj grem z vama. Kakor sem meč rad spremenil s plugom, ker sem spoznal, da je to volja Božja, tako sem zdaj pripravljen plug zapustiti, in spet meč poprijeti, ker spoznam, da je spet to volja Božja, ne da bi ropil nad mirne narode, temuč da bi tisoč pokojnih družin, marsikaj nedolžnih, marsiktero mater z njenimi otročiči obvaroval sovražnikove predrznosti. Bog mi pomagaj, in kmalu ne bo Partovski vojak rimskega polja končeval, ne več pil sovražnikov konj iz naših potokov.“

Drugo jutro, ko se je dan zaznaval, je Evstahij z vojakoma iz svoje bajtice stopil, da bi od ljudi v vasi slovo vzel. Celu trumo že jih je bilo zbranih pred njegovimi vratmi. Koj po vsi vasi so bili zvedeli, da sta ga prišla dva njegova prijatelja obiskat, in da je on sloveč vojvoda. Dobri ljudje so imeli nad tem veliko veselje, in so vojščaka prijazno pozdravljali. Ko jim je pa Evstahij zdaj oznanil, da jih bo zapustil, in se še to dobo od njih ločil, so jeli vsi na glas žalovati. Vsi iz vasi so privreli, in so jokali in tarnali, kakor da bi ga mrtvega v grob nesli. Evstahij jih je pogovarjal in potolažil, rekoč: „Nič ne jokajte! Je že Božja volja, da se ločimo. Le stanovitni bodite v veri, upanju in ljubezni, potem se bomo spet videli tam gori v nebesih. Bog vas obvaruj, njegova milost bodi vselej nad vami!“

Častitljivi starček Klemen, ki ga je bil Evstahij prvega spoznal, in je bil zdaj najstarejši v vasi, je blizu k njemu stopil, mu pomoli s solzami v očeh roko, in reče: Bog vas je sem poslal, in tako dolgo med nami pustil, da ste vse te njegove ljudi k spoznanju resnice pripeljali, in ga vsega dobrega naučili. Zdaj vas je spet od tod poklical, kaj moremo mi za to? Njegova volja se izide! Pa zahvalim vas v imenu vseh pričujočih za vso ljubezen, katero ste nam skazali teh petnajst let, in Gospod vam vse obilno povrne.“ Vsi drugi so mu z jokom to hvalo v znanje dajali, in vsak ga je želel še posebej z ustmi in z roko zahvaliti. Možno s sivo glavo so mu podajali svojo suho desnico, in otročiči so mu z naročja svojih mater nedolžne ročice molili. Po tem so ga vsi precej daleč iz vasi pospremili in le ko jih je nadležne prosil, so se vrnil.

Evstahij je šel najpoprej do poglavarja, kateremu so bili tisti kraji v oblasti. Poglavar zagledavši moža po kmečko oblečenega in vstric njega na vsaki strani vojaka z orožjem, je menil, da sta mu kacega vjetnika prignala. Ko je pa zaslišal, da je ta kmečki mož vojvoda, kterege s toliko skrbjo išejo, je ves ostrmel. Ga sprejme z veliko častjo, in preskrbi z obleko, ki se spodobi takemu stanu, in z orožjem; tudi s konji ga preskrbi, in mu da še nekaj konjikov, da ga spremijo do morja. Tu je bilo zmiraj kaj bark za cesarjeve povelja pripravljenih, in Evstahij se odpelje brž proti Rimu.

Evstahij je srečno v Rim prišel, in se napove pri cesarjevem dvoru. Cesar je imel ravno veliki svet zbran, in z imenitnimi rečmi

opraviti; pa slišati, da je zaželjeni vojvoda tukaj, je kar s stola skočil, pisma iz rok vrgel, in mu z razprostrtima rokama nasproti tekel. Pelje ga z roko v zbornico, in prijazno vprašuje: „I kako se vam je godilo, preljubi moj vojvoda! kar vas ni na vašem gradu, in kako je kaj vaši ženi in vašima sinoma?“ Ko je cesar zaslišal, kako žalostno se je ž njimi zgodilo, se je ves zginil; njegova vest mu je hudo očitala, da je tacega moža v toliko nesrečo pripravil. Dolgo ni mogel govoriti, na zadnje reče: „Kar nas v naši veliki žalosti še tolaži, je to, da smo vas vendar spet dobili. Pri ti priči vas postavim vojvoda svoji vojski, ktera je s Partjani v hudi vojni. Vam izročim srečo svojih držav. Vsa vojska je želela, da bi jo vi peljali nad sovražnika; le če bo vas spet pred seboj videla, se upa ukrotiti našega sovražnika, pokazati, da je rimsko orožje še hudo na svetu, in pridobiti dobrotni mir. Napravite se tedaj, da to spolnite, na pot; vse zaupanje imam v vas!“ Na to ga je cesar sam z znamenji vojvodstva počastil, in mu dal vojvodsko palico v roko. In po vsem Rimu so obhajali veselje, da je častiti vojvoda prišel, in da mu je spet vojska izročena.

Evstahij je hitel na okrajne rimskega cesarstva, in je prišel do vojske. Vesel vrisk je vojska zagnala, in z novo srčnostjo se čuti navdano. Umni vojvoda je kmalu videl, da je vojska preveč oslABLJENA in zbegana, da bi se mogla lotiti močnega sovražnika, in ga užugati. Sovražnik je imel svojo posebno moč v konjkih; veliko več jih je štel, in gibkeji in urniši so bili ko rimski. Evstahij

je postavil svojo vojsko med skalovje, gojzde in mlakuže, tako, da ji sovražnik s svojimi konjiki ni kaj mogel, in se mu ne stopinje ni dala premakniti. Med tem se je rimska vojska bolj in bolj množila z novinci, ki so prihajali iz vseh mest in vasi rimskih dežel. Vojvoda jih je vedno sam učil; je bil skoraj vselej pri njih, kedar so se v orožji vadili, in naj čvrstejše korenjake z nekaj starimi in skušenimi vojaki si je izbral za svojo živотно stražo, kateri bi le, kedar bi bil boj naj huji, pristopili, in zmago srečno dognali. Kedar so se bili mladi vojaki dobro izučili in se z vadili v malih bojih, s katerimi so sovražnika vse-skozi dražili, in se z njegovimi zvijačami seznanili; dal je Evstahij povelje, na sovražnika od vseh strani kmalu planiti. Sovražnik, z dolgim obotavljanjem omoten in neskrben tega ni prevedel; in ves oplašen se je spustil v beg; pa kmalo je nekaj novih trum na pomoč dobil, in se trdo v bran postavil. Tedaj je Evstahij svojim ukazal odjenjati, in se nazaj pomakniti. Nekteri stari vojaki so godrnjali, vendar so se obrnili. Evstahij je poznal Partovske konjike. Kedar so bežali, so narobe sedeli na konjih, z licem proti so-vražniku obrnjeni, in so tako beže s svojimi ostrimi pšicami več škode storili, kakor pode in v pravem boju. Ko so se Rimljani nekaj milj umaknili, jim Evstahij zapove ustaviti se, in Partjane z novega poprijeti. V tako stisko je spravil sovražnika, kakor je želel. Partjani so jeli bežati, pa rimska vojska jim je tudi že za hrbtom stala. Spredej in zadej so jim nastavljene sulice, kakor železen zid, ki jim ga ni moč predreti. Omotni konji se

zaletavajo v sulice, ali pa se po konci spe-
njajo, in ritensko na tla telebajo, in zmečka-
vajo svoje jezdece. Ob obeh straneh pa so
strme gore in grozne mlakuže. V strašni
zadregi je bil sovražnik. Obupni in vsi ob-
divjani se vržejo njegovi vojaki na trumo,
pri kateri je bil vojvoda Evstahij sam, ker so
dobro vedeli, da jih je on v tako past speljal,
in jo že razkropljajo, kar ji priderete dve
bližnji trumi na pomoč, in tisuč ščitov ga
varuje sovražnikovih pšic, da jim daje spet
pokojni svoje povelja. Sovražnik je bil popol-
noma otepen. Neizrečeno veliko Partjanov so
vjeli, ves njih stan v roke dobili, in vse za-
loge, ki so jih bili doslej naropali, jim odvzeli.

Zdaj je Evstahij svojo vojsko čez mejno
reko, čez Hidaspo, prepeljal, in v mesta in
trdnjave, ki jih je zapustil sovražnik, svoje
straže postavil. Sovražnik, ki je pred rimskim
državam vedno nepokoj delal, zdaj družega
ni želel ko miru in pokoja. Evstahij je vjetim
orožje pobral, in jih spustil; njih kneze in
vojvode pa je v zastavo obdržal. Stavil je
pogoje miru s toliko razumnostjo, da se
Partjani nič več niso predrznili Rimljanom
ukljubovati. Nasledek edinega boja in delo
nekterih dni je bilo to. Potem je zbral rimsko
vojsko, je skazal vojakom svoje veselje nad
srečno zmago, in jim napovedal, da se bodo
zdaj precej v Rim vrnili; le to, je dejal, mu
je žal, da mora tacih jakih vojakov vendar
še nekaj za stražo ondi pustiti. Vesela vojska
je zagnala velik vrisk, in hvala vojvodova je
donela do neba. Evstahij je pa hvalil le Boga,
Gospoda vojskinih trum, da mu je tako častito
zmago dodelil.

Deseto poglavje.

Zmage god veselo obhajan.

Evstahij je sklenil svojo vojsko skozi take kraje nazaj v Italijo peljati, katerih pred ni bila zadela. Pred seboj je pošiljal trop konjikov, da so po mestih in trgih napovedovali njegovo vojsko, in ji preskrbovali pripravno stanovanjše in živež. Tako jezdi tropa konjikov v veliko mesto, ki so se rimski cesarji na svojih potih na Jutrovo včasih kaj mudili, in so ga toraj z brhkim gradom ozalšali. Mesto je imelo hudo trdnjavo, namesti ozidja pa so bili lepi vrti okrog njega. Po dolini, v kateri je stalo, so rastle visoke, košate drevesa, ki so ob vročini hladno senco dajale. Več virov in bistrih potokov jo je močilo, in tudi ob še tako vroči letini je vse lepo zelenelo in cvetelo.

Meščane, med katerimi je bilo več bogatih kupcev, je vojna s Partjani zelo skrbela. Delj časa že niso nič gotovega zvedeli od rimske vojske. Govorica le je bila med njimi, da Rimljani pri vsi pomoči, ki so jo dobili, le vendar kaj ne morejo, da še zmiraj med skalovjem in močvirjem tiče in se sovražniku, ki ga je kot listja in trave, ne bodo mogli dolgo braniti. Pred dvema dnema je bil celo kupec, kateri je vojsko s potrebnim brešnom zakladal, ves žalosten prišel in rekel, da se je rimska vojska sovražnika sicer lotila, pa močnejši sovražnik jo je napokal in daleč nazaj zapodil, da je ta beg sam s svojimi očmi videl, toda se je urno od ondod pobral

in bi bil že poprej prišel, ko bi mu na poti živina ne bi bila omagala.

Ta žalostna novica je meščane zelo ustrašila in ko so zdaj na večer od daleč velik prah videli valiti se nakviško, in zmed njega orožje blisketati, je vse trepetalo in upilo: „Sovražnik, sovražnik!“ Ravno kakor da bi videli njih mesto že ropati in kakor da bi plamen gorečih hiš že proti nebu švigal, nič drugače jim ni bilo. Ko so pa vojaki, pred katerimi so bili v strahu, v mesto prijezdili, ko so jih meščani svoje prijatle in varhe spoznali, ko so vojaki zagotovili, da je bil tisti beg le dobro prevdarjena zvijača sovražnika v mrežo zvoditi, ko so v ljudstvo veselo in prijazno klicali: „Ne le zmage, tudi miru smo vam prišli oznanit“, tedaj se je njih strah v neznano veselje spremenil. Vse je veselo vriskalo in ukalo. Meščani so se le skušali, kateri bo dragim gostom bolje postregel. Pri tej priči so do vojvoda poslali in mu srečo vošili k dobljeni zmagi, ter ga prosili, da naj s svojimi srčnimi vojšaki vsaj kakošne dni pri njih ostane, da bi se nekoliko spočili; ker so jih sovražniku oteli, pravijo, jim bodo, kolikor le premorejo, radi postregli.

Drugi dan, ko je bilo solnce že precej visoko na nebu, se je vojska približala. Na travnikih, ki so bili ravno posečeni, so stan naredili in kmalu se je videlo neizrečeno veliko lepo zvrstnih belih šotorov; vojvoda pa je pospremljan od častnikov in svojih životarjev v mesto jezdil. Meščani so ga z vso mogočo častjo sprejeli. Ceste in ulice so bile z zelenim perjem potresene, in marmorjevi stebri cesarskega grada, kjer je prebil, so bili z bršlinom

in lavorjevimi vejicami prepreženi in po vejah so viseli pisani venci iz vsih mnogih cvetlic. Mladenči z oljkinimi mladikami v rokah in deklice s cvetlicami ovenčane so zmago prepevale in po vsakem stavku je množica veselo zaukala in trobente so zapele. Poglavar mesta, star in častitljiv mož, je vojvodu venec iz zelenega lavorja podal. Evstahij je vzel venec, iz dveh vejic je le spleten, ga je razdelil in stotnikoma, ki sta zraven njega jezdila, vsakemu eno vejico pomolil. „Z vama“, je rekel, „delim ta venec; nič manj ko jaz sta ga zaslužila. Rad bi“, je še pridjal, in se proti drugim obrnil, „ko bi mogel, z vso vojsko ta lorbarjev venec deliti, ker je tudi zmago vsa vojska z menoj delila“.

V mestu je bila tudi žena češčenega vojvoda, ona, ki so jo vsi ljudje mrtvo mislili, blaga Teopista.

Pa kakor je koli bila zmage in miru vesela, jo je le vendar velika žalost prehajala. Pri bogati hiši, kamor jo je bil kupec prodal, je za sužinjo služila. Bilo ji je popolnoma neznano, da je njenega moža, ki se je pred kakimi šestnajstimi leti z bridkim srcem mogla od njega ločiti, cesar v vojni zoper Partjane spet vojvoda postavil. Ko je zjutraj ta veseli dan na vrtu, katerega je veči del le ona opravljala, cvetlice v jerbases nabirala in jih drugim sužnjem podajala, da so jih po oknih in drugod nateknili, si je le mislila: „Oh, take godove so nekdej mojemu možu, blagemu Placidu preljubemu Evstahiju dajali, ko je prišel zmagavec iz vojne!“ Kako bi bila mogla misliti, da ta god ravno njemu velja, da te cvetlice prav za-nj nabira!

Ko so tedaj hrup zagnali: „Vojvoda gre!“ in je vse teklo ga vidit z njegovimi junaki vred, je Teopista mogla v kuhinji delati, kjer so višim vojakom, ki so imeli ta dan v tisti hiši jesti, velik obed napravljati. Slišala je ljudi veselo ukati in trobente peti; ona pa je le tiho zdihovala, in marsikaka solza se ji je utrgala iz oči. „Oh,“ je rekla sama pri sebi, „mojega Evstahija pa več ni nazaj! Njegovega obličja na tem svetu pač več ne bom videla! Njemu se nič več ne obhajajo taki godovi. Tisti srečni časi so zame za vselej minuli! Pa v nebesih ga upam spet videti; ko tukaj svoje vojskovanje dokončamo in pretrpimo, bomo tam god lepše zmage veselo obhajali.“

Enajsto poglavje.

Agapit in Teopist se brata spoznata.

Častniki, ki so obedovali v hiši, v kateri je Teopista za sužinjo služila, so šli po obedu na vrt ob hiši; vročina je bila malo odjenjala. Mnogo koristne zelenjave in medicnega sadja je bilo na vrtu, in nič skoraj se mu ni poznalo, da je bilo to jutro tolikanj cvetlic iz njega potrganih. Vrta se je držal lepo zelen log, ki ga je bilo nekaj od visocega drevja obsenčenega. Zmed dreves se je lepo v stan videlo; njegovi beli šotori so se od daleč kazali kakor osnežene kočice. Pod dvema visokima in košatima drevesoma, ki je že gost mah njune debla obrašal, je stala velika kamnita miza z nekaj kamnitimi klopmi.

Bister potok je med logom in vrtom šumljal. Častniki jo udarijo čez berv v log, in se usedejo po kamnitih klopeh; hladen vetrič jim pihlja v obraz, prav prijetno jim je. Za njimi prišeta še nekaj drugih častnikov iz bližnjih hiš. Tudi več vojakov iz stana pride sem v senco, posedejo ali poležejo pod drevesi, njih sulice so potaknjene po tleh, njih čelade leže zraven njih in njih ščiti so po drevesih obešeni.

Teopista prinese po povelji svoje gospodinje častnikom pri kamnitni mizi velik vrč vina s priročnimi kozarci, kruha in sadja v čednem jerbašičku. Postavila je vse na mizo, in zdelana sede blizo na rušno v sencó cvečnega grma. Gospodinja ji je bila namreč zapovedala, da naj ondi ostane in jim streže, in če kaj primanjka hitro donese. Noben vojak si ni mislil, da bi bila ona kaj več ko sužinja; zakaj njena sivkasta obleka je bila le iz volne, in na glavi je nosila slabo pernató pečo.

Vojakom Teopista celó nič ni bila v čisli; so pili svoj pot, in pijača jih stori precej zgovorne. Govorili so veliko od srečno dokončane vojne in od svojih junaških del. Tedaj se je postaren in malo čmeren častnik obrnil k mlademu častniku, ki je bil zal ko kri v mleku in mu reče: „Stotnik! tebe je pa vojvoda danes grozno počastil, ker ti je polovico svojega lorbarjevega venca podelil.“ Stotnik odgovori modro: „Venec ni bil le meni, ampak je bil vsi vojski namenjen. Vojvoda sam je to povedal. Jaz sem ga tudi le v imenu vse vojske prejel.“ Drug častnik je djal: „Pol tega venca si je stotnik dobro

zaslužil. Vsi veste, kako je sovražnik, ko se je od vseh strani oklenjenega videl, v zlobi svojega obupanja še poskusil naše vrste predreti in se je z vso močjo naravnost v vojvoda zagnal. Ko bi stotnik ti le s svojo pogumno trumo in una truma s svojim srčnim stotnikom, kateri je danes drugo polovico venca prejel, ne bili o pravem času na pomoč pritekli, bi bili svojega jacega vojvoda morebiti zgubili, in kdo ve, kako bi bil boj potlej iztekel.“ „Ej, kaj še neki ne!“ reče stari častnik; „saj je bilo še nas drugih kaj. Pa bodi si, kakor koli hoče, tega vendar ne morete tajiti, da mladi stotnik ti le in njegov tovarš, ki ga zdaj ravno ni pri nas, sta v kratkem veliko srečo storila.“

„Je res,“ reče mladi stotnik, „imam toliko srečo, da mi je večkrat, ravno kakor da bi v sanjah živel. Komaj je leto preteklo, kar sem še za plug držal.“ — „No,“ mu seže stari častnik grdo v besedo, „tedaj le kmetskega rodu?“ „To ravno ne“, odgovori stotnik; „pa z mladega se mi je godilo tako prečudno, da vam morem vendar nekoliko povedati. Moj oče niso bili kmet, ampak velik gospod in vojak; tega se spomnim še od otročjih let. Imeli so zalo visoko hišo, in v prostornem hramu vso opravo vojaka, brihko čelado, svetel železen oklep z mečem in sulico in lep ščit. Še prav dobro vem, kako sem se čudil, ko so mi oče enega dne razkladali, čemu da jim je vsa ta železna oprava. Moja mati so bili lepe postave, in sem slišal večkrat reči, da je krog in krog ni tako lepe gospe. Imel sem tudi še majhnega brata; lep deček je bil z dolgimi in rumenkastimi lasci.

Pa najni starši so bili zelo nesrečni. Vsi naši konji, tudi rjavca, ki so oče na lov na njem jezdili in ki mi je bil zmed vseh najljubši, so zboleli in poginili. Kmali po tem so ljudje bolehalo in jih je veliko pomrlo. To je bilo pač tarnanje! Na zadnje so najni starši vse popustili in so šli daleč do morja. Ondi smo sedli na barko. Dečka sva se grozno čudila veliki vodi, in ko je barka vedno omahovala in se gugala, sva nekoliko zbolela. Dolgo nismo družega videli ko nebo in vodo; zagledavši spet suho zemljo, smo se močno razveselili. Pa tedaj ne vem zakaj, je vstal velik prepir na barki. Mornarji so z grdo najnega očeta in naji na suho pahnili; najno mater pa je lastnik barke, grd zamorec, na barki obdržal. Se vem še dobro spomniti, kako sva dečka grdega zamorca prosila, da naj nama ljube matere ne jemlje; pa ni nič pomagalo.“

Teopista, Evstahijeva žena, je to povest zmiraj zvesteje poslušala. „Oh moj Bog!“ reče sama pri sebi, in vstane z rušine, „to je vse moja prigodba; vse, kar pripoveduje od svojega očeta, svoje matere in svojega malega brata, se na tanko vjema. V resnici, ta mladi vojšak je moj sin, moj prisrčni Agapit!“ Pomakne se malo proti njemu, kolena se ji tresejo, in posluša z nepokojnim srcem, kaj še poreče.

Stotnik je dalje pripovedoval: „Odrinili so barko, na kateri so bili najna mati in je spet šla na globoko morje. Upila sva in na glas jokala po svoji ljubi materi, in gledala za barko, katera je zginila iz najnih oči. Tudi najin oče so bridko jokali. Nikoli še jih nisem

vidil jokati, in srce mi je hotlo počiti, ko so z zalitimi očmi v nebo se ozirali in molili, in so nama večkrat rekli: Molita, otročiča, molita vendar za svojo mater! Prenočili smo pod milim nebom, in drugo jutro o svitu smo šli dalje. Skoraj bi bila reveža vročine, lakote in žeje skoprnela. Zadnjič smo prišli vendar do reke, ob kateri je nekaj dreves senco delalo. Oče so šli in nama prinesli jajc in v čeladi vode; sicer bi bila lakote in žeje umrla. Na to so prijeli prvič mojega brata in ga nesli čez reko. Strahoma sem gledal, kako so oče derečo vodo bredli in z velikim trudom uni breg dosegli in bratca pod drevo v senco posadili. Potlej so se spet spustili v šumečo reko, in gredo po me. Bil sem prav vesel, ko so se mi približevali, kar zaslišim nekaj po suhem proti meni iti. Ozrem se, in zagledam strašno zver, ki je zijala na vse žrelo. Takrat še nisem vedel, da je bil lev. Jel sem na vse grlo upiti in sem mu hotel ubežati. Pa kakor bi trenil, me je zgrabil in me v žrelu nesel v gojzd.“

V tem je mladih častnikov eden, tisti, ki je bil drugo vejico lorbarjevega venca prejel, in ravnokar k omizju prisedel, na ves glas zaupil: „Moj brat!“ in je z razpetimi rokami na stotnika planil, se ga za vrat oklenil in iz vsega srca povzel: „Moj brat, moj ljubi brat, moj predragi Agapit! Oh, verjemi mi, da sem res tvoj brat, tvoj Teopist! Jaz sem tisti deček, ki so ga oče čez reko nesli. Jaz sem videl s svojimi očmi, kako je tebe tisti lev zgrabil in ko blisk s teboj v gozd skočil. Tudi mene je kmali po tem volk vzela. O, kako čudna je previdnost Božja, da sva bila

oba oteta! Kako neizrečena sreča je, da se, ki sva se že dolgo seznanila in ljubila, zdaj nanagloma brata spoznava!“

Agapit, uni brat, je ravno tako strmел, in se veselil. Ni mogel dvomiti, da je svojega mlajega brata, svojega ljubega Teopista, spet našel. Ga je objel, kuševal, močil s solzami veselja in je pojemal: „Moj brat, moj ljubi brat!“ in ni mogel dolgo časa nobene druge besede izreči. Teopista pa, njuna mati, je skoraj v veselji omedlela in se scene na rušnjo. Veselje, v enem zalem rimskem stotniku svojega preljubega Agapita spoznati, jo je bilo že tako prevzelo, da je vsa trepetala. Ko je še iz ust družega stotnika zaslišala vpitje: „Moj brat!“ ko je tedaj v tem ravno tako zalem junaku svojega družega sina, svojega ljubčeka Teopista, spoznala, je bilo to maternemu srcu preveč. Črna tema se ji stori pred očmi, in kakor iz kake daljave in kakor v sanjah sliši govoriti.

Toda tistikrat je ni imel nihče v čisli. Brata sta se imela veliko izpraševati, si veliko dopovedati, in od veselja ne vesta, kaj bi počela. „Kaj koli delajo najin oče?“ vpraša Agapit, „in ali nisi najne ljube matere več našel?“ „Moj Bog!“ reče Teopist, „kar me je volk unesel, nisem stvarice slišal ne od očeta ne od najne ljube matere.“ „Oh,“ rečeta skoraj oba z eno besedo, „morebiti so najni ljubi starši že mrtvi! Naj bi še živeli, kakošno veselje bi bilo za-nje, ko bi bili zdaj le tukaj pri naju priča najne sreče!“

Častnike, ki so okrog stali, je zelo veselilo videti, kako da sta se brata spoznala. „O čudo, prečudo!“ je djal eden in je pokal

z rokama, „kaj tacega se ne prigodi kmali v človeškem življenju!“ Drugi je povzel besede rimskega pevca: „Dajmo piti veselico in z nogo teptajmo ob tla!“ Glas veselja je prihrumel do vojakov, ki so ležali pod drevesi. Vsi se po konci spravijo in hité gledat in slišat, kaj da je. In ko zvedó, kaj se je zgodilo, ukajo od veselja. Tisti pa, kateri so bili iz trum dveh stotnikov, poganjajo veseli hrup: „Zdravje našima stotnikoma! Davi še le jima je vojvoda lavorjev venec podelil, in zdaj se brata spoznata! Zdravje srčnima junakoma, srečnima bratoma!“

Dvanajsto poglavje.

Teopista bi se rada dala spoznati svojima sinoma.

Teopista, srečna mati srečnih otrok, je še zmiraj na rušnji sedela, z glavo naslonjena na cvetoče grmovje. Njeno obličje je blede kakor mrličevo, njena usta so napol odprta, njene oči zatisnjene. Ni mogla besedice spregovoriti, ne roke zgeniti. Veselo ukanje in vpitje vojakov jo je zbudilo iz njene omedlevice. Ko se je spet zavedla, je bila njena prva misel, dati se spoznati svojima sinoma in ju po materno pozdraviti. Toda množica vojakov, ki so bili pijani veselja, jo je ostrašila; riti se skozi ni se ji pametno zdelo. „Kaj bi mi to le pomagalo?“ je rekla sama pri sebi. „Ali bi moja sina, ki sta zdaj v sredi sreče in slave, ubogo, zaničevano sužnjo

hotla svojo mater spoznati? Oh, ko bi se me tudi ne sramovala, bi mi le vendar ne verjela precej, da sem njuna mati! Kako bi to spričala? Ne vedila bi jima skoraj družega povedati, kakor kar sta sama rekla, in morebiti bi mislila, da vse to le za njima govorim, da bi me rešila iz sužnosti in v bolji stan postavila. Vse lahko, da bi častnike v nevoljo pripravila, in vojaki bi me utegnili zasramovati in zasmehovati. Pa saj stanuje zdaj moj sin Agapit z menoj pod eno streho; ko domu pride, pojdem za njim v njegovo stanico, in ondi na samem, če mi je dano, ga bom ložje prepričala, da sem njegova mati. In ako me Agapid svojo mater spozna, me bo tudi moj sin Teopist, ki z menoj vsaj v enem mestu prebiva, kmali svojo mater spoznal. Jej, to bo veselje, ki ga ni izreči!“

Slabotna še se je Teopista vrnila in je šla pod streho v svojo samotno izbo. Tu, ko je bila sama, so se ji solze scurkoma po licah udrle. „Oh“, je djala, in roke povzdignila in se na kolena vrgla, „iz srca te zahvalim dobrotljivi in usmiljeni Bog! Ti, vsegamogočni Bog, ki si Daniela iz levnjaka in Jona iz trebuha morskega soma rešil, ti si tudi moja sina otel iz levovega žrela in iz volkovih zob; tebi ni nič nemogoče! Ti si tako obrnil, da sta se moja sina pred mojimi očmi spoznala in se veselila; da sem bila jaz, njuna mati, priča njunega velicega veselja, in sem ravno po njunem veselji tudi jaz dosegla veselje ji spoznati, veselje, v katerem vso revo in britkost dolge ločitve lahko pozabim! Kakor ti potolažiš, tako ne zna nihče tolažiti; kakor ti oveseliš, tako ne

zna nihče oveselovati. Tebi oče usmiljenja, ki si vir vse tolažbe in vsega veselja, tebi bodi večna hvala!“

Klečala je nekaj časa vsa zamaknjena v molitev. „Pa“ — je potlej rekla, „kje je oče mojih najdenih sinov? Kaj se je le ž njim zgodilo, ko moj sin Agapit nič ne ve od njega? Tudi Teopist menda, če sem prav slišala, in se mi ni le sanjalo, nič ne ve od njega. Ali so divje zveri, ko sta jim bila sina iz žrela izstrgana, morebiti očeta zgrabile in požrle? Ali je morebiti ko jaz, v sužnost prišel, kjer mu vsako novo solnce prinese novo žalost? Ali morebiti, da mu solnce že nič več ne sveti? Pa nikar tega, nikar! Moje srce mi pravi, da še živi. Ti, ljubi Bog! si ga gotovo ohranil in otel iz vseh nevarnost in rev. Ti boš dokončal svoje delo, in, kakor si mi dal spet najti sina, mi boš tudi očeta dal najti, da bo naše veselje popolno.“

Po tem je vstala in k oknu stopila. Od tod je svoja sina doli na dolini lahko videla. Drugi pri drugem sta stala, med častniki in vojaki, kakor da bi dalje pripovedovali, kako se jima je godilo. „Je že res,“ reče njuna mati, vsa prevzeta od veselja, „ona sta, ona sta v resnici! Agapit s svojimi začrnelimi lasmi je ves lepe očetove postave, in rumenkasti lasci unega razodevajo mojega Teopista. Kako sta vendar zdaj zala in častitljiva moža moja sinova. Toda, ne vesta še, kako neizrečeno ju ljubi materino srce. Pa kako ju čem prepričati, da sem ju pod svojim srcem nosila, da sta moja sina? Le k njima iti in jima naravnost reči: „Glejta, jaz sem vajna

mati!“ to ne gre. Te besede iz ust sužnje bi se jima prečudne zdele; v obleki uboge sužinje in po toliko letih bi me gotovo več ne poznala. Povedala jima bom najpoprej, da sem bila svobodna Rimljanka in da so me po krivici v sužnost prodali. To bi jo razsrdilo, v srce se bom jima smilila, in rada in zvesto me bosta poslušala. Potlej jima bom povedala svojo zgodovino; povedala jima bom, da sem blazega rodu in žena slovečega Placida, ki je hotel z menoj in s svojima sinkoma v Egipt pobegniti. Morebiti ji opomnem kakšne prigodbe iz njunih otročjih let, po kateri se jima bo dozdevalo, da sem njuna mati. Ali morebiti je med vojsko kateri jak vojščak, kateri je še pod mojim možem služil, in me bo poznal in mi spričal, da resnico govorim. Tako se bo na zadnje vse razsvitljilo, in imela bom veselje, svoja sina prisrčno objeti in poljubiti.“

Teopista je zdaj zagledala, da gredo vojaki vsaksebi z zelene trate, in da se tudi častniki ž nje pomikajo. Le njena sina sta se spet na klop vsedla. „Zdaj,“ reče sama pri sebi, „zdaj je pravi čas; zdaj grem, in se jima bom dala spoznati. Moj Bog! razsvitli me in daj mi prave besede na jezik, da ju bom prepričala, da govorim resnico.“ Si je utrla solze, in je tekla na vrt. Pa ravno je šla po brvi, ki je bila čez potok, kar se sina vzdigneta in gresta dalje. Toda ne gresta proti hiši; po drugem poti skozi senčnati log sta se obrnila. Teopista se je brž pomislila in naredi malo ovinka, da ji sreča. Srce ji je utripalo in po vseh udih se je tresla.

„Blaga vojščaka!“ jima reče s trepečo besedo, „ali vaji smem nekaj prositi?“ Agapit jo pogleda v blede obličje; pozna, da je jokala, in ji reče: „Ne boj se in nič se ne tresi; srčno in z zaupanjem povej svojo prošnjo. Rada, če le mogoče, ti bova pomagala.“ Rekla je: „Rimljanka sem po rodu: pa po krivici so med od moža in od otrok odtrgali in me v sužnost prodali.“ „Kaj ne,“ reče Agapit, „bi rada, da bi te midva iz sužnosti rešila? Pa to ni v najni moči, to premore le vojvoda.“ Rekla je: „Rada verjamem; pa prosim, poslušajta me vendar, kako se je z menoj godilo. Prepričala se bosta, da sem blage rimske rodovine, in žena zdaj morebiti že pozabljenega, nekdanj pa od vseh češčenega vojvoda.“ „Tudi to,“ reče Agapit, „bo vojvoda najbolje presodil. Midva sva ptuja v Rimu, in poznavava le malo rimske blage rodovine; našemu vojvodu pa je tvoj mož gotovo znan. K njemu se obrni s svojo prošnjo.“ Rekla je: „Pa kako bi prišla do njega, in ali se bo pač ponižal in poslušal ubogo sužnjo?“ „Bova midva zate prosila, reče Teopist, njen drug sin. Ves je dobrotljiv in priljuden, in ker se vidi, da so tvoje besede resnične, te bo gotovo uslišal. Ravno greva k njemu po njegove povelja; le z nama pojdi.“

Te ponudbe se ni nadjala, nič kaj ji ni všeč. Stoji otrpjena, in ne ve, kaj da bi storila; rada bi se bila dala svojim ljubima sinoma v prijaznem pogovoru spoznati, in celo nič ni zdaj pripravljena s svojo prošnjo hoditi pred vojvodo, slovečega zmagovalca, kateri ji je popolnoma neznan. Pa njena sina sta rekla: „Čemu toliko pomišljanja in omeče-

vanja? Nama se mudi, sva se že tako malo zapoznila. Kar z nama pojdi, pa bo! Take lepe priložnosti ž njim govoriti, ne bo spet kmalo. Šla boš, sva ti poroka, skozi vse straže brez zadržka, in boš videla našega slovečega vojvoda, in gotovo ne pojdeš brez tolažbe in pomoči od njega.“ „I naj pa bo,“ reče Teopista; „sem vama prav hvaležna za to ponudbo in grem z vama.“ Stotnika sta naglo stopila, in Teopista je šla za njima; srce ji je tolklo.

Trinajsto poglavje.

Evstahij in Teopista se spoznata.

Stotnika sta se približala gradu, ki je vojvoda v njem prebival. Na vratih so po marmorjevih stebrih še visele zelene beršlinove in lorbarjeve veje z venci iz mnogoterih cvetlic. Straža, ki je ondi stala, pozdravi stotnika s spodobno častjo. Dobro se je maternemu srcu, Teopisti, to zdelo, in gre za sinoma po marmorjevih stopnicah v gornje poslopje, kjer je vojvoda stanoval. V veži ji je Agapit rekel postati in je sam pred vojvoda stopil; pa je kmalo spet prišel in ji mignil, da naj le gre preden.

Teopista stopi v njegovo stanico. Grozno brhka je bila. Stene so se svetile od zlata in marmorja, in tla so bile s pisanimi suknji pogrnjene. Evstahij po vojvodsko oblečen, je stal pri visokem oknu, ki je na večer solnce skozi sijalo, ves je v svitlobi; zraven njega

na mizi, ki je bila s škerlatom prepeta, je ležala njegova svitla čelada z rudečim perjem, slonokostena in pozlačena vojvodska palica in meč z zlatim ročnikom.

Ponižno, kakor se sužnju spodobi, je Teopista za vratami obstala in je hotela ravno spregovoriti in svojo prošnjo povedati, kar spozna v vojvodu svojega moža, ljubega Evstahija. Zazdi se ji tako mlad, kakor ko je ženin v dan poroke pred njo stal. Ostermi, se zgane, obledi in gleda vanj z nepremaknjenimi očmi. Potlej plane z razprostrtimi rokami proti njemu in zavpije: „O moj mož!“ Pa na poli pota se prestrašena ustavi in obesi roke po sebi, kakor da bi hotela omedleti. Videla je namreč, da je njen mož več ne pozna. In jo je res prav ostro in z nekako nevoljo pogledal, ravno kakor da bi ji hotel očitati: „Kaj hoče to biti? Ali ni iz uma ta sužinja, ki so jo k meni pripeljali?“ Njegova žena, je menil, je že pred veliko leti umrla; toraj mu celo v misel ne pride, da bi bila ta sužinja njegova ljuba Teopista. Vendar stopi poln usmiljenja k nji, da bi se bolje prepričal o žalostnem stanju, v katerem si jo je mislil.

Ona pa je rekla: Ah, moj preblagi, moj predobri mož! ali me tedaj več ne poznaš? Se sicer nič ne čudim temu; leta, nadloge in britkosti so me, kaj pa da, zelo spremenile. Pa prosim, poslušaj me, preden me kakor ptujko odpraviš! Take skrivnosti ti hočem povedati, ktere so le tebi in meni znane in iz katerih boš gotovo spoznal, kdo da sem. Rimsko vojska ti sicer Placid pravi, pa ime, po katerem te kristjani kličejo in katero si dobil,

ko si se h kršanski veri spreobrnil, je Evstahij. Spomni se tistega svetlega križa, katerega si v gojzdu med jelenovimi rogi zagledal; tistih sanj, po katerih se je Kristus tudi meni razodel; tistega pobožnega škofa Joana, kateri je naji in najna otročiča kar v tihi noči krstil. Oh, saj moraš vendar še vedeti, da je bilo meni pri svetem krstu dano ime Teopista, starjemu najnih ljubeznjivih sinkov ime Agapit in mlajemu ime Teopist! Spomni vseh nadlog, ki so po prerokovanju pobožnega škofa nad naji prišle, in sva jih z zaupanjem v Boga srčno in stanovitno pretrpela; spomni se, kako so nama čede poginile, kako so se spremenila najna polja v puščavo in najin grad v bolnišnico, kako so naji kmali po tem tolovaji oropali; spomni se najnega žalostnega bega in tistega strašnega časa, ko so me na barki — oh, srce se trga v meni, ko se ga domislím! — od tebe in najnih ljubih otročičev odločili. Vprašaj me to po naj manjših okoliščinah teh zgodeb, in vse ti bom povedala. Vprašaj me celo po besedah, katere si mi pri tej ali oni priložnosti govoril in katere razun mene nihče ni slišal, in vse ti bom ponovila; vse dobro hranim v svojem spominu. Verjemi, jaz sem tista Teopista, tvoja žena, katero ti je nečloveški zamorec plakajočo in na pol mrtvo iz rok iztrgal; od tistega časa, že skoraj šestnajst let, sem vedno po tebi vzdihovala in sem ti svojo ljubezen in zvestobo čisto ohranila in ti jo bom ohranila do smrti. Kakor resnično si ti tisti, katerega so po Božjih sodbah te nadloge zadele; tako resnično sem jaz tista, katera jih je vse delila! Spoznaj me tedaj svojo zvesto

ljubeznjivo ženo, ki si ž njo, akoravno le malo let, vendar le srečno živel, in si jo prisrčno ljubil. Tega nikoli ne verjamem, da bi ti, ki te je Bog visokeje kakor kedaj povzdignil, in te s častjo in slavo povelečal, zdaj mene zaničeval in zavrgel, ki me je do stanu uboge sužinje ponižal! Ne, ne, tega ti ne moreš, preljubi, predobri Evstahij! Oh, moje srce je bilo vedno pri tebi, tudi ko sva bila ločena! Ne morem izreči veselja, da po dolgi ločitvi spet vidim tvoje obličje! In gotovo je doba, ko nama je Bog dal po hudih skušnjah se spet sniti, tudi tebi doba prisrčnega veselja!“

Evstahij je svojo ženo, ko je govorila, skrbno pregledoval. Bledo sicer je bilo v tem pretresu njeno obličje, in sužinje obleka jo je zelo pačila; vendar se mu je čedalje bolj znana dozdevala in njena navadna prijetna beseda mu seže v srce. Spozna jo. Prečudni občutljivi ga obidejo, ko je ljubo Teopisto, katero je že skoraj šestnajst let mrtvo mislil, zdaj živo videl pred seboj. Čudi se, se veseli, misli, ves je skoraj iz sebe.

„Teopista,“ zavpije, „res ti si — ti, moja draga, moja preljuba žena, ki te nisem nikakor pozabil! Oh, v kakšni revii te najdem! Pa — Bog, on vsegamogočni, bodi zahvaljen in češčen, da mi je te spet dal! Vsa čast in slava, za katero mi jih tolikanj nevoščljivih, ni nič, ni celo nič proti veselju se te spet okleniti s svojima rokama.“

Oklenil se jej je, in ji močil lica z gorkimi solzami. Tudi ona je od veselja solze točila. Vse svoje nekdanje trpljenje sta poza-

bila ; srečna se štejeta, povzdigujeta proti nebu
oči in roke in hvalita nebeškega Očeta.

Štirnajsto poglavje.

Sina spoznata svoje starše.

Evstahij je bil neizrečeno vesel, da je svojo preljubo ženo našel. Toda kmalu mu je misel v svoja sina to veselje ogrenila. Teopista ga bo zdaj, je mislil, po njunih sinovih vprašala, in on ji ne bo mogel prikriti, da so mu ji zveri odvzele ; in ta misel mu je bila ko težka skala na srcu. „Oh dobra mati,“ je rekel sam pri sebi, „kako kmalo se bo tvoje veselje spet v žalost spreobrnilo, ko zveš, da so zveri najna sinova raztrgale!“ Ko je to premišljeval, reče Teopista : „Zdaj pa ljubi moj, deliva še s svojima ljubima sinoma to veselje ! O, kako ji želi moje materino srce po tolikanj dolgi ločitvi spet objeti!“ Evstahij zdihne iz globočine in reče : „Ponižno v prahu, ljuba Teopista, moliva nezvedne, pa vselej modre in dobrotljive sodbe Božje ! Najnih sinov ni več, zveri so jih raztrgale!“

Ali Teopista reče vsa vesela : „Ne, ne, ljubi Evstahij, se motiš ! Tvoja sina še živita ! Bog ju je otel iz žrela divjih zveri ! Pri tej priči ju hočem živa pred te postaviti ! Na tvoji strani sta bila v vojski, in sta se junško bojevala ! Brez njune srčnosti, brez njune ljubezni do tebe bi ti morebiti ne bil zmagal in mi bi bili morebiti v sovražnikovih rokah !“ „Teopista,“ reče Evstahij, „kaj ti še v misel ne pride ! Menda vendar nisi prero-

kinja!“ Ona pa je tekla v vežo in reče mladima vojščakoma: „Balita, vojvoda bi vaji rad!“ Pelje ju predenj, prime enega za desnico, enega za levico, ter pravi z velikim veseljem: „Glej, ta le mlada viteza sta tvoja sina! Ta-le z začrnelimi lasmi je tvoj Agapit, katerega ti je bil lev, in ta tukaj z rumenimi lasmi je tvoj Teopist, katerega ti je bil volk vzela. Pa kaj jim morejo tudi dereče zveri, katerim je Bog varuh? Bog ju je otel, Bog ju je spet pred te pripeljal, pod njegovo roko sta se na tvoji strani bojevala. Nista drug družega, ne tebe poznala; vendar sta tebi z močjo pomagala bojevati slavito zmago. Ravnokar sta se pred mojimi očmi brata spoznala; spoznaj ju zdaj še ti, srečni oče, ki si ju, da si ju nisi poznal, zmed tisočev drugih počastil, svoja hrabra sinova!“ Evstahij se zagrozi, in reče: „Kaj, da ta junaka, ki sem danes lorbarjev venec med nju podelil, bi bila moja sina? Tista dečka, ki sem ju z grozo zagledal v žrelu divjih zveri, kaj da bi bila od smrti vstala! O predobrotljivi, usmiljeni Bog, to veselje bi mi bilo preveliko! Še ne morem tega verjeti!“

Teopista pa reče: „Verjemi mi, dobri oče, da sta tvoja sina! Jaz se v tem nikakor ne motim, sem do trdnega prepričana. Pa čemu bi več govorila? Le dobro ju poglej! Glej ga, svojega Agapita, njegove oči, njegovo čelo, njegova usta in sam povej, ali ni tebi enak, ali ni ves tvoj? Glej ti le svojega Teopista, njegove višnjeve oči, njegove rumene lase, ali ni ves svoji materi podoben, ko je bila še v cvetju svoje mladosti? Nikar tedaj več ne pomišljaj; tvoja sina sta, objemi ju!“

Razveseljeni oče več ne pomišlja; objame zdaj Agapita, zdaj Teopista in debele solze teko po njegovih licih. Vživa veselje dobrih staršev, kadar vidijo, da se njih otroci dobro vedejo. Pa tudi sinova prešine veselje, ko v častitem vojvodu, v svojem poglavarju, ki ga je vse spoštovalo in ljubilo, najdeta ljubeznjivega očeta, katerega srce se v solzah topi.

Teopista, blaga žena in mati, je na strani stala, in se veselila, ko je videla očeta in sinova se objemati. Ne more se jih nagledati. Veselja solze ji igrajo po bledih licih, presrečno se šteje.

Sinova pa nista mislila, da je njuna ljubā mati, po kateri sta kedaj dečka tolikanj milo jokala in vedno zdihovala, tako blizu pri njih. To jima še celo ni prišlo v misel, da je bleda sužinja z objokanimi očmi, katero sta iz usmiljenja pred vojvodo pripeljala, njuna mati. V svojem pričujočem veselju sta to sužinjo popolnoma pozabila in jo v nemar pustila, kakor da bi jo ne bilo.

Ali blagemu očetu se je to grozno čudno zazdelo; menil je namreč, da se je mati svojima sinoma, predno ju je preden pripeljala, dala spoznati. Toraj je z vidno žalostjo in resnobo rekel: „I kaj imata, preljuba sina! le za očeta solze in ljubezen? Ali ne bosta še druge sladke dolžnosti spolnila? I kako, da svoje matere še ne imenujeta? Ali več ne gori za-njo vajno srce in ali bomo njo ločili od svojega veselja? — Me pogledujeta z zavzetjem in osupnjena! I saj se bota menda še vendar spomnila svoje matere, kako vaju je vajne otročja leta prisrčno ljubila!

Teopist, ali več ne veš, kako te je takrat, ko si bil o našem begu na poti opešal, v naročji nosila? In ti, Agapit, ali si tudi ti pozabil, kako sta na barki oba zbolela in kako vama je takrat ljubeznjivo stregla, cele noči pri vama prečula? Vsaj naše žalovanje in tarnanje, ko nam jo je tisti zamorec iz rok iztrgal, moreta še pomniti! — Oh, godilo se ji je od tistega časa grozno hudo! Prodali so jo v sužnjost v kateri še zdaj koprni! Res, revna je zdaj in zaničevana! Pa se je bosta zato mar sramovala? Oh, potem bi bilo ljubše, ko bi vaju z nobenim očesom več ne bil videl!“

„Ljubi oče!“ reče na to Agapit in prime za svoj meč, „le povejte nama, kje da je hudobnež, tisti grdi zamorec, ki je najni materi toliko žalega storil? Ta-le meč bom v njegovi krvi okrvavil! Vso njegovo drhal bom v kosce razsekal, da mater otmem!“

Teopist pravi: „Ljubi oče! ko veste, da so mati v sužnosti, zakaj jih pa niste že zdavnej rešili? O, le naglo nama povejte, kje da jih hočeva iskati! Vsega do zadnje kaplje svoje krvi se hočem vanati, da le mater iz sužnosti rešim!“

Evstahij reče: „Kaj da je še ne poznata? Je li to mogoče? Pa — dasi je ne poznata, sta jo že videla. Le poglejta, ta le je! No, ker je vaji moja sina predme postavila, postavim jaz zdaj vajno mater pred vaji.“

Sinoma se milo stori, ko svojo mater sužinjo zagledata. Kakor je pred dorastlo njuno veselje, ker sta ravno v slovečem vojvodu, ki sta ga častila memo vseh družih ljudij, svojega očeta spoznala, tako ju zdaj

pri vsem veselju, da sta svojo mater spet našla, njen ubožni in revni stan v srce zabolj. Veselje in žalost ju sprehaja in ne moreta udržati milih solz. Mati pa stoji vesela ko v raji pred njima. Nekaj milega in ljubeznivega se sveti v njenem obličju in v njenih solznih očeh. In sinoma je kakor da bi videla angelja z nebes, „Mati, preljuba mati! zavpijeto z enim glasom, in planeta in se je oklemeta okoli vratu in ne le z besedo, ampak le s solzami in pobožnimi pogledi proti nebesom dajeta svoje veselje na znanje. Oče pa reče v nezmeri svojega veselja: „Na vse grlo bi zavpil, da bi ves svet slišal: O vi vsi, ki se Boga bojite, pridite, pogledjte in zaslišite, kakošne velike reči je storil nad menoj, mojo ženo in mojimi otroci!“

Petnajsto poglavje.

Mladi kmet.

Nekaj časa po tem reče Evstahij: „Moji občutljeji me zmagujejo! Tudi veselje slabi človeka, dostikrat še bolj ko žalost. Slabost mi prihaja. Stopimo malo iz hiše na hladni zrak!“ Odpre duri, in gre s svojo ženo in s svojima sinoma na mostovž, s katerega se je lepo videlo po mestnih vrteh in po rodovitni planjavi. Molče stoje nekoliko časa ob kraju pri marmorjevih stebrih. Bil je prav lep tisti večer. Hladna sapa je pihljala skozi bližnje jagnjede. Solnce je od prijaznega nebesa, od bližnjih vasi in od daljnih gora in

gozdov ravno slovo jemalo. Evstahij pokaže na rudeče solnčne žarke, ter reče: „O, kako velik je Bog v svojih delih! Pa kakor je velik in častitljiv v svojih stvarjenih rečeh tako je tudi do človeka prijazen in dobrotljiv. On, ki nam je po tem razbeljenem dnevu tak hladen in prijeten večer dal, nam je tudi po bridkosti spet veselje podelil. Hvalite toraj Gospoda, ker je brez konca ljubeznjiv in dobrotljiv.“ Zdaj sede Evstahij s svojo ženo na mramorjevo klop na mostovžu in sina prise-deta k staršem, vsak na eno stran. Potem reče Evstahij: Zdaj vem, ljuba Teopista! da so tebe mornarji, ki so mi rekli, da si mrtva, v sužnjost prodali; tudi vem, da sta vidva ljuba sina! iz žrela divjih zveri oteta. Ali kako se je to zgodilo in kako je bilo z vami toliko let, kar se nismo videli, tega še celo nič ne vem. Povejta mi to po večem; vem, da bom tudi v tem mogel Boga hvaliti in častiti.“

Teopista pravi: „Najprej, ljuba sina! povejta vi dva meni in svojem očetu, kakošna je z vama, kar sem bila jaz od tistega neusmiljenega zamorca vama, in kar sta bila vidva od leva in volka svojemu očetu vzeta. Iz srca rada bi slišala, kako se je kaj mojima sinoma godilo.“

Na to začne Agapit od sebe pripovedovati. „Kako da me je lev,“ pravi, „tam ob tišti reki zgrabil in je z menoj v gozd zbežal, to so oče še videli, in mati poprej to-le iz mojih ust slišali. Kako mi je bilo pri srcu, ko me je lev v žrelu imel, tega več ne vem, in menda tudi takrat nisem vedel. Ko sem se spet popolnoma zavedel, zagledam

več sveč goreti. V kmečki bajti na postelji sem ležal, in več možakov, žensk in otrok, kolikor jih je moglo v bajto, je stalo okrog mene. V srce sem se jim smilil, in Boga so hvalili, da me je iz tolike nevarnosti rešil. Po moji obleki so sklepali, da moram iz daljne dežele in imenitnega rodu biti. Toraj so me radovedni izpraševali, kako da sem zašel v ta gosti in pusti gozd, ki je poln ljutih zveri. Dolgo jim nisem mogel odgovoriti, kakor bi bili radi. Vsi so milovali mojega očeta in mojega bratca, in možje so sklenili, da ju pojmeta iskat. Toda noč je že pritisnila, in v gosto poraščenem gozdu bi se ne vedeli kam djati. Kakor hitro pa se je dan napočil so se napravili na pot. Pridejo do tiste reke, in še jajčne lupine najdejo na bregu pod drevesom, kjer smo zadnjič obedovali; od očeta pa in od mojega bratca ne najdejo nikjer nobenega sledu. Žalostni se vrnejo in pravijo: „Prej ko ne, so zveri moža in unega otroka raztrgale, ker se nista imela s čem ubraniti. Ko bi se bili ondi dolgo mudili, bi bili morebiti še kake njune kosti našli. Tam ob tisti reki je namreč grozno nevarno, žejna zverina daleč iz puščave hodi tje na vodo.“

„Kako pa sem bil iz levovega žrela srečno otet so mi možje večkrat pripovedovali, in tudi, kar sem jim jaz takrat zamogel povedati, so mi potlej pravili. To se je tako-le zgodilo: Možje so v gozdu drva sekali in so se ravno proti domu obrnili, kar jo lev, z menoj otrokom, v žrelu, ves plašen in spehan iz za skale pridrvi. V hipu planejo srčni možje z namerjenimi sekirami nad leva,

in eden njih ga s sekiro vseka. Pri tej priči me lev izpusti, se požene v moža in ga hoče v svoji zlobi raztrgati. Toda oni možje pomagajo svojemu tovaršu. Vsak s svojo sekiro mahne po levu; scurkoma mu kri iz ran lije in zbeži s strašnim rjoventjem.“

„Po tem me možje od tal vzdignejo. Zavedel se nisem sicer nič, pa bil sem še nepoškodovan. Niso mogli se prečuditi, da me lev ni umoril, in pa še celo ranil ne. Nekateri so menili, da to je od tod, ker lev, ko so ga moj oče podili, ni imel časa, da bi me bil pohrustal, temuč je naglo po gozdu tekkel in ravno še v pravi dobi njim prišel v roke. Nekateri so pa trdili, da me je lev, kakor druge ropne zveri, živega hotel svojim mladim prinesti, in se je toraj skrbno varoval, da me ni ranil. To pa so vsi rekli, da me je Bog ohranil, in da ga zato vse svoje dni ne morem dovolj zahvaliti.“

„Po tem nastane med njimi prepir, kateri izmed njih da bi imel veselje, me na svoj dom rejenca vzeti. Pa tisti, kateri je prvi leva s sekiro mahnil, si tega veselja ne da odvzeti. Prijazno me vzame v naročje, nese na svoj dom in položi v posteljo, kjer sem se počasi zopet popolnoma zavedel, kakor sem povedal koj v začetku.“

„Srčni drvarji so bili kmetje iz majhne vasi onkraj goščatih gora, ki jo od morja ločijo v globoki dolini. Vsi prebivalci v ti vasi so bili kristjani. Že pred več leti, ob preganjanji, katero do te oddaljene doline nobenkrat ni seglo, so bili kršanski duhovni vanjo pribežali in so prebivalcem oznanovali

sveti evangelij. Dobri ljudje so ga z veseljem sprejeli, in pobožna kršanska občina je nastala iz njih. Vsim je v skrbi živeti ko dobri otroci edinega Očeta v nebesih, vsi se ljubijo med seboj ko bratje in sestre. Le mir in edinost je med njimi. Nikoli se ne razprejo zavoljo časnega blaga; drugi drugemu si z voljo podelujejo, kar imajo. Vsi so pridni in se trudijo toliko pridelati, da morajo tudi starim in slabotnim ljudem pomagati. Kršanska ljubezen, ona, lepo znamenje resničnih kristjanov, ne da bi trpinom njih trpljenje le polajševala, jim ga šele olajšuje.“

„Tudi za otročji uk je bila tam vsa skrb. Kršanski duhoven, pobožen starček, ki si je tisto dolino v svoje prebivališče izvolil, in je mislil tam med tistimi dobrimi ljudmi svoje življenje skleniti, si je veliko prizadjal, njih otroke poglobitnih resnic naše svete vere naučiti. On je tudi mene učil, in ker je bil skušen mož in je vedel, da jaz ne bóm vedno v tisti dolini ostal, me je učil še drugih umetnosti, ki so človeku koristne. Iz vsega srca je želel, da bi bil jaz dober kristjan in kedaj koristen mož na svetu, da bi bil časno in večno srečen.“

„Tudi sem mogel, ko sem odrastel, zjutraj pred zorom ali na njivo ali v travnik iti, in še tako težka kmečka dela opravljati. Bolj in bolj so mi šle spod rok in v njih sem se dobro utrdil, sem moč in krepkost pridobil. Tudi nisem pogrešal priložnosti, poskusiti svoje srčnosti in kreposti in se uriti. Divje zveri z gora, katerim je bila naša dolina tako rekoč odvzeta, so nas vedno nadlegovale, in posebne moči in urnosti je bilo treba, jim

čede na paši, in vole v plugu ubraniti. Tako sem z zdravo dušo in zdravim telesom do vrha dorastel. Marsikomu, vem, da bi se tista vas revna in dolgočasna zdela; jaz pa sem v nji svoje mlade leta tako zadovoljno in srečno preživel, da nikoli noben mladenič v kraljevem poslopju ne tako.“

„Nikoli tudi bi ne bil verjel, da bom ta prijetni kraj kedaj zapustil. Kar pride od cesarja ukaz, iz te male vasi mladenča v vojaščino postaviti. Ker je bilo namreč cesarstvo v nevarnosti in je hudo šlo za vojake, so jih tudi v daljnih okrajinah cesarstva v vojake jemali. Ljudje v vasi so bili vsi prepadeni; zakaj vojskovati se in kri prelivati je bilo tem mirnim ljudem strašna misel. Pa zdaj ni bilo drugzega storiti. Rimski vojak je že čakal novinca v vasi. Iz vseh hiš bi mogli vadjati, koga da bo zadelo. Očetje, matere in sestre so se tresli za sinove in brate. Tedaj se obudi v meni prečudna srčnost; želje, iti v vojsko za svojo očetnjava, se vnamejo v mojem srcu. Saj so bili, sem sam pri sebi rekel, tudi moj oče vojak, in so bili vendar tudi dober mož in pravi kristjan, kakor stotnik v Kaparnavem ali kakor stotnik Kornelij in veselilo me je, da morem dobrim ljudem, ki so me zverini odvzeli in mi tolikanj dobrega storili, tudi kaj postreči. Toraj sem stopil pred vojaka in mu rekel: „Ni treba vadjati, jaz grem sam rad s teboj.“ Vojak me pogleda, me na ramo potiplja in veseli reče: „To je moško! Všeč mi je tvoja srčnost in velikost in vsa tvoja postava. Pripravi se le na pot, da pojdeš z menoj.“ Pri odhodu sem še blagoslov prejel od po-

božnega mašnika, in vsa vas je točila solze in mi srečo vošila.“

„Kako da so ti priprosti kmetje, med katerimi sem doslej živel, dobri ljudje, in kako srečni bi bili lahko vsi ljudje, ko bi bili pravi kristjani, sem še le spoznal, ko sem iz tiste srečne doline med svet prišel. O, kakošen razloček je med njimi in širokim svetom! Tam v tistih mirnih bajticah ni slišati od pregreh, ki so med svetom vsakdanje. Tiste dobre duše ne vedo, kaj je laž ali goljufija in krivica. Na durih jim ni treba pahov in ključavnic, nikomur se ni bati tatvine. Tam ga nisem videl pijanca, niti slišal kletve, ali rotenja ali le najmanjše nespodobne besede. Mladenči so pametni, spoštujejo stare ljudi, so čisti in pohlévní; deklice so vse nedolžne, krotke in ponižne. Tam nič ne vedo, kako hudoben je svet zunaj njih. Tudi jaz nisem tega vedel, in ko sem prišel potlej med druge ljudi, mi je bil greh kaj ostuden. On, sem djal, oskrunja in pači človeško natoro; on je grda bolezen, katera telo oslabi, zdela in zgodaj pod zemljo spravi in dušo v brezen večne smrti pogrezne.“

„Posebno pa sem na poti tukaj sem velikokrat z žalostjo videl, kako je malo skrbi za otročji poduk. Sem prišel v marsikatero hišo in ondi videl, kako starši in posli otroke pohujšujejo in pačijo. Se smejajo slabim nagnjenjem in strastim, ki se v otrocih obudujejo in jih neumno izgovarjajo; vsa hiša se mora vdati njih trmi in jim pokorna biti; jih jemlje na pojedine in ples, kjer se veliko hudega vidi in sliši. Moji ljubi stariši, vem, bi bili z menoj in mojim bratom vse drugače

ravnali. Pa ko sem videl tiste spridene otroke, sem mislil: Ali bi ne bilo veliko bolje, da bi tacega nesrečnega otroka lev ali volk tako nepokvarjenega ko mene unesel med dobre ljudi, kjer bi bil bolje zrejen in bi se v zdravju duše in telesa privadil molitve in dela?“

„Kako se mi je dalje godilo, je očetu in bratu znano; nekaj vendar moram povedati, česar mati še ne vedo, Kmalo ko sem prišel v vojaščino in sem se z veliko drugimi novinci v orožji uril, so me vojvoda med svoje životarje vzeli. Oh, kdo bi si bil takrat mislil, da so to moj oče! Vedel sem sicer, da je vojvodu Placid ime. Pa da je to ime mojega očeta, nisem vedel; to samo sem vedel od svojih otročjih let, da so moja mati mojemu očetu le Evstahij rekli. V vsakdanjih malih bojih, ki so bili še pred velikim bojem, sem bil zmiraj prav srečen, in ko je stotnik naše trume od pšice ustreljen padel, so vojvoda mene stotnika postavili. Moj brat je prišel z drugim krdelom novincev. Tudi njega so vojvoda za životarja izvolili, toda k drugi trumi poslali, in v kratkem je bil tudi on stotnik. Takrat sva se seznanila, ker sva se večkrat videla; pa kdo bi mislil, da sva si brata! Sva se sicer tudi večkrat pogovarjala, toda le od svojih vojaških opravil. Še le danes, ko so pogovori ravno tako nanесли, da sem jel od svoje mladosti pripovedovati, sem jaz po nevedoma razodel skrivnost, da sva si brata.“

„Pač modro in čudno je Bog obračal, da smo se spet vsi našli in spoznali! O, kakošno veselje je to, da sva se midva, ki vsa

že zdavnej znana in prijatla, zdaj brata spoznala; kakošno veselje, da sva v močnem vojvodu, ki so danes lavorjeve vejice med naju podelili, svojega ljubéznjivega očeta našla; kakošno neizrečeno veselje, da so nama oče še najno ljubo mater pokazali! Po vsi pravici smeva reči! To je dan, ki nama ga je Bog pripravil; veselimo in radujmo se!“

Šestnajsto poglavje.

Mladi pastir.

„Z menoj,“ reče na to Teopist, „je bila skoraj ravno taka. Ko me je volk vzela in nesel, to so oče še videli. Dva jaka pastirja sta me volku iz žrela rešila. Iskala sta ovna po goši, ki se je bil izmed drobnice zgubil; kar zaslišita otroka jokati. Postojita in pazita, od kod je jok, kar ugledata volka, ki je plašen po tolovajevo z menoj bežal. Imela sta kocastega psa pri sebi, kateri se volka ni bal. Tega poščujeta, in pes skoči srdit na volka in ga popade za vrat. Tedaj me je volk spustil iz žrela, da bi sam svojo kožo branil. Toda pastirja priletita s sulicami in ga prebodeta, da na mestu obleži. Potlej se ozreta po meni. Volk me je le za obleko držal, in nisem bil nič poškodovan, ne okrvaven, ne ranjen. To videti sta bila zelo vesela in sta Boga hvalila.“

„In eden pastirjev me je vzela in nesel na svoj dom. Doma, ko me je bil strah minul in sem spet mogel spregovoriti, me je izpra-

ševal, kako sem v tisti gozd zašel. Povedal sem, kako se nam je godilo, kako je mojega brata lev, mene volk očetu vzel, in kako so oče tam ob reki sami ostali. Ko bi ne bilo že zamujeno, reče pastir, bi šel očeta iskat; pa oh, gotovo je že tudi tvojega očeta kakor tvojega brata lev ali volk požrl! Tisti kraj ob reki je, tako rekoč, shajališče divjih zveri, in ako nima kdo družega orožja kakor kakošen tlesk ali kol, se jim ni v stanu ubraniti.“

„Pastir, ki me je bil na svoj dom vzel in mi je več ko stokrat povedal, kako sem bil otet, je bil kristjan, prav pobožen in pravičen mož: njegova žena je bila ravno tako pobožna in dobra duša. Obema sem se smilil, in ko sem jima povedal, da mi je Teopist ime, po našem jeziku Bogoverni ali Bogozvesti, sta se zelo razveselila, ker sta iz tega spoznala, da sem kršanskih staršev. Sklenila sta me rediti s svojim malim sinom, ki je bil mojih let, in sta me rada imela ko svojega lastnega otroka.“

„Po gorah sem ter tje je prebivalo več pastirjev, ki so bili vsi kristjani. Tudi semkaj je bilo prišlo ob preganjanji nekaj kršanskih duhovnov, in eden njih je bil tukaj ostal, da bi to kršansko občino vladal. Veliko ljubezen je imel do nas otrok, veselo nas je učil kršanskih resnic in tudi še družih koristnih reči. Tedaj sem zelo tako ko moj brat Agapit dorašal in ne bom tega nadalje pripovedoval.“

„Pastir, kateri me je s svojim sinom gojil, je imel obilno drobnice. Ko sva dečka veči prihajala, sva mu mogla pomagati drobnico pasti; ko sva pa odrastla in sva bila že

toliko močna in urna, da sva jo mogla zverini braniti, je zavoljo starosti marsikdaj doma ostal in je vso skrb za živino nama mladenčema izročil. Enega dne tedaj sva drobnico daleč v gorje zagnala. Na večer narediva ogenj, nekaj da bi si večerjo napravila, nekaj pa da bi si zveri, ki se ognja boje, od drobnice odvrnila. Pri ognju sede kramljava prijazno, bilo je že zelo o mraku, kar najin veliki pes, ki je pred nama ležal, po konci skoči in začne hudo lajati. Bil je še ravno tisti pes, ki je bil nekdam volka tako močno zgrabil. Precej star je že bil; pa zavoljo svoje zvestobe je imel še živež pri hiši. Tudi drugi psi se oglase, in lajanje se razlega vse vprek. Kak volk se bliža, sva menila, in vstaneva in seževa vsak po svojo sulico; pa — le kdo bi si bil to mislil! — oborožen vojak jo maha proti nama. Vse kaj posebnega je bilo to v teh samotnih gorah. Z vojakom gre moj rednik in je ves prepaden in žalosten. Mladenča si nisva mogla umeti, kaj da bi bilo; pa sva kmalu zvedela.“

„Tudi naša soseska je mogla vojaka postaviti. Tisti popoldan že je bil vojak vse mladenče, kar jih je moglo meč sukati, z njih očeti zbral pod veliko lipo, kjer se soseska shaja, in je bil ukazal vadjati, ktere ga bo zadelo. Ker se je vojaku mudilo in ni strpel, da bi bil stari pastir svojega sinu poklical, je oče mogel zanj vadjati. In ravno njega je zadelo, in vojak je zdaj prišel, da bi ga koj seboj vzela.“

„Ko je dobri mladenič to slišal, obledi ko mrlič in staremu očetu stoje solze v očeh. Ali jaz rečem vojaku: Pustite tega,

mene vzemite! Jaz pa sem rad vojak! Ko sem videl vašo čelado in sulico blisketati se pri najnem ognju, se mi je srce smejalo. Moj oče so bili tudi vojak, in so tudi imeli čelado in sulico doma. Res, jaz naj grem za svojega prijatla z vami! To je bilo vojaku vseč. Posmeja se mi, in reče: Aha, kakoršni stari, tako mladi! Si jak mladenič! Pojdi le z menoj! Te imam raji ko unega zelenca, kateri se trese ko šiba.“

„Mojemu redniku in njegovemu sinu se uderejo solze po obrazu, toliko sta vesela. Ah, je djal stari pastir, to bi bila pa vendar prevelika ljubezen, da bi za družega šel v vojno! Jaz pa sem rekel: To ni nič več, kakor kar sem dolžan. Še le veči hvalo sem vam dolžan za to, kar ste nad menoj storili. Kaj mi niste življenja oteli in me izredili? Če v vojni tudi umrjem, in za vašega sinu, ki mi je drugi brat, življenje dam; bodi to moja hvala za ljubezen, katero ste mi storili. In pa saj se spodobi, da kristjani iz ljubezni drugi za družega življenje dajo, kakor je Kristus svoje življenje dal za nas vse.“

Stari mož mi je rekel jokaje: „Če je taka, moj sin, pa pojdi! Bog ti je dal toliko srce. Bog daj, da bi bil tudi junak kakor David, ki ga je Bog od drobnice v vojsko poklical, in da bi tudi pri vojski dober in pobožen ostal kakor David! Morebiti da je tvoja sreča, da pastirsko palico s sulico premeniš; meni se celo vse tako zdi, da ti bo to srečo prineslo, da ti bo Bog tvoje lepo djanje povrnil. On bodi tvoj ščit, in naj te reši iz vseh nevarnosti, v katere boš prišel. Mi je dal še svoj blagoslov in šel sem z vojakom.“

„Dobri pastir je imel pač prav, njegove besede so se spolnile. Da sem šel za svojega prijatla v vojsko, to je bila moja največi sreča, kakor je bila tudi sreča mojega brata, da je šel za družega v vojsko. Bog je naji mlada vojaka semkaj napeljal, kjer sva se brata spoznala in sva našla še očeta in mater. Obilno nama je najno ljubezen povrnil. Njemu bodi vsa čast in hvala!

Sedemnajsto poglavje.

Sužinja.

Teopista mati se je s solznimi očmi proti nebesom ozrla in reče: „O pač res, usmiljenemu Bogu bodi čast in hvala, da je vaju, preljuba moja sina, tako prečudno otel, in doslej tako dobrotljivo za vaju skrbel! Pa poslušajte zdaj še, kako je nebeški Oče tudi mene otel in zame dobrotljivo skrbel, kako je tudi nad•menoj svojo neskončno ljubezen pokazal.“

„Še pomnim v živo,“ je zdaj začela, „kako je tisti nečloveški zamorec tebe, ljubi Evstahij, in moja draga sina iz barke na samotno pustoto porinil in mene s silo iz tvojih rok iztrgal in na barki pridržal. Ko sem se bila iz omedlevice zbudila in sem se spet zavedila, se je nezdušni zamorec, kateremu so bili denarji bog, in zlasti njegove nebesa, pred me na kolena vrgel in me prosil odpušnja, ako je s teboj in mojima sinoma pretrdo ravnal, in je djal, da je to le iz ljubezni do mene storil.“

„Kako ti more,“ je rekel, „tvoj mož še pri srcu biti! On je cel berač, jaz pa sem bogat. Imam dovolj zlata in srebra, biserov in dragih kamnov; izberi si zase, kar koli hočeš, in ti bom dal. V škrlat te bom oblačil in ti dal jesti in piti, kar koš koli hotla. Deset črnih sužinj ti bo streglo, ti pa boš kraljevala čez moje srce. Ali si moreš kaj bolj častitljivega misliti? Podaj mi tedaj svojo roko in privoli. Zavrnila, se ve, sem ga z grdo in mu pokazala, da studim njegovo ponudbo. Pa dva dni še mi je veliko prizadeval, mi je zdaj obetal, zdaj pretil, da bi se vdala v njegovo voljo. Saj te vzamem, je rekel; glej, kolika sreča se ti ponuja! Ne vem, kako moreš tako neumna biti, da se je braniš.“

„Tretji dan zjutraj je spet pred me stopil, in me je prijazno vprašal, kako da mi je, in ali sem se že premislila. Pa v mojih solznih očeh in v vsem mojem obrazu je bral, da mi je še zmiraj zoprna njegova ponudba; tedaj je rekel srdit: „Zdaj sem pa že sit tvojega vednega jokanja in odrekovanja; tudi ni treba, da bi se ti prilizoval, ali te le s praznim pretenjem strašil. Do večera ti dam še odlog, premisliti in pred tudi mojega obličja ne boš videla. Ko bo pa solnce v zatonu, se nadjam dobrega odgovora. Hudo me je pogledal v svoji togoti, in je šel s strašnim pretenjem v svojo stanico, ki jo je na barki posebej imel in je vrata za seboj zalopnil, da se je vse streslo.“

„Sem bila vesela in sem imela vsaj ta dan mir pred njim. Sedla sem v kot barke, se zavila v svojo pečo in bridko sem jokala,

ter k Bogu molila, da naj bi mi odvrnil silno nevarnost. V tem je dan prešel. Solnce se je nagnilo, njegovi žarki so v morje uto-nili; pa grdega trinoga ni bilo. Videla sem mornarje vse nepokojne in oparjene semtertje hoditi in šepetajo in zmajujejo z ramami in glavami. Nisem vedela, kaj bi to pomenilo, vendar se mi je nekoliko upanja v srce zasvetilo. Kar zaslišim, da je lastnika barke huda vročnica prijela in da mu je hudo. In res solnca ni več videl vzhajati, še tisti večer je umrl. Ta nagla smrt, sem si mislila je očitna kazen njegovih hudobij in sem Boga hvalila, da me je otel.“

„Mornarji so bili zgube svojega gospodarja zelo žalostni in name jezni. Jaz, so vpili, sem kriva njegove boleznin in smrti. Se strenejo, imajo svet in me sklenejo prodati v sužnost. Tako so djali, se bomo naj bolje zmaščevali zavoljo smrti svojega gospodarja; s skupljenimi denarji pa si bomo svojo žalost nekoliko pregnali. Pa niso si upali me peljati v primorsko mesto, kamor je bil njih rajnki gospodar namenjen in od koder so bili oni in njih gospodar; zavili so jo v drugo primorsko mesto, kjer se jim ni bilo treba bati nobenega izpraševanja, od kod da imajo pravico me v sužnost prodati.“

„Prisli smo v to mesto in mornarji me koj na trg postavijo na prodaj. Cena je bila precej velika. Nekdo, ki je s sužnji kupčeval, me je vprašal, kaj pa znam vse delati, da bi videl, ali sem toliko vredna ali ne. V svoji mladosti sem se bila vsih ženskih del naučila, ki so bile blagorodni Rimljanki potrebne. Vse sem mu povedala, ker sem menila, da si

bom s tem svoj težki stan kaj polajšala. Kupcu je bilo, kakor sem potlej zvedela, od bogate hiše naročeno, da naj skusi sužinjo dobiti, katera bi bila teh del dobro vajena. Toraj je rekel: „Če je vse res, kakor govoriš, si vredna tega denarja, ako mi pa lažeš, ti bom kar vrat zavil. Ali še ostaneš pri svoji besedi?“ Potrdila sem mu. Tedaj je lakomnim mornarjem denarje na desko naštel, katere so veselo pobrali in se vrnili na barko.“

„Kupec me je peljal v majhen hram, je ravnal še precej spoštljivo z menoj in me ni pustil v ničemer pomanjkanja trpeti. Bil je vesel, da je tako dobro kupčijo storil. Čez nekaj dni je šla tropa težko obloženih velblodov od ondod; tudi jaz sem bila, kakor drugo blago, na velbloda posajena in v to mesto prinesena. Ko so velblodi obstali pred hišo, kamor je bila vsa klada namenjena, pride brž gospodar, prebere kupčevo pismo, zmaja z glavo in se namrdne, ker sem se mu predraga zdela. In res je kupec, kakor sem potlej slišala, zame trikrat veči ceno postavil, kakor je bil on zame dal. Vendar pokliče gospodar svojih slugov enega in reče: „Pelji to sužinjo do gospe in reci, da naj jo poskusi. Ako res zna, kar mi je pisano, bi se dalo še vendar kaj obresti dobiti pri tej kupčiji; če pa ne, bom to draginjo koj z velblodi nazaj poslal.“

„Na to se je nevoljen spred mene obrnil, in je šel drugo blago pregledavat. Sluga pa me je peljal v brhko stanico. Gospa je sedela na lepo oblečenem stolu in pred njo na mizi je bilo vse polno dragih biserov, izmed katerih je najlepše in najdebe-

lejše na zlate niti nabirala. Bila je priljudna in krotka videti; pri vsem lisku okrog nje je bila po domače oblečena in vsa ponižna in pohlevna. Ko me je ugledala, se je zelo začudila, me je pregledovala z milim očesom in prijazno popraševala. Koj po prvih besedah sem dobila nekako zaupanje do nje in sem brez pomišljanja odgovorila na njene vprašanja in vse odkritosrčno povedala. Pa preden sem izgovorila, je vstala, z razpetima rokama k meni planila, me objela, kuševala in ljubo sestro imenovala. S prvega sem se grozno ustrašila, kmalo pa se je ta strah v veselje spremenil. Bila je kristjanka, toda zoper voljo svojega moža, in ko je iz mojega govorjenja spoznala, da sem tudi jaz kristjanka, me je sestro imenovala. „O, že dolgo,“ je rekla „sem k Gospodu molila, da naj mi pošlje kršansko prijateljico, ki jo potrebujem v svojem stann? Zdaj tedaj je uslišal mojo molitev, bodi mu čast in hvala;“

„Rekla mi je usesti se zraven nje na stol, in me je prosila, da naj ji bolj natanko povem, kako se je z menoj godilo. Vse sem povedala in pazno in s solzami v očeh je povest poslušala. Neizrečeno jo je veselilo slišati, kako prečudno je Bog tebe, ljubi Evstahij! in pa mene h krščanski veri poklical. „Mojim ljubim starišem in meni,“ je rekla „je bil sveti evangelij že pred več leti oznanovan, in oče, mati in jaz smo bili vsi en dan krščeni. Ker so moji stariši s škrlatom kupčevali, so mi dali ime Lidija, v spomin tiste Lidije, ki jo je sveti Pavel h krščanski veri pripravil, in je bila tudi škrlatarica. Bilo ja takrat že skoraj eno leto, kar sem se

bila omožila, in kar so bili moji stariši meni in mojemu možu to le hišo z nekaj blagom prepustili. Moj mož pa je bil takrat daleč od doma po kupčiji, ko smo bili krščeni. Ko je domu prišel in zvedel, da smo kristjani, se je zelo ustrašil. „Ali ne veste,“ je rekel, „kako strašno kristjane povsod preganjajo? Videl sem po svetu jih neusmiljeno moriti. Tedaj smo tudi mi v nevarnosti priti ob vse svoje premoženje in pa še celo ob življenje.“ Vendar nam je pa obetal, da se bo tudi on dal krstiti, kedar bo to brez nevarnosti mogel storiti.“

„Kmalo potem so moj oče umrli. Moj mož je dobil zdaj vse blago v roke, in toraj se je vedno izgovarjal, da ima s kupčijo preveč opraviti, in ne utegne misliti v krščansko vero. Oh, le to mu je bilo v čisli, kako bi si za ta svet zakladov nabral, za nebeški zaklad pa mu ni bilo mar! Ko so jeli tudi tu v tem mestu kristjane preganjati, in grozovito tezati in moriti, je bil v svojem strahu ves omoten. Le ime Kristus naj sve z materjo izrekle, se je že po vsih udih tresel. Trdo nam je prepovedal hoditi k Božji službi, ki jo imajo kristjani še semtertje skrivaj; še tega ni pripustil, da bi bile kake kristjane v mestu obiskale, ali da bi bili oni k nama hodili. Mojo mater in mene je to kaj pa da zelo bolelo; bridko sve velikrat na tihem jokale. Pred tremi mesci je Gospod Bog tudi mojo mater k sebi poklical, in zdaj sem bila sama, odločena od vseh krščanskih prijatic, v prebridki žalosti. In tedaj lahko veš,“ je rekla, — in solze so se ji po licih udrle, — „kako sem vesela, da dobim v tebi krščansko

sestro! Pred svetom sicer in pred mojim možem moraš ti biti moja sužinja, in jaz tvoja gospa; ko bomo pa same, si bova sestri.“

„Pokazala mi je svoje otročiče, dve ljubeznjivi deklici in majhnega dečka in je rekla: „Te moje otročiče mi boš pomagala za nebesa zrediti. Oni so mi ljubši ko biseri tam le na mizi, ljubši ko vsi zakladi mojega moža.“

„Potem je Lidija z menoj govorila od umetnosti, zavoljo katerih me je njen mož kupil. Njeno posebno delo zraven gospodinjstva je bilo škrlat in tančico za prodaj pripravljati; tudi je sužinjam, ki so pisano sukno in platno tkale, ali zlato vanje vdevale, očrte in obrise dajala, in pridno pregledovala ali vse prav delajo. Šla je po več obrisov in mi je dala na zbiro, po katerem obrisu hočem delati. Izbrala sem si enega, kateri mi je bil najbolj všeč, pa je bil tudi najtežji. Škrlat je bil mnogoterno z zlatom opisovati. Oh, bi ne bila nikoli vrjela, da bom z delom, katero sem nekdanj za kratek čas imela, še vsakdanji kruh mogla služiti! Pač je prav, sem si takrat mislila, da se človek v mladosti česa nauči! Ko je čez nekaj časa gospodar prišel gledat, kako kaj delam, je bil z mojim delom in zlasti z mojo urnostjo prav zadovoljen in me je pohvalil. „No, no!“ je rekel, „denar, ki sem ga zate dal, ni zavržen.“

„Odslej pa sem mogla od jutra do trde noči neprenehoma delati in od bliščečega škrlata in zlata so me jele oči boleti. Lidija je svojega moža večkrat prosila, da bi mi dal vsak dan vsaj kakošno uro počitka, pa zastonj. Enega dne pa me je vzela seboj na

vrt. Nekaj zelij je na njem prav slabo rastlo. Rekla sem ji, kako bi ji bilo treba postreči in kako bi se lahko ves vrt olepšal in to še z dobičkom. Lidija je to koj svojemu možu povedala in ga je napravila, da je vrt v mojo skrb izročil. „Naj bo no,“ je rekel, „čas, ki ga bo v to obrnila, vsaj ne bo popolnoma izgubljen, nama bo morebiti še prav zadel.“ Podstopila sem se vrta, stregla sem revnim zeljšem in kmalo so se opomogle in lepo rastle. Tudi sem marsikaj na vrtu pre naredila in vsim, ki so prišli na vrt, je to dopadlo. „Kar očem dobro dé,“ je rekel gospodar, „in veliko ne velja, je zmiraj najbolje. Teopista naj ima le še v prihodnje vrt v oskrbi.“ Tisti dve uri, ko sem bila potem vsak dan z Lidijo na vrtu, ste bile moj počitek.“

„Gospodar je kmalo spoznal, da sem kristjanka. Pa mi tega ni dal nikakor na znanje, samo je včasi rekel: „Kristjani so naj zvestejši, volnejši in pridnejši sužnji; pa za kupca so vendar le nevarna reč. Če jih vržejo med zveri, ali jih sežgejo, kdo mu povrne denar, ki ga je zanje dal?“ Lidija je pa vendar zmeraj upala, da bo še krščansko vero sprejel. „Oh,“ je večkrat rekla, „potlej bi bil najin zakon še le popolnoma srečen, potlej bi bilo v naši hiši, ko v nebesih.“

„Enkrat je Lidija hudo zbolela, vsi v hiši smo mislili, da bo umrla. Tedaj je svojega moža prosila, da naj k njeni postelji pride. Neizrečeno težko ga je to stalo; ko pred posvetni ljudje, se je smrti grozno bal. Vendar je prišel in ves prestrašen stopi pred njeno posteljo. Videti, da je vedrega obraza in vesela, se je zelo zavzel. Mu ni šlo nikakor

v misel, kako da je smrti vesela in je rekel, da se mu to prav čudno zdi. Ona pa je rekla: „Ljubi moj! zato sem smrti vesela, ker sem kristjana. Oh, jaz pa želim, da bi bil tudi ti kristjan! Glej, vse blago, ki ga imava na tem svetu, moram zdaj zapustiti, in tudi ti ga boš kedaj, morebiti kmalo mogel zapustiti. Pa vem dobro, da me na unem svetu bolji zakladi čakajo; o, da bi le še ti v Kristusa veroval in se spreobrnil! Prosim te, ljubi moj, stori to!“

„In še nekaj te prosim, je rekla in pokazala svoje otročiče, ki so ob njeni postelji jokali in zdihovali. Te najne otročiče sem dozdaj krščansko vero učila. Ta vera vem, je najdražji dar, ki jim ga moram zapustiti. Oh, nikar jim ga ne jemlji! Teopista je kristjanka kakor jaz. Ona je bila druga mati mojim otročičem in bo tudi v prihodnje. Pusti jih, ko jaz umrjem, v njenih zvestih rokah. Pre dragi moj, obljubi mi to in bom veselo umrla!“ Njeno vedro obličje, njen mir in pokoj, njena ljubezniva skrb za otroke moža zelo ganejo. Obljubil je njeno zadnjo prošnjo spolniti in v joku je šel od nje. Lidija je potlej ozdravela. Pa njenih besed mož ni pozabil. Zdaj je krščanstvo raji trpel; večkrat je zvesto poslušal, ko sve z Lidijo o krščanskih resnicah govorile. In ko je preganjanje kristjanov po cesarjevem povelju nehalo v našem mestu, je Lidijo celo pripustil k Božji službi kristjanov hoditi in jaz sem jo smela spremljati, kar je naji neizrečeno veselilo.“

„Kar je preganjanje kristjanov minulo, se je v našem mestu veliko reči spreobrnilo. Veliko mož in žen, tudi ljudje imenit-

nega stanu, so zdaj krščansko vero očitno pričali; še več jih je jelo h krščanskemu uku hoditi in so tudi sprejeli krščańsko vero. Njih spreobrnjenje tudi ni bilo brez sadu, prineslo je temu mestu velike dobrote. Tako, postavim, so zdaj z ubogimi, zatiranimi sužnjimi, naj so bili kristjani ali ne, veliko usmiljeniši ravnali. Nekteri kupci in premožni gospodarji so dali svojim krščanskim sužnim svobodnost. Pa našega gospodarja, dasiravno se je Lidija veliko prizadjala, ni bilo mogoče sprositi, da bi bil vsaj meni dal svobodo. Večkrat je sicer to obljubil, pa je le zmiraj od dne do dne odlašal. Še celo toliko se ni dal sprositi, da bi bila smela sužinje oblačilo sleči in se nositi ko svobodna. Menda se boji, da bi mu ne ubegnila, ko bi ne bila ko sužinja oblečena. Tudi se še ni dal krstiti. Zmiraj ima pred še kako posebno opravilo opraviti in preden je to opravljeno, se vidi že spet v kako drugo še potrebniji opravilo zahomotanega. Tako težko je lakomnemu bogatinu priti v nebeško kraljestvo. Pa kakor sem koli marsikaj hudega pretrpela od lakomnega in skopega moža, sem pa v družbi blage Lidije vendar tudi veliko veselja vžila. Bila sem pri nji le na videz uboga sužinja, v resnici pa mi je bilo dobro, in sem se marsikdaj v Bogu veselila.“

Ko je bila Teepista svoje zgodbe dopovedala, je začel tudi Evstahij pripovedovati, kar se mu je bolj posebnega prigodilo in reče: „Najne prigodbe, ljuba Teopista! in prigodbe najnih sinov so delo Božje previdnosti, čudo Božjega usmiljenja.“

„Kako svitla so mi zdaj vsa pota, po katerih nas je Bog vodil in katere so mi bile pred tolikanj temne! Tam v puščavi, postavim, sem se tolažil s tem, da, kdor v Boga zaupa, se mu odprtega levovega žrela ni treba bati; in ste mi vendar koj takrat zveri moja sinova vzele! Tega takrat nisem razumel. Pa ali ni Bog mene pred levovem žrelom ubranil, in kar je še več, ali ni mojih otročičev iz žrela ljutih zveri prečudno otel? In ali ni imel Bog v tem, da mi ji je pustil odvzeti, in v vsem, kar je z nami storil, naj modrejših in ljubeznjivejših namenov? Oh, ko bi bila midva, ljuba Teopista, svoje premoženje zmiraj v pokoji posedla in v stari zvezi s svetom ostala, ko bi bila kakor prej zmiraj imenitne gostije imela in le v kratkočasnih družbah veselja iskala, kako lahko bi bila spet v svoje poprejšnje grehe zašla in bi družega ne imela od resničnih kristjanov, ko prazno ime! Tudi za otroke je v veliki hiši, kjer se vse po velikem godi, velika nevarnost, in gotovo bi svojih sinov ne bila mogla tako dobro izrediti, kakor sva želela. Ali Bog je vse drugače in bolje obrnil. Nama je odvzel najno premoženje, najne imenitne prijatle, cesarjevo ljubezen, naji je ločil družega od družega in od najnih otročičev in obložil s trpljenjem. Jaz sem kot priden kmet za plug držal in skušnja me je učila, s kakim trudom si mora kmet svoj kruh pridobiti. V samoti, daleč od svetovnega šuma sem se učil Boga in sebe še le prav spoznavati; Jezusov sveti nauk se je bolj in bolj mojega srca prijemal. Ti, ljuba Teopista! ki te je svet nekdanj tolikanj čislal, si mogla uboga sužinja biti; pa take

nadloge so ogenj, ki nas očiste od madežev skrivnega napuha. In tudi najna sina sta prišla k ljudem, pri katerih sta se naučila moliti in delati, in sta bila obvarovana vsih nevarnost spačenega sveta.“

„Pa ne le nam, ampak tudi drugim je iz našega trpljenja sreča in blagost izviral. Meni je Bog dal kmete v tisti dolini v dobro, Bogu prijetno ljudstvo spreobrniti. Ti Teopista, si v hišo, kjer si živela, Božji blagoslov prinesla. Najna sina sta se svojim dobrotnikom hvaležna skazala, ko sta dobrovoljna v vojake šla; zdrava in utrjena na kmetih sta cesarstvu v vojski k zmagi pomagala. In memo vsega družega smo se po tolikem trpljenju vsi spet srečno sešli; največi blagost in veselje pa nas čaka še le v nebesih.“

„Tako ima tisti svetli križ, ki sem ga takrat v gojzdu videl, pa le spet pomen za nas. Najpoprej sicer je pomenil, da je križ, ki je bil pred nepošten in znamenje prekletstva, zdaj po trpljenju in smrti Jezusa Kristusa pa znamenje njegovega veličanstva in naše blagosti. Ali tisti svetli križ je tudi še to pomenil, da morajo tudi križi, ki jih mi na-se vzamemo in z voljo nosimo, nam biti v čast in blagost. Vsak križ, ki nas zdaj teži, delaj nam tudi še toliko sramote in bolečin, nam bo nekdanj v čast, in nas bo ravno tako s častitljivo svetlobo obdal, kakor je mene tisti nebeški križ v gojzdu obdal.“

Žena in sina so mu to potrdili, so bili veseli preteklega trpljenja, so hvalili Boga, kateri človeka po temi k luči, po križih k sreči, po žalosti k veselju pelje.

Med tem se je noč storila. Luna sije prijazno na nebu. Vse je tiho, le bližnji potok, ki lune luč v njem miglja, šumi kratkočasno. Lepo diše cvetlice iz blišnjih vrtov, ko drage dišave puhti njih duh nakviško; pa še lepše kipe občutljivi hvale in češčenja iz teh blagih src proti nebesom.

Zdaj se je Evstahij vzdignil in reče: „Noč se je naredila, služba moja me kliče, da grem in dam vojakom za jutranji dan svoja povelja. Vi dva, ljuba sina! spremite mater zdaj nazaj na njen dom; utegnil bi kdo v nepokoj priti, ko bi je ne bilo. Jutri zjutraj, ljuba Teopista! te bom tam obiskal, te od kupca iz sužnosti odkupil in zahvalil tvojo dobrotljivo prijateljico Lidijo.“

Osemnajsto poglavje.

Krščanski pogovori pri jedi.

Drugo jutro sta vojvoda Evstahija, ko je vstal, njegova sina že pred njegovo stanico čakala in ga pozdravita s prisrčno otročjo častjo. Gre ž njima k Teopisti. Ko je v hišo stopil, se mu reče, da Teopista in Lidija še ne moreta koj obiskovalcev sprejeti, gospodar pa je šel že pred dnevom z doma po svoji kupčiji. Evstahij gre tedaj s sinoma malo na vrt; rosa se je še v jutranjem solncu lepo svetila in utrinjala. Po vrtu sem ter tja hodijo in se prijazno pogovarjajo, kar prideta dve ženski ne vrt. Ena, visoke postave, je oblečena v belo tančico, ki je lepo v gibe nabrana do tal. Njena peča na glavi je polna zlatega

cvetja. Tako zagrinjalo kakor pajčevina zakriva njeno cvetoče obličje. Bila je Teopista. Evstahij se je zavzel nad njeno lepoto. Sinoči, ko jo je prvič spet videl, je bila bleda ko mrlič; nič lepega ni bilo v njenem obličju. Težka dela namreč, ki jih je imela posebno pred ta dan pri gostovini, obilne solze, ki jih je točila pri vojvodovem prihodu, omedlevica, ki je pri spoznanju svojih sinov vanjo padla, strah in veselje, ki ga je spet ob neprevidenem ugledu svojega moža občutila, vse to jo je bilo zelo zdelalo. Zdaj se je oddahnila od truda in nepokoja včerajšnjega dne. Veselje jo je v lica zapeklo, ljubeznjivo se svetijo njene oči. Mlada ko na dan poroke je bila videti.

Una ženska pa, ki je oblečena, kakor da bi bila Teopistina dekla, je bila Lidija. Spodobi se, je Lidija mislila, da svojo prijateljico po njenem stanu preoblečem. Ravno je bila obleka za imenitno gospo dodelana. Teopista pač ni mislila, kedar jo je gospodar trdo k delu priganjal, da to obleko sama sebi dela. Lidija ji je to obleko podarila, jo je ž njo prav posilila in ji rekla, da je za ženo rimskega vojvoda še le preslaba. Dobro se ji je prijela. In gospodarju je vest hudo očitala, da je ženo mogočnega vojvoda tako silno k delu priganjal; z veseljem ji je svobodo podelil, in pa še dražih darov ji je ponudil.

Evstahij in njegova sina pozdravijo Teopisto in dobrotljivo Lidijo prisrčno zahvalijo. Potlej se sprehajajo vsi skupaj po vrtu, se pogovarjajo od prečudnih naredeb Božjih in hvalijo Božjo sveto previdnost. Na to prosi

Lidija, da bi vojvoda in stotnika s Teopisto pri nji na vrtu zajtrkovali. Vsedejo se za marmorjevo mizo, na kateri je bilo mnogo jedi in jerbasčeki nabranega sadja. Brajda z velikim gostim perjem se je nad mizo razpenjala in je delala prijetno senco, in okrog nje so bile gredice z lepo dišečimi vrtnicami in cveticami in drevesa polne medicnega sadja.

Pri jedi je Evstahij vrt močno hvalil „Lepi vrt,“ je rekel, in se v Teopisto ozrl, „ne dela le časti pridni vrtnarici, on je tudi zgledališče Božjega veličanstva. Ono sadje le, ki je namenjeno nas hladiti in poživiti, kako prijetno je tudi našim očem! In kako lepo vonjajo te-le cvetlice! Kakšno prečudno moč vendar je stvarnik dal v grčaste drevesa in v slabe koreninice, da poganja tako lepo sadje, tako prijeten duh iz njih! V resnici, vrt je čisto zrcalo modrosti in dobrotljivosti Božje.“

„Pač res!“ reče Teopista. „Ta vrt le, ki sem ga obdelovala, mi je bil tudi zmiraj ko bukve, ki mi jih je stvarnik odprl pred mojimi očmi in Jezus Kristus razlagal. Ko sem pogledala limbarje, mi je bilo, ravno kakor da bi mi jih naš Zveličar s prstom kazal in me opominjal, da naj zaupam v nebeškega Očeta, kateri jih tako lepo oblači, toraj za ljudi, svoje otroke, gotovo še boljše skrbi. Ono drevesce le, ki je tolikanj bogat lepega sadja, mi pravi, da naj bom tudi jaz bogata dobrih del. Ta vinska trta le, katera po vseh mladikah, ki se je drže, sok in življenje razliva, da obrode veliko dobrega grozdja, mi je ljubeznjiva podoba, da, le če ostanem s Kri-

stusom natanko združena, bogat sad zamorem obroditi. Najslabje zelje, meta, kopir in kumin, ki je nekdej veliko Izraelcev od njih desetino dajalo, me opominjajo Jezusovega uka, da bodemo, se ve, tudi v malem zvesti, pri tem pa, kar je poglobitnega v postavi pravice, usmiljenja in vere, nikoli ne opuščajmo. Tudi zeliša, katere sem zoper mojo voljo vidila rasti in sem jih s korenino izruvala, so me opominjale Jezusovega uka: Vsako zeliše, ki je ni moj nebeški Oče vsadil, bo izruvano. Iz tega sem se učila, da, kar brez Boga in njegove pomoči začnemo, ne more obstati. Tudi žilo najmanjši vseh semen, gorušično zrnice, ki sem ga v zemljo vsijala in je sčasoma zrastle ko drevo, me je učilo in k dobremu spodbadalo. Nad njim sem vidila, kako se Božje kraljestvo, kraljestvo resnice in kreposti, v človeku sicer pri malem začne, pa mora vedno rasti, da do vrha doraste.“

Tedaj je Teopist rekel: „Ljuba mati! kakor je bil vam vaš vrt po Jezusovih prelepih prilikah v poduk, tako je bilo meni moje pastirstvo v poduk, ko sem še tam po samotnih planinah drobnico pasel. Tam ni bilo družega videti, ko pastir in drobnica in časi kakšen volk. Tam ni bilo družega slišati, kakor da se je ovca zgubila, ali da je v jamo padla, ali da smo izmed ovec o svojem času kozle za klanje odbirali. Pa ravno od tega je Kristus tolikanj lepe prilike jemal, da se mi je moj nizki poklic v njih nekako častit dozdeval.“

„Kar se da od Jezusove presrčne ljubezni in zaupljivosti do njega koli podučljivega reči, nam stavi pred oči prelepa prilika

od dobrega pastirja, od njegovih ovac in od volka. Moj vsakdanji poklic me je vsak dan učil: Dober pastir pozna vse svoje ovce, jih kliče vse po imenu, hodi pred njimi, jih vodi s krotko šibo na zeleno pašo in čisto vodo; tako nas vodi naš nebeški dobri pastir in skrbi za nas, da nič potrebnega ne pogrešamo. Vsak dan sem videl in se učil: Kakor ovce svojega pastirja poznajo, njegov glas slušajo in za njim teko, ptujca pa ne poslušajo in tudi za njim ne gredo, ampak še od njega beže, ravno tako naj bi tudi mi dobrega pastirja naših duš poznali, ga slušali in za njim hodili: zapeljivih besed ptujcev pa nikar ne poslušajmo.“

„Kadar sem videl volka priti, da bi se ovac lotil in jih podavil in sem se sam svojega življenja vanal, da bi ovce ohranil; kako jasne so mi bile takrat Jezusove prelepe besede: „Jaz sem dobri pastir, svoje življenje dam za svoje ovce, nihče mi jih ne bo iz mojih rok vzel!“ Oh, sem potlej večkrat rekel, kdo bi njega ne ljubil, kdo vanj ne zaupal! Brez njega bi bili ljudje, ko čeda brez pastirja.“

„Jezusova prilika od zgubljene ovčice je nekako prav iz pastirstva vzeta. Večkrat se mi je kaka ovca med drobnico zgubila in sem jo iskal po hribih in dolinah, in jo nisem prej jenjal iskati, da sem jo našel. In kakšno veselje sem imel, kadar sem jo zagledal! Na svoje rame sem jo zadel in nazaj nesel, in poklical sem prijatelje in sosede in jim rekel: „Veselite se z menoj, ker sem svojo zgubljeno ovco našel!“ — prav tako, kakor je Jezus popisal vse to. Tedaj so mi prav v srce

segle Jezusove besede: „Tako bo v nebesih med angelji Božjimi veselje nad grešnikom, kateri se spokori. Oh, kakšna ljubezen, sem si mislil, kakšno neizrečeno usmiljenje! Ni dosti, da se spokorni grešnik sprejme, tudi veselje med angelji Božjimi je nad njim. To me je tako zginilo, da bi bil na ves glas klical za vsakim grešnikom: „I kaj bi ti ne hotel biti najdena ovca na ramah dobrega pastirja!“

„Kadar je kaka ovca v jamo padla in sem jo poln usmiljenja iz jame izvlekel, so mi na misel prišle Jezusove besede: „Kdo izmed vas je, ako ima edino ovco in mu v jamo pade, da bi se je tudi v soboto ne podstopil in je ne izvlekel? In kaj ni človek veliko boljši ko ovca? Kolikanj bolj tedaj, sem si potlej mislil, se morem človeka usmiliti in mu pomagati, ko ga vidim v nadlogi? Veliko zaupanje tudi v usmiljenje Božje tu v Jezusovo ljubezen do nas se je v mojem srcu obudilo in sem sklenil, nikoli v nobeni stiski ne obupati. Saj sta vendar nebeški Oče in njegov preljubi Sin do nas še veliko bolj usmiljena, ko jaz do ovac!“

„Groza pa me je obšla vselej, kedar je bilo treba ločiti kozle od ovac; ko so bili kozli gnani v mesnico, ovce pa so še ostale in so se pri miru pasle po prijetni tratini. Takrat sem mislil v tisti strašni dan, ko bo prišel Sin človekov v svojem veličastvu in bo hudobne od pravičnih ločil, kakor pastir kozle od ovac, in ko pojdejo potlej hudobni v večno trpljenje, pravični pa v večno veselje.“

Teopist je sklenil s temi besedami: „Govoril sem morebiti od preveč znanih reči. Pa

vse so iz mojega pastirstva, in to najbolje pomnim. Tako je Jezus tudi priprostim pastirjem v samotni puščavi bukve odprl, polne lepih prilik in podob, katere nam ljubeznjivo v misel dajo, kar nam je v našo blagost.

„Moje bukve pa,“ reče Agapit, „so bile polje, katero sem s potom v obrazu obdeloval, ko sem še kmet bil. Naj tudi jaz kaj povem, kar mi je moj kmetiški stan posebno prijeten delalo.“

„Ko sem njivo za setev pripravljaj, osat in robidje iz nje trebil, kamenje ž nje spravljaj, jo ljudem in živini zagrajal, ptice ž nje gonil, sem si mislil, kako da mi je treba svoje srce pripraviti, da bo seme Božje besede dobro zemljo v njem našlo. Pri tem sem spoznal, da, kdor posvetnim zmotnjavam duri odpre v svoje srce, kogar srce je enako skali, ki je pokrita s plitvo prstjo, kdor v svojem srcu trnje časnih skrbi in mesenih slast gnati pusti; pri njem seme Božje besede ne more sadú obroditi. Ko sem po tem lepo pšenico na svoji njivi z veseljem ogledoval, pa z žalostjo tudi ljuliko med njo ugledal, katera se ni dala poruvati, da bi se pšenica ne pokvarila, sem spoznal, zakaj ima Bog z grešniki toliko potrpljenje, in da zasluženi kazni le vendar ne bodo odšli. Ko je na zadnje žetev prišla, in smo ženjci vešeli polno snopje nabirali, ljuljko in osat pa požigali, sem mislil v tisti veliki žetvini dan, ko bodo angelji Božji prišli žet, in krivičnike in pohujšljivce v ogenj pometali, pravični pa se bodo v kraljestvu svojega Očeta svetili ko solnce.“

„Tudi orodje, katero ima kmet, mi je bilo podučljivo. Kedar sem za plug prijel, dobro vedoč, da je treba pridno delati, ne pa nemarno ozirati se, ako hočem kaj opraviti, sem si mislil, da tudi v Božjih rečeh nemarnost nič ne velja in da le dobrovoljen delavec v dobrem raste. Kedar sem v rešetu žito plel in čistil in dobro pretresoval, da sem dobro zrno od plev in druge sodrge ločil, so mi vselej v misel prišle Jezusove besede, da je skušnjava za nas nekako planje, in nam je dobro treba moliti, da naša vera ne omaga in da skušnjavo srečno prebijemo. Kedar sem žito meril, sem mislil v besede: „S kakoršno mero merite, s tako se vam bo odmerjalo.“ Kedar sem v mlin prišel, kjer imajo posvetneži velikokrat dosti grdih maren, me je mlinski kamen opomnil besed: „Gorje človeku, po katerem pohujšanje pride; bolje bi mu bilo, da bi se mu mlinski kamen na vrat obesil in se potopil v globočino morja!“

„Najprijetniši in najljubši prilika pa mi je bila prilika od pšeničnega zrna, ki se v zemljo useje in spet lepa bilka iz njega zraste. To opomni kmeta, ki zrna v brazdo useva, da bo prej ali pozneje on sam globokeji brazdo, v grob, usijan, nekdam pa spet od smrti vstal v novo življenje.“

„Tako je Kristus kmetu zelo polajšal pri svojih časnih opravilih misliti v večne reči. Jezusovi uki imajo res nekaj visocega v sebi; pa so vendar tako po domače in umevno povedani, da že samo to dovolj pričuje, da so Božji nauki.“

Devetnajsto poglavje.

Krščanska gospodinja.

„Lidija, dobra gospodinja, je doslej molčala; zdaj poprime besedo in reče: „Res je, jaz sem se večkrat čudila, kako da je Kristus svoje visoke nauke tako po domače in umevno v prilikah vsakdanjega življenja označeval, da jih je vsaki dekli mogoče umeti. To mi je pri hišnih opravilih pač velikokrat v misel prišlo. Prižiganje luči, pomivanje posode, krpanje oblačila mu niso bile tako slabe opravila, da bi od njih ne bil vzela prilika, po katerih bi tudi otroci njegov umeli.“

„Moj ranjki oče so, predenj so bili še krščeni, goreče želeli poduka v tistih resnicah, ki jih je človeku posebno treba vedeti. Toraj so se seznanili z učenim možem, ki so mu modrijan rekli. Učeni mož je večkrat pri nas obedoval in je veliko govoril od začetka sveta, od kreposti in neumrljivosti, pa govoril je v tako visocih izrekih, da sem ga prav malo umela, in zdaj besedice več ne vem. Kako umevne pa so prilike od domačih reči, v katere je Jezus zaklad svoje Božje modrosti shranil in kako lahko jih je v spominu ohraniti! Stokrat na dan se mi ponudijo v misel.“

„Kedar luč prižgem in jo, se ve, na svečnik denem, ne pod mernik, mi pride v misel, da naj sveti ljudem naša luč, da vidijo naša dobra dela in hvalijo očeta, ki je v nebesih. Kedar dekleta sklede, kozarce ali drugo

posodo prav čisto pomivajo, se spomnim, da mora vse, kar se v skledah in kozarcih na mizo postavi, tudi po pravici pridobljeno biti, da je čisto. Kedar mi je treba obnošeno obleko zakrpati, ne delam zaplate iz novega suknja nanje. To bi se reklo novo suktnjo potratiti, nova krpa na stari obleki bi se tudi nič ne prilegla, ampak le vidila bi se že od daleč. In tedaj mi pride vselej na misel Jezusova prilika, ki pravi, da naša pravičnost ne sme biti ko slaba obleka polna zaplat, ampak čisto nova obleka, narejena le iz enega kosa.“

„Celo pri vdevanji šivanke se učim: „Kakor velblod ali kamela ne more iti skozi šivankino uho, tako tudi lakomni bogatin ne more v nebeško kraljestvo.“ In takrat, ko je zelo otovorjen velblod pred hišo prišel, se mi je še posebno tehtna dozdevala. Oh, uboga žival! sem djala velikokrat, vse bogastvo, ki ga nosi, jo le teži, in ji celo nič ne pomaga. Ti živali je enak zgoltni bogatin, kateri si z velikim trudom zaklade na kup spravlja in jih ne vživa. Kakor je z velbloda pred vratmi treba tovore zložiti, predenj more v hlev iti, tako mora tudi tak bogatin svoje neizmerne skrbi po denarjih in svoje hrepenenje po časnem blagu odložiti, ako hoče iti skozi tiste ozke duri, ki peljejo v večno življenje.“

„Kedar grem na dvorišče kokošam potresat, mi je koklja, ki piščeta pod svoje perute spravlja, podoba ljubezni Jezusa Kristusa do nas, kateri nas hoče vse okrog sebe zbrati in v svojo brambo vzeti; golobič mi je podoba nedolžnosti in priprostosti; celo vrabec, ki pride med kokoši zrn pobirat in ga ne-

beški Oče ne pozabi, mi oznanjuje, da ta Oče še veliko bolj zame skrbi.“

„Ravno tako najdem v kuhinji dovolj premišljevati. Ogenj, ki na ognjišči gori, voda ki mora v kuhinji zmiraj pri rokah biti, sol, ki se ne more pogrešiti, so zgolj reči, od katerih je Jezus tolikanj tehtne prilike jemal. Vse praviti bi bilo preveč; pa nekaj bolj navadnih moram vendar še povedati. Ko moje dekcle drože v testo mesijo, da kruh vzhaja in je lepo rahel, vidim prav očitno, kako mora Jezusov nauk vse naše djanje in nehanje prešiniti in prevzeti, da je dobro. Ko so bile časi za kake gosti zelo velike priprave in je veliko rok jedi pripravljalo, mi je bilo vselej, kakor da bi mi Jezus govoril: Ne trudite se vendar tolikanj za jed, ki mine; prizadevajte si raji za jed, ki je za večno življenje, ki vam jo Sin človekov daje. Ko v kuhinji tudi le jajce ubijem, se spomnim Jezusovih besed; Oče ne da svojemu otroku škorpijona, ko ga jajce prosi; kolikanj bolj jim bo dal nebeški Oče, kateri ga prosijo, dobrih darov, svojega duha!“

„V moje veliko veselje je Jezus nekatere lepe prilike tudi od opravič vzela, ki jih kupci imajo. Kedar kupec, kateri z biseri kupčuje, kak posebno lep biser dobi, proda, če je treba, veliko družega blaga, da le tisti biser kupi. Tako se moramo tudi mi, če je treba, radi vsega časnega blaga znebiti, da dosežemo prelepi nebeški biser, večno blagost. Preiskovanje dobička in izgube, katero kupcu velikokrat glavo beli, me opomni Jezusovih besed: Kaj pomaga človeku, ako ves svet dobi, pa svojo dušo pogubi? Likat me opomni, da z

vsemi svojimi skrbmi še pedi k svojemu telesu ali tudi svojemu življenju ne moremo pridjati, in da bi toraj bolje ravnali, ko bi svoje misli in skrbi na kaj boljšega in boljše obračali. Navada v kup še kaj malega po vrhu pridati, ali povrhovina me opomni Jezusovih besed: „Iščite najpoprej Božjega kraljestva in njegove pravice, vse drugo vam bo privrženo.“

„Tudi mušica tukaj na mizi le, ki je padla v mleko, me opomni Jezusovega uka: Gorje jim, kateri mušice precejajo, velblode pa požirajo; kateri se majhnih grehov varjejo, velike hudobije pa počenjajo! Ta drobljanec kruha le me opomni Jezusovih besed, ki nam modro varčnost priporočajo: „Poberite drobljance, da se ne spridijo. Celo drobtine na mizi mi oznanujejo veliki nauk od neskončne pravičnosti, me opomnijo neusmiljenega bogatina, kateri bolnemu ubožcu še drobtin ni privoščil, in zato na unem svetu tudi kapljice vode ni sprosil.“

Evstahij jo je zvesto poslušal. „Pač res,“ je rekel, „uk Jezusa Kristusa je častitljiv v vsem, v velikem in v malem; njegove prilike so po božje visoke, pa vendar poljudne. Vse stvari, najmanjši reči nas njegovega uka lepo opominjajo. Otroku ga je moč umeti, kolikor je treba za njegovo starost, in odraščeni mož ga ima vse svoje žive dni dovolj premišljevati. O, da bi se pač ko Jezus nad stvarjenimi rečmi zgledovali; da bi uk, ki nam ga one oznanujejo, radi poslušali in sad obrodili za večno življenje!“

Zdaj, ko je Evstahij obmolčal, se približata srčna vojščaka Akacij in Antijoh, ki

sta že nekaj časa kake stopinje od njih stala in ju nobeden ni videl. Davi še le sta zaslišala z neizrečenim veseljem, da so žena in sinova njunega vojvoda, ki sta jih mrtve obžalovala, še pri življenji, in so se spet našli; zvesta služabnika sta prišla, da bi jim svojega srca veselje odkrila. Pa dobra moža od samega veselja komaj govorita, in solze jima tečejo po obrazu. Teopista jima prijazno poda roko in Agapit in Teopist ju objameta. Tedaj reče Akacij: „Kakor sem v bridkosti svojega srca jokal, ko sem našo blago gospo in njena sinova mrtve mislil, tako jokam zdaj od veselja, ko vidim vse tri pred seboj žive in zdrave stati.“ Antijoh reče: „Ravno tako se mi zdi, kakor da bi bili res od smrti vstali. Jaz mislim, da veselje, ki to srečno jutro in v tem prijetnem vrtu moje srce navdaja, ni kaj manjši od tistega veselja, katero je Marija Magdalena občutila, ko se ji je Kristus po svojem od smrti vstajenji ua vrtu prikazal. O kakošno neizrečeno veselje bo ob našem vstajenji!“

Na to je Evstahij rekel: „Zdaj je pa čas, da se v stanu pokažem. Vidva, ljuba sinova, gresta z menoj; ti pa, Teopista! ostani pri svoji ljubi prijateljici, da spet pridemo.“ Ko se je v sredi med svojima sinoma in med starima vojšakoma stanu bližal, je bilo vse po konci. Vesel hrup je vstal med vojaki, ravno kakor pri kaki veliki zmotnjavi; pa brž stoji lepo v redu vsa vojska. Z veselim vriskom pozdravi svojega vojvoda in njegova sinova, glas trobent se komaj sliši izmed upitja. Vse voši srečo blagemu očetu in dobrima sinoma, in marsikateri pošten mož je

djal: „Ko bi bil naš vojvoda svoja sinova, katera je izmed vseh vojšakov povzdignil, že poprej poznal, bi bil kmalu kdo mislil, da je očetova ljubezen to storila. Zdaj pa moramo vsi, mali in veliki reči, da ni gledal osebe, ampak le srčnost in pogum mladih junakov. O, kakošno veselje je to za očeta, da v neznanih mladenčih, katera je imel najsrčneji junaka, zdaj svoja sina spozna!“

Evstahij je na večer vsi vojski veselico napravil; drugo jutro pa je odrinil z vojsko vred. On je pred njo jezdil, njegova žena pa se je zadej v kočiji peljala in sinova sta jezdila zraven kočije.

Dvajseto poglavje.

Bodi zvest do smrti, in ti bom dal venec življenja.

Evstahij je bil tedaj spet tako srečen, kakor si more človek na zemlji voščiti. Premagal je močne sovražnike, in povsod so ga z velikim veseljem zmagalca sprejeli; našel je spet svojo ljubo ženo, in v najblagejših mladenčih med vojsko je neprevidoma svoja zgubljenega sina spoznal; na poti v Rim je zdaj in veseli Rimljani se že pripravljajo ga sprejeti z vso spodobno častjo.

Ko bi bila ta povest le izmišljena bralcem v kratek čas, bi se mogla s tem častitljivim vhom končati; toda da se resnica ohrani, se ne sme zamolčati prigodba, katera mora sicer vsako občutljivo srce z bridko žalostjo napolniti, pa je velika in častita v obeh pra-

vega kristjana, in pri vseh žalostnih občutljajih, ki jih obudi, tudi sladko potolaži. Namesti lavorjevega venca, s katerim je cesar mislil blazega vojvoda ovenčati, ga je čakal še častitljivejši venec.

Preden je Evstahij v Rim prišel, je cesar Trajan umrl. Adrijan, ki je bil cesarju v rodu, in ga je bil rejenca k sebi vzel, je bil njegov nastopnik. Ta novi cesar je bil velik malikovalec in je vero v enega Boga črtil iz vsega srca. Memo tega je bil še vedeževalstvu in vsem vražam udan in ves čmeren in neusmiljen. Posebno veliko si je prizadjal slavo svojega prednika in dobrotnika Trajana zatreti, in kjer je le mogel, je njegovim naredbam ravno nasproti ravnal. Toraj je tudi kristjane ukazal vnovič preganjati.

Tudi cesar Trajan je sicer poprej kristjane grozno preganjal. Brez števila jih je bilo neusmiljeno pomorjenih. Med drugimi je rekel svetega Ignacija, Antijohijskega škofa, ki je bil učenec svetega aposteljna Joan, v Rim pripejati in ondi vreči pred divje zveri, katere so ga, kakor bi trenil, na drobno raztrgale in niso družega pustile od njega kakor nekaj koščic.

Pa pozneje je cesar Trajan od kristjanov bolje jel misliti. Veliko so menda deželni poglavarji in oblastniki s svojimi popisi k temu pripomogli. Imamo list slovečega Plinija, Bitinskega poglavarja, v katerem je kristjanom veliko v hvalo rečenega. Plinij piše namreč v njem, da od tistih, kateri so se od strahu pred smrtjo krščanski veri odpovedali in od tistih, kateri so tudi na tezavnici svoji veri zvesti ostali, ni mogel družega zvedeti, kakor to, da se postavljen dan v tednu pred soln-

čnim vzhodom zbero, svojemu Kristusu, kate-
rega Boga časte, hvalne pesmi pojo in pri
veri prisežejo, da ne bodo nič hudega počeli,
ne kradli, ne ropali, ne prešestovali, da bodo
storjene obljube natanko spolnovali in kar
jim je izročena, zvesto spet oddali, kedar
bo treba, potem pa narazen gredo, pa se tisti
dan še enkrat snidejo in skupaj jedo, toda v
vsi spodobnosti in nedolžnosti; pa tudi tega
več ne delajo, ker so jim taki zbori od cesarja
prepovedani.

Cesar Trajan je, kakor se vidi iz njego-
vega odgovora do Plinija, od preganjanja krist-
janov nekoliko odjenjal. Tega sicer morda iz
posvetne razumnosti, ni rekel, da bi jim več
za glavo ne šlo; pa prepovedal je odslej
kristjane preiskovati ali popraševati, kdo da
je kristjan, ali vsako tožbo precej poslušati.
Ako je tudi vedel, da je ta ali oni kristjan,
se je delal, kakor da bi ne vedel in rad blizo
je imel, da je taka govorica nehala. Prega-
njanje je skoraj popolnoma minulo. Cesar
Adrijan pa je brž, ko je začel cesariti, svoje
sovraštvo do kristjanov pokazal. V krajih
celo, kjer je bil Jezus Kristus rojen, kjer je
na križu umrl in kjer je od smrti vstal, je
svoje malike postavil in plamen preganjanja,
ki je bil že skoraj ugasnil, se je vnovič vnel.
Kristjane so hudo tezali in neusmiljeno morili.
Spet ko poprej so slepi malikovalci divjali:
„Kristjane levom!“

Ko je Evstahij v Rim prišel, ga je cesar
Adrijan ljubeznjivo sprejel, lepo zahvalil za
dobljeno zmago, zagotovil svoje milosti in
bogato obdaril. Potlej je cesar god srečne
zmage ukazal obhajati in se je napovedani

dan res že napravil z veliko častjo v tempelji in svojim bogovom hvalno daritev opraviti. Evstahij ga je imel spremiti, da bi tam pred altarji lažnjivih bogov kadilo na žrjavico deval in potem iz cesarjeve roke lavorjev venec prejel. Ali Evstahij se je branil cesarja tja spremiti in le na prag mališkega tempeljna stopiti.

„Kaj!“ reče cesar z veliko nevoljo, „Rimskim bogovom mar ne boš hvalne daritve za svojo zmago opravil? Ali meniš, da jim nisi hvale dolžan, da so ti svojo ženo in svoja sinova spet zdrave v roko dali?”

Evstahij odgovori odkritosrčno in brez strahu: „Moj cesar! jaz sem kristjan. Bog, katerega kristjani molimo, mi je po Jezusu Kristusu, svojemu Sinu, zmago dodelil; on mi je spet dal mojo ženo in moja sinova. Njemu samemu sem dolžan hvalno daritev. Vaših bogov ne bom nikoli molil; oni niso družega ko izmišljene podobe iz lesa, kamna in bronca, ki so jih človeške roke naredile. Jaz molim edinega resničnega in živega Boga, kateri je nebo in zemljo vstvaril in je svojega edinorojenega Sina na svet poslal, ljudi rešit od zmot in greha, od rev in smrti.“

Po cesarju je vse vrelo, tako je bil jezen; vendar se je premagoval in prijaznega kazal. Nespodobno, je menda mislil, in pa še nevarno bi bilo, slovečemu vojvodu zdaj precej s smrtjo žugati. Hotel je prej poskusiti, koliko izdajo pri njem sladke besede in obljube. Z vso svojo zgovornostjo si prizadeva ga omajati in pregovoriti; pa Evstahij se ne da premakniti. Cesar ga je spustil s prijazno besedo, da naj se kaj pomisli; skrivej

pa je naročil nekaj imenitnim Rimljanom in Rimljankam, Evstahijevim in Teopistinem vrstnikom in vrstnicam, da naj Teopisto in njena sinova napravijo, da prosijo Evstahija kleče in jokaje, cesarja ne dražiti z nepokorščino, ampak raji darovati bogovom.

Šli so in vsacega posebej k temu nagovarjali. Pa pobožna žena in blaga sinova je groza spreletela nad takim nagovorom, vsi so pripravljene raji umreti, ko Boga in Jezusa Kristusa zatajiti. In oče, mati in sina se utrdujejo v sklepu za vero umreti; zdaj so bili trdno prepričani, da jih je Bog po dolgi ločitvi le zato spet združil, da bi drug drugemu srce dajali, Boga in svojega zveličarja s svojo smrtjo počastiti.

Ko je cesar videl, da z lepo in z vsemi mnogimi obeti pri Evstahiju in njegovi družini nič ne opravi, jih je jel s hudo poprijemati in jim žugati. Poklical je Evstahija pred se in mu reče: „Slišim, da si še nisi premislil; tudi tvoja žena, pravijo, in tvoja sina so trdovratni ko ti. Stori po mojem povelju, če ne, te dam z ženo in sinoma sodniku v roke, da vas obsodi po postavah. Pomisli, da potlej ne odidete smrti!

Evstahij odgovori: „Svitli cesar! vam sem pokoren v vsem, kar je prav in se spodobi; z veseljem se vanam v srečo rimskega naroda svojega življenja, kakor sem se ga že večkrat. Ali svoji vesti nasproti ne morem ravnati; do te ima le Bog oblast, in Boga je treba bolj poslušati ko ljudi.“

Ves razkačen ukaže cesar mu odvzeti častne znamenja vojvodstva in ga odpeljati v ječo; tudi je ukazal Teopisto in njena sina

pripreti. Pripeljejo jih pred sodbo. Pa vsi, Evstahij, njegova žena in njegova sinova, trdijo pogumno, da so kristjani, in hočejo v krščanstvu živeti in umreti. Obsojeni so vsi štirje na ljudskem gledišču vrženi biti med divje zveri.

To je bilo silno veliko, okroglo mesto, s peskom posuto; kamnjene klopi, druga nad drugo, so bile okrog njega in so visoko segle; pa sto tisučev ljudi je šlo vanje. Prišel je strašni dan. Brez števila ljudi sedi po klopeh od tal do vrha, da bodo gledali strašno prigodbo. Kar pripeljejo vojaki Evstahija, njegovo ženo in njegova sina. Briči jih postavijo v sredo gledališča in gredo od njih. Stanovitne duše pa se vesele ravno ondi, kjer je bil nekdanj sveti Ignacij v zobeh ljutih zveri razdrobljen, venec mučenstva doseči. Oh, že se spomnijo njegovih besed: „Jaz sem pšenica Gospodova; zobje divjih zveri me morajo smleti, da bom Kristusov čist kruh!“

Neverno ljudstvo je hudo divjalo in strašno vpitje zažene, da naj brž zveri nanje izpuste. Zelelo je videti, kako da bodo nedolžne ljudi raztrgale in požrle. Briči odpro zverem duri in štirje strašni levi planejo iz zverinjaka. Pa čudo, nič žalega ne storé svetnikom; še ne dotaknejo se jih, temuč ko krotke jagnjeta se predne uležajo. Nevoljno in preklinjaje se ljudstvo razide. Ti ljudje niso spoznali, da so neusmiljeniši od zverine.

Cesarja je grozna jeza prijala, da je tako izteklo; še v huji smrt so Evstahij in njegovi obsojeni. V veliko bronasto peč, ki je bila od zunaj divjemu juncu podobna, jih da vreči in sežgati. Že prej tisti večer so

več seženj drv pripeljali in peč začeli kuriti, da bi bila drugi dan prav razbeljena. Neznano veliko ljudi se zbere drugo jutro okoli razbeljene peči, kolikor so najbliže mogli. Privlečejo mučence, vsih oči so nanje obrnjene. Blizo ognjene peči postoji Evstahij, povzdigne oči in roke proti nebu ter moli na glas, in njegova sinova in njuna mati molijo ž njim iz globočine svojega srca: „Vsegamogočni Bog. Gospod nebes in zemlje! usliši našo pohlevno molitev, in dodeli nam, svojim služabnikom, da nas ta ogenj očisti od vseh madežev, in dosežemo del tvojih svetnikov. Za kratak čas si nam lisk, ki smo ga nekdam na svetu imeli, spet povrnil; daj nam namesti te prazne in zamrljive časti zdaj tisto veličastvo, ki ga nikoli ne bo konec. Glej, voljno in z veseljem se ti damo v dar. Že gori ogenj, ki nas bo povžil. Oče, mati in sinova smo ti pripravljene v žgaven dar. Sprejmi milostivo ta dar; tiste pa daj v sramoto, kateri se ti vstavljajo. Češčeno bodi po nas, tvojih nevrednih služabnikih, tvoje sveto ime! Oh, ne zavrži te daritve, kakor daritve Abelrove in Abrahamove in krvi prvega mučenca Štefana nisi zavrgel! Reši nas in vse, kateri bodo še za nami po tem potu trpljenja hodili, vsih zlegov, ki nas teže v tej dolini solz, in vzemi nas vse v svoje kraljestvo!

Po tej molitvi zaslišijo vsi štirje v svojih srcih, da je Bog rekel Amen, in vsi svetniki in angelji v nebesih so z veseljem povzeli Amen.

Zdaj so vsi štirje v peč vrženi, in ko da bi trenil, so vsi mrtvi. Njih duše so šle

v nebesa; njih trupla pa so čez tri dni, ko so peč odprli, nepoškodovane našli, in pobožni kristjani jih pokopljejo.

Smrt svetih mučencev Evstahija, Teopiste, Agapita in Teopista je med kristjani v spominu ostala, da bi se njih spomin tudi pri kristjanih prihodnjih časov ohranil, so se njih imena v bukve vseh mučencev zapisale, in 20. dan kimovca je odločen bil obhajati njih spomin ali god.

Ko je preganjanje kristjanov, katero je še dvesto let trpelo, nazadnje popolnoma nehalo, so blizo Tibarskega mesta, ki mu zdaj Lahi Tivoli pravijo, ravno ondi, kjer je Evstahij, nekdam na lovu nebeško prikazen imel, cerkvico postavili; na grobu pa, v katerem koščice svetih mučencev Evstahija, njegove žene in njegov sinov leže, so veliko cerkev sezidali. Ta stara in lepa cerkev stoji v Rimu še dandanašnji. V spomin darovitosti svetega Evstahija, katera je bila začetek njegovega spreobrnjenja in mu je pri Bogu milost pridobila, prinese v tej cerkvi rimsko ljudstvo vsako leto obilno darov, da se med uboge razdeli. Razdeljenje dobrovoljnih darov se sklene s to-le molitvijo:

„Dodeli, o Bog: svojim služabnikom, ki posnemajo zgled svetega Evstahija, in ubožce tvoje cerkve na zemlji z dobrovoljnimi darovi razveseljujejo, kar te prosijo, da se kedaj ž njim in njegovimi tovariši pri tebi v nebeški časti vekomaj vesele, po Jezusu Kristusu, tvojem Sinu, Gospodu našem. Amen.“

COBISS 2042200

KAZALO.

Stran

Predgovor.	
I. V križi je zveličanje	5
II. Evstahij in njegovi se dajo krstiti	13
III. Evstahij in Teopista ubežna	20
IV. Evstahijevi na morji in zamorci	28
V. Evstahij pride tudi ob sinova	32
VI. Dobri kmetje	41
VII. Evstahij služi pri kmetu	48
VIII. Vojaka prideta po Evstahija	52
IX. Evstahij gre od pluga v vojno	61
X. Zmage god veselo obhajan	69
XI. Agapit in Teopist se brata spoznata	72
XII. Teopista bi se rada dala spoznati svojima sinoma	78
XIII. Evstahij in Teopista se spoznata	83
XIV. Sina spoznata svoje starše	87
XV. Mladi kmet	91
XVI. Mladi pastir	99
XVII. Sužinja	103
XVIII. Krščanski pogovori pri jedi	115
XIX. Krščanska gospodinja	123
XX. Bodi zvest do smrti in ti bom dal venec življenja	128

